

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ACIBADEM MEHMET ALİ AYDINLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**NARSİSİZM VE YAŞAM DOYUMU İLİŞKİSİNDE SAVUNMA
MEKANİZMALARININ ARACI ROLÜ**

MİRAC SELÇUK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Belma Bekçi

İKİNCİ TEZ DANIŞMANI

Dr. Psk. Hakan Kızıltan

İSTANBUL-2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının bana ait olduğunu, tez konusu seçimi, tezin planlaması ve yazılmasında etik dışı davranışım olmadığını, bu tezdeki tüm bilgilere akademik ve etik kurallar içerisinde eriştiğimi, bu tez çalışmasında kullanılan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve kaynakları kaynaklar listesinde belirttiğimi, tez çalışması ve yazımı boyunca patent ve telif haklarını ihlal edecek herhangi bir davranışımın bulunmadığını beyan ederim.

29. 05. 2024

Miraç Selçuk

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimde kaygılandığım her an güleryüzüyle beni sakinleştiren, istatistiği bana sevdiren, yardım ve desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen, çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Belma Bekçi'ye ve katkılarından dolayı danışman hocam Hakan Kızıltan'a,

Lisans eğitim sürecimde mesleği bana sevdiren, yüksek lisansa başvurumda bana destek olan ve tez savunma jürimde yer almayı kabul eden, bilgisi ve tecrübeleriyle araştırmamı bir adım öteye taşımamı sağlayan, adeta yoluma ışık tutan sevgili hocam Doç. Dr. Ayşe Altan Atalay'a,

Üç yıl boyunca bir an olsun beni yalnız bırakmayan, hiçbir duygumu paylaşmaktan yana tereddüt etmediğim, kısa sürede güven ve sevgi temelli sağlam bir bağ kurabildiğim ve kendime dair bir çok şeyi keşfettiğim bu yolda bana eşlik eden canım arkadaşım Gubse Urhan'a,

Bugüne kadar verdiğim her kararda elimden tutan, beni dinleyen, fikirlerime önem veren, her daim elini omzumda hissettiğim, sevgi dolu kalbi ve gülünce küçülen o sıcacık gözleriyle iç dünyamı ısıtan canım babam Selim Selçuk'a,

Birlikte büyüdüğüm, büyümenin verdiği sancıyla mücadele ederken ondan çok şey öğrendiğim, karanlığı aydınlatan mumların her birini emekle birlikte yaktığımız, kısa bir cümleyle anlatamayacak kadar yoğun anlamlar barından biricik kardeşim, arkadaşım Rıdvan Selçuk'a,

Ve emanetlerin en büyüğü olan kocaman sevgi ve ışık dolu bir kalbi bana bırakan ve hiçbir zaman bitti denemeyecek kadar hayatta çözüm yolu vardırı öğrenen, gökyüzündeki yıldızım canım annem Fehime Selçuk’a, yürekten teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
ÖZET.....	1
SUMMARY	2
GİRİŞ	3

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Narsisizm.....	5
1.1.1. Narsisizm kavramı ve tarihçesi.	5
1.1.2. Narsisizm kuramları.	7
1.1.2.1. Freud'un psikanalitik kuramında narsisizm.	7
1.1.2.2. Kohut'un kendilik psikolojisi kuramında narsisizm.	10
1.1.2.3. Kernberg'in nesne ilişkileri kuramında narsisizm.....	13
1.1.3. Normal ve patolojik narsisizm.	17
1.1.4. Narsisistik kişilik bozukluğu.	20
1.1.5. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik kişilik özellikleri.	22
1.2. Savunma Mekanizmaları.....	27
1.2.1. Savunma mekanizmalarının tarihçesi ve sınıflandırılması.	27
1.2.2. Narsisizmin anlaşılmasında savunma mekanizmalarının rolü.	34
1.3. Yaşam Doyumu.....	37
1.3.1. Yaşam doyum ve narsisizm.	41
1.3.2. Yaşam doyum ve savunma mekanizmaları.....	43
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Örneklem	49
2.2. Veri Toplama Araçları.....	50
2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu.....	50
2.2.2. Demografik bilgi formu.	50
2.2.3. Narsisistik kişilik envanteri (NKE-13).....	51
2.2.4. Aşırı duyarlı narsisizm ölçeği (ADNÖ).	51
2.2.5. Savunma biçimleri testi (SBT-40).	53
2.2.6. Yaşam doyumu ölçeği (YDÖ).	54
2.2.7. Kısa semptom envanter (KSE).....	55
2.3. İşlem	56
2.4. Veri Analizi	57
2.4.1. Verilerin istatistiksel analize uygun hale gelebilmesi için sayıtların gerçekleştirilmesi.	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri	60
3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	61
3.3. Tanı Alan ve Almayan Grupların Yaşam Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması.....	62
3.5. Araştırmanın Değişkenlerine Yönelik Korelasyon Analizleri	63
3.6. Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Savunma Mekanizmalarının Aracı Rolüne Yönelik İstatistiksel Analizler	65
3.6.1. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.....	66
3.6.1.1. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmalarının aracı rolü.....	66

3.6.1.2. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.	68
3.6.1.3. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunmaların aracı rolüne ilişkin bulgular.	70
3.6.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü.	72
3.6.2.1. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.	72
3.6.2.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.	75
3.6.2.3. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.	77

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Korelasyon Analizi Bulgularına İlişkin Değerlendirmeler	80
4.1.1.1. Büyüklenmeci narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin tartışılması.	80
4.1.1.2. Kırılgan narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin tartışılması.	85
4.1.2. Narsisizmin boyutları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması.	87
4.1.2.1. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin tartışılması.	88
4.1.2.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin tartışılması.	90
4.1.3. Yaşam doyumu ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması.	91

4.2. Narsisizmin Boyutları ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Savunma	
Mekanizmalarının Aracı Rolü	95
4.2.1. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma	
mekanizmalarının aracı rolü	95
4.2.2. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma	
mekanizmalarının aracı rolü	99

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Araştırmanın Klinik Açıdan Önemi	103
5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve İleriki Çalışmalar için Öneriler	107

KAYNAKÇA	113
-----------------------	------------

EKLER.....	143
-------------------	------------

Ek A. Bilgilendirilmiş Onam Formu	143
Ek B. Demografik Bilgi Formu	143
Ek C. Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (ADNÖ).....	147
Ek D. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	148
Ek E. Savunma Biçimleri Testi-40 (SBT-40).....	149
Ek F. Narsisistik Kişilik Envanteri-13 (NKE-13)	150
Ek G. Etik Kurul Onayı	151

KISALTMALAR

KSE	: Kısa Semptom Envanteri
NKE-13	: Narsisistik Kişilik Envanteri 13
NKE-40	: Narsisistik Kişilik Envanteri 40
SBT-40	: Savunma Biçimleri Testi 40
YDÖ	: Yaşam Doyumu Ölçeği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.	<i>Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri.....</i>	60
Tablo 3.2.	<i>Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri</i>	61
Tablo 3.3.	<i>Yaşam Doyumunun Aktif Tanı Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi</i>	63
Tablo 3.4.	<i>Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	65
Tablo 3.5.	<i>Aracı Rolü Analizinde İncelenen Değişkenler</i>	65
Tablo 3.6.	<i>Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide İlkel Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242).....</i>	67
Tablo 3.7.	<i>Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Nevrotik Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242).....</i>	69
Tablo 3.8.	<i>Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Olgun Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242).....</i>	70
Tablo 3.9.	<i>Büyükleme Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide İlkel Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242).....</i>	73
Tablo 3.10.	<i>Büyükleme Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Nevrotik Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242).....</i>	75
Tablo 3.11.	<i>Büyükleme Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Olgun Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242).....</i>	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1.	<i>Büyüklenmeci Narsisizme Yönelik Aracılık Analizi Modeli</i>	66
Şekil 3.2.	<i>Kırılğan Narsisizme Yönelik Aracılık Analizi Modeli</i>	66
Şekil 3.3.	<i>Kırılğan Narsisizmin İlkel Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel</i>	68
Şekil 3.4.	<i>Kırılğan Narsisizmin Nevrotik Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel.....</i>	70
Şekil 3.5.	<i>Kırılğan Narsisizmin Olgun Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel.....</i>	72
Şekil 3.6.	<i>Büyüklenmeci Narsisizmin İlkel Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel.....</i>	74
Şekil 3.7.	<i>Büyüklenmeci Narsisizmin Nevrotik Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel.....</i>	76
Şekil 3.8.	<i>Büyüklenmeci Narsisizmin Olgun Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel.....</i>	78
Şekil 3.9.	<i>Kırılğan ve Büyüklenmeci Narsisizmin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinde Nevrotik, İlkel ve Olgun Savunma Mekanizmalarının Aracılığına Dair Özet Görsel (Her bir aracılık analizi ayrı yürütülmüştür).</i>	79

ÖZET

Mevcut çalışmada narsisizm ve yaşam doyumu ilişkisinde savunma mekanizmalarının aracı rolü incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini 18-65 yaş aralığındaki 242 gönüllü katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Narsisistik Kişilik Envanteri, Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği, Savunma Biçimleri Testi, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri aracılığıyla yüz yüze yöntem kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ve aracılık analizleri için de Hayes Process kullanılmıştır. Analizler sonucunda hem büyüklenmeci hem de kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile ilkel, nevrotik ve olgun savunma mekanizmaları arasında pozitif anlamlı ilişki; kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ve yaşam doyumu arasında negatif anlamlı ilişki; ilkel ve nevrotik savunmalar ile yaşam doyumu arasında ise negatif anlamlı ilişki görülmüştür. Büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu ilişkisinde, ilkel ve nevrotik savunma mekanizmalarının aracı role sahip olduğu saptanmıştır. Kırılğan narsisizm ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide ise ilkel savunma mekanizmalarının aracı rolü bulunmuştur. Analiz sonuçları ilgili alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırılğan Narsisizm, Büyüklenmeci Narsisizm, Savunma Mekanizmaları, Yaşam Doyumu.

SUMMARY

The Mediating Role of Defense Mechanisms in the Relationship Between Narcissism and Satisfaction With Life

The aim of this study is to examine the mediating role of defense mechanisms in the relationship between narcissism and satisfaction with life. The sample of the study consisted of 242 volunteer participants between the ages 18-65. The data of the study were collected through the Narcissistic Personality Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale, Defense Style Questionnaire, Satisfaction with Life Scale, and Brief Symptom Inventory by using face-to-face method. In the analysis of the research data, Pearson Product Moment Correlation Analysis was used to examine the relationships between variables, and Hayes Process was used to examine the mediating analyses. As a result of the analyses, a positive significant relationship was found between both grandiose and vulnerable narcissistic personality traits and primitive, neurotic, and mature defense mechanisms, a negative significant relationship was found between vulnerable narcissistic personality traits and satisfaction with life, and a negative significant relationship was found between primitive and neurotic defenses and satisfaction with life. Primitive and neurotic defense mechanisms were found to have an mediator role in the relationship between grandiose narcissistic personality traits and satisfaction with life. Furthermore, the mediator role of primitive defence mechanisms was found in the relationship between vulnerable narcissism and life satisfaction. The results of the analyses were discussed in line with the related literature.

Keywords: Vulnerable Narcissism, Grandiose Narcissism, Defense Mechanisms, Life Satisfaction.

GİRİŞ

Ne kadar azsan, yaşamını ne kadar az görkemli kurmuşsan o kadar çoksun demektir ve görkemli yaşamın da o denli büyüktür."

Marx, 1844

Narsisizm son yıllarda popülerleşen, çok boyutlu, karmaşık yapısı sebebiyle psikoloji alanyazında tartışılan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavramı açıklamaya yönelik tarihsel alt yapı zemini psikanalitik kuramlar üzerinde kurulmuş olsa da günümüz psikoloji biliminde sosyal, örgütsel ve klinik psikoloji gibi farklı alanların da dikkatini çekmiş ve araştırmaların ilgi odağı haline gelmiştir (Yıldırım ve Kansu, 2002). Batı kültüründe narsisistik eğilimlerdeki artış, kavramın popülerleşmesinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Foster, Campbell ve Twenge, 2003). Ülkemizde de narsisizme yönelik yapılacak araştırmaların, kavramın kendi kültürümüz bağlamında anlaşılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Üzümcü, 2016).

Yaşam doyumu, kişilerin beklentileri ile elde ettikleri arasındaki farkı ifade etmektedir (Locke, 1976). Bu doğrultuda, narsisistik eğilim gösteren bireylerin büyüklenmeci yapısı elde edilenin idealize edilmesine yol açarak tatminde artışa sebep olurken; talepkâr ve hak sahibi hissetmeleri beklentilerinde artışa, tatminde ise azalışa neden olabilmektedir (Kopelman ve Mullins, 1992). Alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde, narsisizmin boyutsal yaklaşımla ele alındığı büyüklenmeci veya kırılgan özellikler gösteren bireylerin yaşam doyumlarındaki farklılaşmanın ele alınmasına ve bu değişkenler arasındaki ilişkiye etki eden faktörlerin araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kişilik örgütlenmesinin yapı taşlarından biri olan savunma mekanizmalarının (Blaya ve ark., 2006), benliği koruma işlevinin yanı sıra oldukça sık kullanımlarının yaşam kalitesine olumsuz etki ettiği ifade edilmektedir (Vaillant, 1994). Alanyazında elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, narsisizmin kırılma ve büyülenmeci boyutlarının benlik saygısı algılarında farklılıklar dikkat çekmektedir. Kırılma narsistik özellikler gösteren bireylerin düşük benlik algıları yaşam doyumunu bileşeni olan mutluluk ile negatif yönde ilişki gösterirken; büyülenmeci özellik sergileyen bireylerin büyülenmeci benlik algıları ile mutluluk düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki gösterdiği gözlemlenmiştir (Rose, 2002). Mevcut çalışma kırılma ve büyülenmeci narsistik kişilik özellikleri ile yaşamın bütününe yönelik genel değerlendirme olan yaşam doyumunu arasındaki ilişkiye etki ettiği düşünülen benliği muhafaza etmeye yarayan savunma mekanizmalarının aracı rolünü incelenmeyi amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde narsisizmin, yaşam doyumunun ve savunma mekanizmalarının tarihçesi ve kuramsal açıklamalarına yer verilmektedir.

1.1. Narsisizm

1.1.1. Narsisizm kavramı ve tarihçesi.

Narsisizm kavramı Yunan Mitolojisindeki Narkissos öyküsüne dayanmakta ve Yunan ve Latin anlayışlarının farklılaşması sebebiyle mitolojinin farklı anlatımları bulunmaktadır. En bilinen haline göre; Irmak Tanrısı Kephisos ile Liriope'nin güzelliğiyle kendisine hayran bırakan oğlu Narkissos, büyüdüğünde öylesine yakışıklı bir delikanlı olur ki herkesi kendisine aşık eder. Dağ perilerinden Ekho da Narkissos'un aşkıyla yanıp tutuşmakta ancak Narkissos diğer perileri reddettiği gibi onun da aşkına karşılık vermemektedir. Ekho acılar içinde günden güne erimektedir. Periler tanrılara Narkissos'un cezalandırılması için yalvarırlar: “Dilerim o da sevsin benim gibi o da sevdiğine hiçbir zaman kavuşmasın!”. Yüce tanrılar cevap verirler: “Başkalarını sevmeyen kendini sevsin”. Narkissos, av dönüşü su içmek için eğildiği duru bir pınarda kendi yansımasını görür. Gördüğü kusursuz güzellik karşısında büyülenir ve “Kendime karşı olan sevgimle yanıyorum ben. Suda yansıyan bu güzelliğe nasıl erişebilirim? O güzelliği bırakamam da yalnız ölüm kurtarır beni” der. Kendi yansımasına olan sonsuz aşkıyla yok olup gittiği yerde bir nergis çiçeği açar (Estin ve Laporte, 2002, s. 200-201; Hamilton, 1983 s. 65-67). Öykü bir vaka gibi

değerlendirildiğinde, günümüz narsisizm kavramını oluşturan ögelere yer verildiği görülmektedir (Kızıltan, 2011).

Narsisizm kavramı, psikoloji ve psikiyatri alanyazında farklı şekillerde ele alınmıştır. Narsisizm terimi, psikanalitik kuram tarafından kabul edilmeden önce Freud (1914/2012), kişinin kendi bedenine tıpkı cinsel nesneye gösterdiği gibi arzu ve tatmin içeren eylemler göstermesi, kısacası cinsel perversiyon (sapkınlık) olarak betimlenmektedir. Ellis (1898) Yunan Mitolojisinde yer alan Narkissos'a atıfta bulunarak kavramın kökenlerini tartışan ilk kişidir. Freud'un tanımı dışında narsisizm kavramının cinsel ögeler barındırmayan davranışlarına dikkat çekmektedir. Bu eğilime kadınlarda daha sık rastlandığını ve kendilerine olan hayranlıkları ile yoğun meşguliyet sonucunda cinsel duygu ve arzularının yok olabileceğini ifade etmektedir. Bu bilgi ışığında hastalarından birini "Narcissus gibi (Narcissus-like)" olarak tanımlamaktadır. Perversiyon olarak değerlendirilen psikolojik bu eğilimin normal spektrumda ele alınabileceğini belirtmektedir. Kavrama psikiyatri alanında ilk defa Paul Nacker (1899) tarafından Ellis'in görüşlerini özetlediği çalışmada yer verilmektedir. Psikanalitik alanyazında narsisizm kavramına yer verilmesi Sadger'in (1908) makalesi ile gerçekleşmektedir. Sadger (1908) narsisizm terimini perversiyondan normal spektruma doğru genişleterek cinselliğin narsisizm üzerinden yani kişinin kendini sevmesi ile açıklanabileceğine dikkat çekmektedir. İlk defa narsisizme yönelik psikanalitik makaleyi ise Otto Rank (1911) yayınlamaktadır. Rank bu makalesinde, narsisizmin kişinin kendine yönelik cinsel arzu ve duygularının yanı sıra cinsellik içermeyen, daha çok savunmalara hizmet eden kibir ve kendine hayranlık kavramları ile ilişkisinden bahsetmektedir. Aynı zamanda narsisizmin normal gelişim içerisinde var olduğuna da vurgu yapmaktadır (Kızıltan 2011; Levy, Ellison, Reynoso,

2011; Pulver, 1970). Narsisizmin psikanalitik kuramcılarının ilgisini çekmesinin ardından nesne ilişkileri ve kendilik psikolojisi kuramcılarının da ilgi odağı haline gelmiştir. İzleyen başlıklarda ilgili kuramlar ayrıntılı bir şekilde aktarılacaktır.

1.1.2. Narsisizm kuramları.

1.1.2.1. Freud'un psikanalitik kuramında narsisizm.

Freud narsisizm kavramından ilk kez, “Cinsellik Üzerine Üç Deneme” adlı çalışmasının 1910 yılı basımında “Cinsel Sapmalar” bölümüne eklediği bir dipnotta, erkek eşcinselliğinin gelişiminde bir aşama olarak bahsetmektedir. Bu bölümde Freud, libidinal enerjinin kadın -sıklıkla anneleri- üzerinde yoğun fiksasyonun (saplanma) meydana geldiği bir evreden söz etmektedir. Bu evrenin ardından anne ile özdeşim kurarak bir bakıma narsisistik bir bakış açısıyla kendilerine ve annelerinin bir zamanlar kendilerine olan sevgisine benzer bir sevgiyi alabilecekleri bir erkek aradıklarını ifade etmektedir (Freud, 1981/2020 s. 41-42). Ardından 1911 tarihli çalışmasında yer alan Schreber vakasında narsisizmi, psikoseksüel gelişim kuramı çerçevesinde ele almaktadır. Burada narsisizm, libidinal yatırımın benliğe yönelik olduğu otoerotik süreç ile libidinal enerjinin nesnelere yatırıldığı fallik süreç arasında yer alan bir geçiş evresi olarak değerlendirmektedir (Freud, 1914/2012). ‘Totem ve Tabu’ adlı çalışmasında ise narsisizm, ilkel insanın evrene dair her şeyi kontrol edebileceği inancı ile ilişkilendirilmektedir. İnsanın dünyayı anlamlandırmasını animistik, dinsel ve bilimsel olmak üzere üç evre üzerinden açıklamaktadır. İnsanların kendilerini tüm güçlü olarak gördükleri birincil narsisizm ile ilişkilendirilen evre ‘animistik’ olarak adlandırılmaktadır. Tüm güçlülüğü tanrılara aktardıkları ancak tanrıları etkileyebileceklerini düşünmeleri sonucu kısmen tüm güçlülüğün sürdüğü evre ‘dinsel’ olarak tanımlanmaktadır. Bilimsel evre ise, insanın tüm güçlülüğünden

vazgeçtiği, evrende küçük ve ölümlü olduğunu kabul ettiği ve narsizmini gerçeklikle uyumladığı süreç olarak ifade edilmektedir (Freud, 1913/1998; Kızıltan, 2016). Son olarak, Freud'un kaleme aldığı "Narsizm Üzerine Bir Giriş" narsisizmin psikanalizde yer almaya başladığı ve kavramın detaylı bir şekilde incelendiği ilk önemli makale olarak kabul edilmektedir (Erdoğan ve Şahin, 2020, Karaaziz ve Atak, 2013).

"Narsizm Üzerine Bir Giriş" çalışmasının ilk bölümünde Freud, Rank (1911) ve Sadger (1908) ile benzer şekilde narsisizmi, sapkınlık tanımı dışında olağan psikoseksüel evrede değerlendirmekte ve dış dünyadan çekilen libidonun benliğe yatırımı olarak ifade etmektedir. Canlıların tümünde belirli bir miktarda var olan narsistik libidoyu, benlik bütünlüğünü korumaya ve hayatta kalmaya yönelik içgüdünün libidinal bir parçası olarak tanımlamaktadır. Dış dünyanın farkına varıldığı ötekilerle ilişki kurulması ile içgüdülerin doyurulduğu süreci nesne libidosu olarak tanımlamaktadır. Nesne libidosu ve narsistik libidoda oluşacak bir dengesizlik, libidinal yatırımın bunlardan birine daha fazla yapılması ile sonuçlanmaktadır (Erten, 2015). Libidinal yatırım ile ilişkili olarak ele aldığı narsisizmi birincil ve ikincil narsisizm olarak ayırmıştır (Freud, 1914/2012). Bebeğin tüm güçlü olduğu, ihtiyaçlarının etrafındakiler tarafından karşılandığı libidinal doyumun beden üzerinden sağlandığı süreç "birincil narsisizm" olarak tanımlanmaktadır (Akvardar ve ark., 2015). İkincil narsisizm ise, bebeğin dış dünyanın farkına varması ile nesnelere yönelen libidosunun hayal kırıklığı deneyimlenmesi sonucunda, libidinal yatırımın tekrardan benliğe dönmesi olarak tanımlanmaktadır (Freud, 1914/2012).

Freud (1914/2012, s 30-38), çalışmanın ikinci bölümünde 'narsistik' ve 'anaklilitik' olmak üzere iki tür sevgi nesnesi seçiminden bahsetmektedir. Kişinin

benliğe hizmet eden beslenme, bakım ve güvenlik gibi yaşamsal arzularının giderilmesinden sorumlu bakım veren ile bağlantılı sevgi nesnesi seçimini anaklitik tipte nesne seçimi olarak tanımlamaktadır. Narsistik nesne seçiminin var olduğu libidinal gelişim sürecinde yaşanan ketlenme sonucunda ortaya çıkan perversif tutumlar ve eşcinsel yönelimlerde ise; benliğin veya benliği temsil eden narsistik nesnelerin sevgi nesnesi olarak seçildiği ifade edilmektedir.

Freud (1914/2012, s. 38-46) çalışmasının son bölümünde ise benliğin bütünleşebilmesi için, dış dünyayla ilişkinin yalnızca tüm güçlülük içeren narsistik arzuların doyumuyla sınırlı olduğu birincil narsistik sürecin atlatılması gerektiğini ifade etmektedir. Çocuk, kendisi ve çevresindekilerin eleştirel yargılarının var olduğu bir dış dünyanın farkına varmasıyla beraber birincil narsistik sürecin itki ve arzularını sürdürmekte zorlanmakta ancak narsistik tüm güçlülükten de vazgeçmek istememektedir. Yeni geliştireceği ideal benlik aracılığı ile birincil narsistik süreçteki iyilik halini korumak için çaba sarf etmektedir. Birincil narsistik süreçteki arzularını bastırarak oluşacak ideal benliğin, narsistik doyum sağlamasını gözlemleyebilecek yeni bir ruhsal aygıt (süperego-vicdan) ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ruhsal aygıt ebeveynin eleştirel tutumuyla temellenmekte ve toplumun yasak ve engellerinin eklenmesi sonucunda gelişmektedir. Yeni ruhsal aygıtın benliği gözlemleyerek oluşturduğu, dışarının dayatması sonucunda temellendirilen ideal benlik aracılığıyla birincil narsisizmden vazgeçilmekte ve libido dışarıdan gelecek tatmine yönelmektedir. Ben idealinin gelişmediği olgularda benlik gözlemi sonucunda ortaya çıkan sansür ve bastırma meydana gelmemekte ve herhangi bir dönüşüme uğramadan perversiyon şeklinde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle kişi narsistik nesne seçimine uygun bir şekilde bir zamanlar sahip olduğu narsistik benliğine ya da artık kendinde

var olmayan veya hiçbir zaman var olmayacak mükemmeliyete sahip şeylere yönelmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında libidinal arzunun tatmini benliğe yönelmekte ve narsisistik patoloji meydana gelmektedir.

Freud'un benlik saygısı ve ideal benliğin gelişimi konusundaki çalışmasında değindiği narsisizmin benlik saygısı ile bağlantılı olduğu düşüncesi; sonraki çalışmalarda başka kuramcılar ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Narsisizmin kavramsallaştırılma çabasının ardından, Otto Kernberg ve Heinz Kohut tarafından yapılan çalışmalar narsisizmin doğası ve klinik olarak tedavi yaklaşımlarını anlamak konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir (Levy, Ellison ve Reynoso, 2011).

1.1.2.2. Kohut'un kendilik psikolojisi kuramında narsisizm.

Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi kuramında narsisizmin normal gelişim süreci olarak değerlendirilmesi, sağlıklı bir olgu olarak görülmesine önemli bir katkı sağlamaktadır (Ardalı ve Erten, 1999). Narsisizmi nesne ilişkilerinin dışında bırakarak kendiliğe yönelik aşırı sevgi olarak ifade eden Freud'un aksine Kohut, narsisizmin merkezinde ilişkiselliği vurgulamaktadır (Son, 2006). Freud'un öncelikle narsistik libidonun var olduğu ve gelişim sürecinde nesne libidosuna dönüştüğü fikrinin aksine Kohut, nesne ve narsistik libidonun eş zamanlı ve birbirinden bağımsız şekilde gelişimlerini sürdüklerini belirtmektedir (Consolini, 1999). Kohut, Freud'un belirttiği birincil narsistik süreçte yer alan ihtiyaçların doyurulması gerekliliğini temel problem olarak ele almamıştır. Çocuğun beslenme ihtiyacından ziyade bakım verenin empatik bir şekilde beslenme deneyimi sunmasına dikkat çekmektedir. Kısacası bakım veren, çocuğun psikolojik dengesindeki bozulmaları empati yoluyla keşfetmekte ve bu dengesizliği eylemler yoluyla düzenlemektedir (Kohut, 1977/1998). Freud, Melanie

Klein ve Kernberg, psikanalitik kuramsal çerçevede narsisizmin de içerisinde yer aldığı patolojilere eğilimi doğuştan gelen dürtüler ile açıklarken; Kohut bu eğilimleri erken dönem ilişkisel deneyimleri merkeze alarak ele almaktadır (Tura, 1998, s. 7-12).

Kohut (1968), erken gelişim döneminde birincil narsisistik evrede gelişimsel duraksamanın meydana gelmesiyle beraber narsisistik dengede bozulma meydana geldiğini ifade etmektedir. Bu gelişimsel duraksamanın temelinde kendiliğin bir uzantısı olarak görülen ve kendilik nesnesi olarak adlandırılan birincil bakım verenler ile (çoğunlukla anne) erken dönem ilişkide çocuğun ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmamasından bahsedilmektedir (Kohut,1971/1998). Büyüklenmeci kendilik ve idealleştirilmiş ebeveyn imagosu olarak adlandırılan kendiliğin gelişimine paralel olarak yön veren bu iki hat, bakım verenin yetersizliği sonucunda bozulan birincil narsisizmdeki mükemmelliğe yeniden ulaşma ve bu travmatik deneyim ile baş edebilme işlevi görmektedir (Russell, 1985).

Birinci gelişim hattı olan büyüklenmeci kendilik sürecinde çocuk, kendiliği tüm güçlü olarak algılamakta ve kendilik nesnesinin bu büyüklenmeci fantezileri görmesine, takdir etmesine ve mükemmelliğine empatik bir şekilde eşlik etmesine (aynalamasına) ihtiyaç duymaktadır (Kohut,1971/1998). Sağlıklı narsisizmin gelişmesi için kendilik nesnesi tarafından çocuğun gelişim sürecine uygun olarak aynalanma ihtiyacının yeterince karşılanması ve aynı zamanda çocukta travmatik uyarım yaratmayacak şekilde ihtiyaçlarının ertelenmesi ile sonuçlanan optimal düzeyde hayal kırıklığı (optimal kırılma) içermesi gerekmektedir. Optimal kırılmalar yoluyla büyüklenmeci kendilik değişime uğramakta ve gerçekliğin benliğe entegrasyonu gerçekleşmektedir (Anlı, 2005; Banai, Mikulincer ve Shaver, 2005;

Turan 2002). Böylelikle çocuk kendi gücü ve sınırlılıklarını fark edebilmekte, büyüklenmeci talepler yerine gerçekçi beklentiler geliştirebilmekte ve hedefleri doğrultusunda hem eylemlerini sürdürürken hem de keyif alabilmektedir. Ancak döneme uygun narsisistik ihtiyacın optimal düzeyin oldukça üzerinde ya da altında aynalandığı travmatik deneyimler sonucunda yaşantılanan hayal kırıklığı, birinci gelişim hattında saplanmaya neden olmaktadır (Kohut, 1971/1998). Gelişimdeki bu duraksama ile beraber olası travmatik deneyimlerle baş edebilmek adına gerçeklik ile entegrasyonu sağlanamayan büyüklenmeci kendilik, ilkel arzu ve ihtiyaçların arayışını sürdürmeye devam etmektedir (Siomopoulos, 1988). Bunun sonucunda ortaya çıkan narsistik yapılanma, yetişkinlik döneminde gerçekliğe uymayan bir şekilde kendilik değerinde abartı ile aşağılık duygusu arasında istikrarsızlık şeklinde kendini göstermektedir (Kohut, 1966). Bu iki durum arasındaki salınımda, yüzeyde kendilik değerinin abartılı bir biçimde ifade edilmesi ve içeride ise kendiliğe dair yoğun güvensizlik duygusu yer almaktadır. Bu da narsisistik kişilik yapılanmasının en temel göstergelerinden biridir (Kohut,1971/1998).

Birinci gelişim hattında saplanma ile narsisizmin dengesinde bozulma sonucunda kaybedilen mutluluk ve güç içeren narsisistik mükemmelliyetin bir kısmı; ikinci gelişim hattı olan idealize edilmiş ebeveyn imagosu sürecinde “Sen mükemmelsin ama ben de senin parçanım” mekanizması ile idealleştirilmiş nesneye aktarılabilir korunmaya çalışılmaktadır (Kohut 1971/1998, s. 41). Bu hatta kendilik gelişiminin korunup ve sağlıklı ilerleyebilmesi, çocuğun tehlike hissettiğinde veya hayal kırıklığı yaşadığında tüm güçlü görülen kendilik nesnesi (ebeveyn) tarafından sakinleştirilme ve korunma kapasitesine bağlıdır (Basch,1988). Çocuğun kendini yatıştırma çabaları sonuçsuz kaldığında ebeveyn tarafından bu işlevin

gerçekleştirilmesi, ebeveynin sınırsız güce sahip mükemmel bir kaynak olarak görülmesine zemin hazırlamaktadır. Gelişim dönemine uygun bir şekilde çocuğun narsisistik ihtiyaçlarının kendilik nesnesi tarafından ertelenmesi ile optimal düzeyde hayal kırıklıkları deneyimlenmesi, ebeveynin gücünün sandığının aksine sınırsız olmadığını içselleştirmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda kendilik ve dış dünya uyumlu ve sağlıklı bir şekilde gelişmektedir. Sürekli olarak narsistik ihtiyaçlarını besleyecek kaynak arayışı içine girmemekte ve öz saygısını düzenleyebilmektedir (Kohut ve Tolpin, 1980). Bu gelişim hattında yaşanan travmatik hayal kırıklığı ani ve büyük olduğunda saplanma meydana gelmektedir. Bunun sonucunda zihninde idealleştirdiği mükemmel ve sınırsız gücü olan ebeveyn imagosuna bağlanmaya ve narsisistik onay alabileceği içselleştirdiği imagoya benzer nesneleri aramaya devam edecektir (Kohut, 1971/1998).

Özetle Kohut narsisizmin temelinde büyülenmeci kendilik ve idealleştirilmiş ebeveyn imagosunun yer aldığı iki uçlu kendilik gelişimini ele almaktadır. Anne ve baba tarafından çocuğun gelişim dönemine uygun ve travmatize olmayan optimal kırılmalar, anne baba işlevlerinin sağlıklı şekilde içselleştirildiği bir üst benlik oluşumunu sağlamaktadır. Bu oluşum sürecinde meydana gelen travmatize deneyimler, kendiliğin gelişiminde duraksamaya neden olmakta ve bu duraksama yetişkinlikte narsisistik kişilik bozukluğunun temelini oluşturmaktadır (Kohut 1971/1998).

1.1.2.3. Kernberg'in nesne ilişkileri kuramında narsisizm.

Kohut'un (1968) kavram olarak narsisistik kişilik bozukluğunu alanyazına kazandırmasının ardından Kernberg (1975) patolojik narsisizm kavramını ele almıştır.

Kernberg (1970) kuramının temelinde Freudyen psikanalizle bağıını sürdürerek dürtünün psikopatolojiye dair etkilerini kabul etmektedir. Freud'a benzer bir şekilde saldırganlık dürtüsünün doğuştan var olduğunu ve erken dönem ilişkilerinde olumsuz deneyimlerin yaşanmasıyla saplanma meydana geldiğini ifade etmektedir (Anlı, 2005). Kernberg, Kohut'u insanın doğuştan getirdiği saldırganlığa yeterli önemi göstermemesi sebebiyle eleştirmiş ve patolojik narsisizmin temelinde ve tedavisinde öfkenin seanslarda açığa çıkarılmasının önemine de vurgu yapmıştır (Turan, 2022). Her iki kuramcıda narsisizmin temelinde büyüklenmeci kendilik olduğunu belirtmişlerdir ancak Kernberg, büyüklenmeci kendiliğin yapısal farklılıklarına dikkat çekmektedir. Kernberg gelişimsel sürecin bir parçası olmadığını düşündüğü bu yapısal farklılığı patolojik bir durum olarak ele alırken; Kohut normal gelişim sürecinde duraksama olarak ifade etmektedir (Bromberg, 1986). Kohut narsisizmin gelişim sürecinin hiç bitmeyeceğini ifade ederek narsistik libidonun dönüşümüne dair pozitif ve iyimser bir tutum sergilerken; Kernberg yetişkinlikte devam eden narsisizmi üzerinde devamlı çalışılması gereken bir olgu olarak görmekte ve insan doğasını kötümser bir açıdan ele almaktadır (Schmidt 2019; Turan, 2022).

Kernberg (1975), ruhsallığın yapı taşlarını kendilik, dürtüye dair duygulanım ve önemli öteki (nesne) olmak üzere üç bölümde ele almaktadır. Erken dönemde bakım veren nesne ile deneyimlerin zihindeki temsillerinin içselleştirildiğini ve bu sürecin ruhsallığın yapı taşlarını oluşturduğunu ileri sürmüştür. Kernberg genel anlamıyla narsisizmi, erken dönemde kurulan önemli öteki ile ilişkinin yoğun hayal kırıklığı ile hasarlanması sonucunda meydana gelen, nesne ile ilgili dürtüsel çatışmaya bir savunma olarak tanımlamaktadır (Rivas, 2001; White, 1986).

Kernberg 0-18 ay aralığında bebeğin kendilik duygusunun oluşmadığı süreçte bakım veren önemli öteki ile iç içe geçmiş yaşamsal bağlamdan bahsetmektedir (Mitchell ve Black, 2012). Ayrılma bireyleşme sürecinde öznel kendilik oluşmaya başlamakta ve bu sürecin sağlıklı gelişimi sonucunda nesne ve kendilik temsilleri birbirinden ayrılmaktadır. Bebeğin ihtiyaçlarının bakım veren tarafından tatmin edildiği deneyimler vasıtasıyla idealize edilen temsillerin, bebeğin ihtiyaçlarının bakım veren tarafından engellediği deneyimler vasıtasıyla değersizleştirilen temsillerden korunması amaçlanmaktadır. İdealize edilen temsiller sevgi içerirken, ihtiyaçların engellendiği aksi durumda ise değersizleştirilen temsiller öfke barındırmaktadır. Bölme savunma mekanizması ile sevgi içeren iyi kendilik ve öteki temsillerinin, kötü kendilik ve nesne temsilleri tarafından zarar görmesi engellenmektedir. Çocuk 1-3 yaş aralığına geldiğinde ise iyi ve kötü temsiller bütünleşerek dış dünyaya adaptasyonu kolaylaştıracak esnek bir kişilik oluşması sağlanmaktadır (Kernberg, 1980). Tüm bu bilgiler ışığında Kernberg'ün kuramının, Melanie Klein'in paranoid-şizoid ve depresif konum kuramından etkilendiği görülmektedir (Schmidt, 2019). Klein'e göre (1975) 0-3 ay arasında bebek paranoid-şizoid konumda saldırgan dürtülerle baş edebilmek için yansıtımlı özdeşim ve bölme savunma mekanizmalarını kullanarak kötü yanları bakım verene yansıtmaktadır. 3-6 ay arası depresif konumda ise kendilik ve nesne temsillerinin bütünleşmesi ile beraber bebek, bakım vereni bir zamanlar kötü olarak gördüğü için suçluluk duymaktadır (Mc Williams, 2011/2020). Depresif konumda bütünleşmenin gerçekleşmediği durumlarda bölme mekanizması kullanılmaya devam etmekte ve bu durum sınır kişilik örgütlenmesine neden olmaktadır (Gündoğan, 2016; Klein, 1975).

Kernberg narsisistik yapıları sınır kişilik örgütlenmesi içerisinde değerlendirmiştir. Sınır ve narsisistik yapıların ortak noktaları olarak çocuk, duygusal açıdan doyuramayan, soğuk ve örtük şekilde saldırgan bir bakım veren tarafından büyütülmektedir. Her iki kişilik yapısında ortak kullanılan savunma düzenekleri özsaygıyı korumak amacıyla kullanılmaktadır. Sınır yapıda bakım verenin bir bütün olarak algılandığı nesne sabitliği bulunmazken; narsisistik yapıda patolojik olarak değerlendirilse de kısmi bütünleşmiş bir yapı bulunmaktadır ve büyüklenmeci kendilik bakım verenin tutumuna yönelik bir savunma olarak kullanılmaktadır (Kernberg, 1975). Savunma düzenekleri açısından bu iki yapıyı karşılaştırdığımızda, narsisistik kişiler sıklıkla bölme ve bastırma gibi ilkel savunma düzeneklerini kullanırlar. Yoğun olarak bölme savunma mekanizmasının kullanıldığı durumlarda sınır kişilik yapısına yakın ağır bir patolojiden söz edilirken; bastırmanın daha yoğun kullanıldığı yapılarda ise üst düzey kişilik bozukluklarına yakın bir tabloda bahsedilmektedir. Yüksek işlevselliğe sahip narsisistik bireyler sosyal açıdan daha uyumludurlar ve ilişkilerde duygusal yatırım kapasitesine sahiptirler. İşlevsellik düzeyi düşük narsisistik yapılarda ise dürtüyü kontrol etmede zorluk, paranoid düşünceler ve anksiyete toleransında düşüklük gözlenmektedir (Volkan, 1997). Narsisistik yapıya sahip bireylerin işlevsellik düzeylerinin yüksek olmasının nedenlerinden biri başkaları tarafından onaylanma, sevilme, takdir edilme, hayran olunma ihtiyaçlarının giderilerek büyüklenmeci kendiliğin korunmasıdır. Büyüklenmeci kendiliğin ihtiyaçları tatmin edilmediğinde benlik saygısında ve hayattan doyumda azalmaya, huzursuzluk ve sıkışmışlık hissine neden olmaktadır (Kernberg, 1975; Tura, 2000).

1.1.3. Normal ve patolojik narsisizm.

Kuramsal açıklamalardan yola çıkarak narsisizm ve boyutlarının farklı bakış açılarıyla ele alındığı görülmektedir. Ne kadar tartışmalı bir kavram olsa da narsisizmin normal ve patolojik olarak ele alındığını söylemek mümkündür. Ancak bir grup araştırmacı bu boyutları normal düzeyden bozukluğa doğru ilerleyen bir boyut üzerinde değerlendirirken, diğer grup araştırmacılar normal ve patolojik olarak ayrıştırarak kategorik bir biçimde ele almaktadır (Bozkuş ve Aras, 2015). Mevcut çalışmada kuramsal bölümde bu farklılaşmadan söz edilmiştir. Bu bölümde ise genel hatları ile normal ve patolojik narsisizm üzerinde durulmaktadır.

Her insanın doğasında başkaları tarafından sevilme, beğenilmek, onaylanmak ve takdir edilmek gibi narsisistik ihtiyaçlar yer almaktadır. Narsisistik ihtiyaçların doyurulması kişinin ruh sağlığını olumlu etkilemekte ve kişiyi mutlu etmektedir (Özmen, 2006; Rozenblatt, 2002). Normal narsisizm olarak değerlendirilen süreçte kişi çevresindekilerin narsisistik gereksinimlerini karşılayabileceği duygusunu deneyimlemektedir (Rozenblatt, 2002). Deneyimleme esnasında özdeğerin ve özgüvenin gerçeklikle uyumlu bir şekilde optimal yükseklikte olduğu, çevresindeki kişilerden gelen olumlu veya olumsuz eleştirilerin benlikte yıkıma yol açmadan, kişinin özgüveninde yaratacağı etkinin en aza indirgendiği durum normal narsisizm olarak tanımlanmaktadır (Kernberg, 1975; Akhtar, 1989). Kişi çevresindekilerin kendisine dair düşünceleriyle narsistik gereksinimlerini doyumayı merkeze almadan kendisiyle ilgili görüş ve düşüncelerine odaklanarak özgüvenini beslemektedir (Akhtar, 1989). Normal narsisizm, kişinin elde ettiği başarılarından keyif alabilmesi, hedefleri yönünde ilerleyebilmesi ve narsisistik gereksinimlerini dış dünyada kabul görür biçimde tatmin edebilmesine aracılık etmektedir. Kişi çevresi tarafından

onaylanmadığında narsistik yaralanmalar ve hayal kırıklığı deneyimlemektedir. Bu durumda normal narsisizm kişinin özsaygısını ve ilişkilerini düzenleyebilmesi adına itici güç niteliğindedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Kısacası normal narsisizmin kişinin kendisi ve çevresi ile uyum içerisinde olması ve özsaygısını olumlu yönde destekleyerek psikolojik iyilik haline katkıda bulunması ile yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Rozenblatt, 2002; Foster ve Trimm, 2008).

Patolojik narsisizme sahip bireyler her ne kadar soğuk, kendinden oldukça emin ve çevresindekilerin düşüncelerini önemsemeyen, kibirli ve büyüklenmeci tutuma sahip görünseler de temelde kendine güvenmeyen, çevresi tarafından onay, ilgi ve beğeni peşinde koşan bir yapıya sahiptir (Kernberg, 1975). Büyüklenmeci narsisizmin çevreden alınan yorumlarla beslenmeye açık olması, patolojik narsisizmi tanımlayan ve normal narsisizmden ayıran en önemli noktalardan biridir (Karaaziz ve Atak, 2013). Patolojik narsisizmde, kişinin olumlu benliğine yönelik tehdit algıladığı durumlarla başa çıkmada kullandığı savunma mekanizmalarının uyumsuz olması ve bununla beraber işlevselliğinde bozulma dikkat çekmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu olumlu benliğine yönelik çevreden gelebilecek olumsuz duygu ve eleştirilerin deneyimlenmesi, özgüvende ani düşüşlere neden olmakta, kişi öfke ve saldırganlık gibi tavırlar sergileyebilmekte ya da depresif özellikler gösterebilmektedirler (Kernberg, 1975; Masterson, 1990; Rozenblatt, 2002). Kısacası patolojik narsisizme sahip kişiler narsistik gereksinimlerini ve dürtülerini toplum normlarına uygun şekilde davranışsal olarak ifade etmekte zorluk yaşamaktadırlar (Roche, Pincus, Lukowitsky, Menard ve Conroy, 2013). Bu kişiler, varoluşlarını tehdit ettiklerine inandıkları durumlardan kendilerini koruyabilmek adına bir tür savunma mekanizması olarak patolojik narsistik bir yapılanma içerisine girmektedirler

(Rozenblatt, 2002). Sonuç olarak, kişinin gelişim sürecinde ve günlük yaşamında rol alan narsisizme gerçekçi bir kendilik kavrayışı eşlik ettiğinde sağlıklı olarak nitelendirilmektedir. Diğer yandan narsisistik tutumların yoğun olduğu patolojik narsisizme sahip kişilerin, çevresindekilerin ilgi, beğeni ve hayranlığı ile beslenen gerçekçi olmayan kendilik algısı günlük hayatta karşılaştığı değişimlerle baş etmede zorlanmalarına neden olmaktadır (Yıldırım ve Kansu, 2022).

Patolojik narsisizmin geçici ve duruma özgü olması ve düzeyinin hafif seyretmesi “Narsisistik Özellikler” olarak nitelendirilmektedir. Narsisistik belirtilerin yoğun ve hayat boyu seyrettiği tablo ise narsisistik kişilik bozukluğuna işaret etmektedir (Ronningstam, 2005a). Bu iki tablonun birbirinden farklılaşması, kişinin işlevsellik düzeyi ile yakından ilişkilidir. Klinik araştırma alanında patolojik narsisizm kavramının, narsisistik kişilik bozukluğu yerine kullanıldığı görülmektedir (Miller ve Campbell 2010, Tamborski ve Brown, 2011). Patolojik kişilik özellikleriyle betimlenen ve işlevsel bozulmalarla kendini gösteren DSM-V’te yer verilen narsisistik kişilik bozukluğu, kategorik model içerisinde yer almaktadır. Kişilik alanında yapılan çalışmalarda narsisizmin uyumlu ve uyumsuz özellikler temelinde normatif kişilik boyutunu ele aldığı model ise boyutsal olarak değerlendirilmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Yapılan güncel çalışmalar normal ve patolojik narsisizmin ayrımının net bir şekilde yapılamayacağını gözler önüne sermektedir (Miller, Lynam, Hyatt ve Campbell 2017). Bu bakımdan, narsisizmin kırılgan ve büyüklenmeci olarak ele alındığı boyutsal yaklaşımı içeren çalışmaların genişletilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014). Kişilik bozukluğu ve kişilik özelliklerini ayırt etmenin önem taşıması sebebiyle; kategorik yaklaşım olarak

narsisistik kişilik bozukluğu ve boyutsal yaklaşım olarak büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri bir sonraki aşamada ele alınmaktadır.

1.1.4. Narsisistik kişilik bozukluğu.

Narsisizm, DSM üçüncü baskısında kişilik bozukluğu olarak ilk kez 1980 yılında tanımlanmaktadır. Mevcut çalışmanın kuramsal fazında sıkça söz edilen Kernberg (1975)'ün, narsisizme dair betimlemeleri kavramın DSM-III'te yer almasında önemli bir rol oynamaktadır. Kernberg narsisizme dair düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir: Bu kişiler ikili ilişkilerinde oldukça sık kendilerinden söz etmektedirler. Diğerleri tarafından sevilme, hayran olunma ve takdir görmeye büyük bir gereksinim duymaktadırlar. Kendi büyüklenmeci fantezileri ve diğerlerinden aldıkları onaylanma ve beğeniler dışında yaşamdan çok fazla keyif almamaktadırlar. Dış kaynaklardan beslenemediklerinde kendilerini huzursuz ve sıkılmış hissetmektedirler. Sosyal ilişkileri çevresindekileri sömürmeye eğilimlidirler ve empati yetenekleri azdır. Büyüklenmeci arzularını desteklemesini beklediği kişileri idealleştirirken, bu arzuları tatmin edemeyeceklerini hissettiği kişileri de küçümseme eğilimindedirler. Bu hastalar diğerlerine bağımlı olarak nitelendirilse de aslında derinlerde barındırdıkları başkalarına dair güvensizlik ve değersizlik hissetmeleri sebebiyle herhangi birine bağımlı olamamaktadırlar (Kernberg, 1975, s. 199-200). Bu bilgiler narsisizme dair çağdaş anlayışa ışık tutmakta ve narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerinin oluşturulmasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

DSM-V'te Özsever (narsisistik) kişilik bozukluğu “erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, büyüklenme (düşlemlerde ya da davranışlarda), beğenilme gereksinimi ve eşduyum yapamama ile giden yaygın bir örüntü” olarak

tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014). Aşağıda bahsedilen dokuz tanı kriterinden en az beşinin olması gerekmektedir:

- 1) Büyüklenir (örn. başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla orantısız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).
- 2) Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.
- 3) “Özel” ve eşi benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabilceğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır.
- 4) Çok beğenilmek ister.
- 5) Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırlacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).
- 6) Kendi çıkarları için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
- 7) Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez.
- 8) Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
- 9) Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler” (Köroğlu, 2014, s. 333-334)

DSM-V yer alan narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerinin büyüklenmeci narsisizmle sınırlandırılması, kırılğan narsisizmin dışarıda bırakılması sonucunda narsisizmi tam manasıyla karşılamadığı konusunda eleştirilmektedir (Cain, Pincus ve

Ansell, 2008). Bunun yanı sıra içsel süreçte sıkıntı yaşayan ancak işlevselliği yüksek olan kişiler tedavi arayışında bulunmamaktadır. Aynı zamanda psikiyatri servislerinde tanı ölçütlerini karşılamayacak bir biçimde bir kısmını karşılayan narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişiler bulunmaktadır (Ronningstam, 2005a). Tüm bu etmenler narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireyleri belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Bununla paralel şekilde narsisistik kişilik bozukluğuna yönelik yapılan epidemiyolojik çalışmalar, genel popülasyonda görülme sıklığının %0 ile %6,2 arasında değiştiğini ve ortalama yaygınlığın ise %1.06 gibi düşük bir yüzde olduğunu göstermektedir (Dhawan, Kunik, Oldham ve Coverdale, 2010). Görülme oranındaki düşüklük ve kategorik yaklaşıma dair yapılan eleştiriler göz önünde bulundurulduğunda, patolojik narsisizmin anlaşılması için büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özelliklerini içeren boyutsal yaklaşımı ele alan çalışmalar önem kazanmaktadır. Mevcut çalışmada narsisizm boyutsal yönü ile de ele alınmaktadır ve boyutsal yaklaşımın kırılgan ve büyüklenmeci kavramları izleyen bölümde detaylandırılmaktadır.

1.1.5. Büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik kişilik özellikleri.

Bir önceki bölümde değinildiği gibi, narsisistik kişilik bozukluğunun belirlenmesinde kategorik yaklaşımla ele alınan DSM tanı kriterleri kullanılmaktadır. Normal ve patolojik olarak net bir ayrımın yapıldığı kategorik yaklaşımın aksine boyutsal yaklaşımda, keskin bir biçimde ayırıştırma yapmadan narsisistik kişilik özellikleri olarak ele alınmaktadır (Foster ve Campbell, 2007; Miller ve Campbell, 2008). Narsisistik kişilik bozukluğuna klinik psikoloji alanında sıkça yer verilirken, narsisistik kişilik özelliklerine ise klinik çalışmaların yanı sıra sosyal psikoloji alanındaki çalışmalar da ilgi göstermektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Ayrıca narsisistik kişilik bozukluğu klinik görüşmelerin esas alındığı klinik popülasyonda

değerlendirilirken, narsisistik kişilik özellikleri öz değerlendirme ölçeklerinin kullanıldığı normal popülasyonda çalışlabilmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Bu iki kavramın bahsedilen farklılıklarının yanı sıra benzer temaları da bulunmaktadır. Narsisistik kişilik bozukluğu ile narsisistik kişilik özelliklerinin değerlendirildiği çalışmalar, her iki ölçümün de benzer kişilik yapılanmasına işaret ettiğini göstermektedir (Miller, Gaughan, Pryor, Kamen ve Campbell, 2009). Tüm bu bilgiler ışığında narsisistik kişilik bozukluğuna yönelik tanı koymanın güç olmasına bağlı olarak epidemiyolojik araştırmalarda da düşük yaygınlık oranı bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda narsisistik kişilik özelliklerini değerlendiren çalışmalar önem taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, narsisizmin karmaşık doğası nedeniyle boyutlarının zaman içerisinde farklı isimlerle ele alındığı görülmektedir. Kohut (1971) narsisizm kavramını kırılgan özellikleri ile ele alırken; Kernberg (1975) ise daha çok büyüklenmeci temalar ile ilişkilendirerek tanımlamaktadır. Akhtar ve Thomson (1982) tarafından açık ve örtük, Wink (1991) tarafından inatçı ve aşırı duyarlı, Rosenfeld (2003) tarafından derisi kalın ve derisi ince, Gabbard (1989) tarafından kayıtsız ve tedirgin, Masterson (2000) tarafından teşhirci, değersizleştirici ve gizli olarak isimlendirilen narsisizmin boyutlarının, güncel çalışmalarda büyüklenmeci ve kırılgan olarak isimlendirilen iki temayı yansıttıkları ifade edilmektedir (Cain ve ark., 2008).

Büyüklenmeci narsisizm, benlik algısında üstünlük ve benzersizlik, dışa dönüklük, diğer insanların dikkatini çekme ve onlar tarafından beğenilme arzusu, grandiyözite, teşhircilik, empati yoksunluğu, düşük kaygı düzeyi ve aşırı talepkâr olma özellikleriyle tanımlanmaktadır (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991). Gabbard

(1989)'ın kayıtsız narsisizmi, büyüklenmeci narsisizm boyutuna karşılık gelmektedir ve bu boyutta başkalarının ilgisini çekme ve onları yetenekleriyle etkileme ihtiyacı temel arzu olarak vurgulamaktadır. Kendi taleplerinin karşılanmasına yönelik ısrarcı tutumlar sergileyen kayıtsız narsisistik özelliklere sahip bireyler, diğer insanların gereksinimlerine, duygu ve düşüncelerine karşı oldukça duyarsız ve bunun yanı sıra başkalarının üzerinde bıraktıkları etkiye dair de düşük farkındalığa sahip olabilmektedirler (Gabbard, 1989). Bu bireyler kendilerine dair zayıf yönlerini inkâr etmekte ve taleplerini dış dünyadan karşılayabildikleri ölçüde benlik saygılarını koruyabilmektedirler (Dickinson ve Pincus, 2003). Abartılı benlik algılarını sürdürürebilmek adına kişilerin, kendilerine dair öz saygılarını tatmin edebildikleri verilere yönelmeleri, kendilerine dair olumlu eleştirilerde bulunan kişiler ile ilişki içerisine girmeleri ve tüm bunları sağlayabilecekleri ortamlarda bulunmalarının muhtemel olduğu düşünülmektedir (Campbell, Reeder ve Sedikides ve Elliot, 2000). Böylelikle narsisist bireyler, gerçekçi olmayacak düzeyde var olan öz saygıları sayesinde mutluluk düzeylerini arttırabilmektedirler (Rose, 2002). Bu kişiler ihtiyaçlarının karşılanmadığı veya engellendiği benlik saygısına yönelik tehdit algıladığı aksi durumlardan kaçınmakta ya da bu tür uyaranları değersizleştirerek kendilerini depresif duygulanımdan korumaktadırlar (Masterson, 1993). Benlik algılarına yönelik tehdit içeren durumlara maruz kaldıklarında ise oldukça yoğun bir öfke duygusu deneyimlemekte ve saldırgan bir tutum sergileyebilmektedirler (Rhodewolt ve Morf, 1998). Başarı ile ilgili durumlarda, başarılarını kendilerine atfetme, başarısızlıklarını ise dış kaynaklara yöneltme veya başkalarını suçlama eğilimindedirler. Böylelikle benliklerine yönelik olumlu algılarını ve her daim güçlü ve ünlü olduklarına yönelik öz saygılarını sürdürülebilmektedirler (Campbell ve ark.,

2000). Büyüklenmeci narsisistik bireylerin, öz saygılarını ve büyüklenmeci kendiliklerini korumayı amaçlayan savunmaların her koşulda harekete geçmeye meyilli olması sebebiyle, normal koşullar altında depresif duygulanım sergileme ihtimalleri azdır (Masterson, 1993). Ancak başarısızlıkla yüzleştikleri durumlarda her ne kadar kibirli ve kendinden emin görünseler de kendilerini dipte, aşağılanmış ve tükenmiş hissettikleri görülmektedir (Levy, 2012). Büyüklenmeci narsisistik özellikler gösteren bireylerde aynı zamanda antisosyal kişilik ve paranoid kişilik bozuklukları eş tanılarına rastlanabilmektedir (Russ, Shedler, Bradley ve Westen, 2008).

Kırılgan narsisizm; alçak gönüllülük, eleştiriye karşı hassasiyet, kaygı düzeyinin yüksek olması, utangaçlık, kendi yetersizliğine yönelik kaygı hissetme, devamlı stres yaşama ve acı çektiğine yönelik düşünme gibi özellikler ile ilişkilendirilmektedir (Akhtar ve Thomson, 1982; Wink, 1991). Kırılgan narsisistik bireyler her ne kadar utangaç ve kaygılı görünseler de yakın ilişki içerisine girdiklerinde bu görünümün altında kendiliğe dair büyüklenmeci beklentiler görünür hale gelmektedir (Gabbard, 1998). Gabbard (1989) tarafından ‘sessiz büyüklenmeci’ ifadesi ile tanımlanan kırılgan narsisistik özelliklere sahip bireylerin meşguliyetleri kendilerinden çok diğer insanlara yöneliktir. Büyüklenmeci ve kibirli tutumların yer aldığı narsisistik kişiliklerini açıkça sergilemeyen bu bireyler, çevresindeki kişileri idealleştirmek suretiyle onların hayranlığını ve beğenisini kazanarak narsisistik gereksinimlerini doyurma peşinde oldukları düşünülmektedir (Masterson, 1993). Çevresinden gelen olumlu yorumlar sayesinde öz saygılarını koruyabilmektedirler. Ancak oldukça yoğun bir şekilde bu yorumlarda kendilerine yönelik olumsuz bir eleştiri aramakta ve başkaları tarafından olumsuz değerlendirildiklerinde kolayca incinebilmektedirler (Gabbard, 1989; Krusemark, Lee ve Newman., 2015;

Ronningstam, 2005a). Diğerlerinin tepkilerine yönelik aşırı hassasiyet gösteren bu bireyler, reddedilme, utanç ve küçümsenme kaygısı yaşama ihtimali yüzünden ilgi merkezi olmaktan ve sosyal ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Gabbard, 1989; Ronningstam, 2009). Ancak içten içe büyüklenmeci kendiliklerini sergileme arzuları ve başkalarına yönelik kıskançlık ve öfke duyguları sonucunda yoğun utanç duygusu deneyimlemekte ve bu duyguyu düzenleyebilmek konusunda güçlük yaşayabilmektedirler (Dickinson ve Pincus, 2003; Ronningstam, 2005a). Kırılgan narsisizmde büyüklenmeci arzuların, büyüklenmeci narsisizm boyutundan farklı olarak diğer insanlardan onay arayışı ile içsel yetersizliği telafi etmeye yöneliktir (Akhtar ve Thompson, 1982; Ronningstam, 2005b; Wink, 1991). Çevreleri tarafından aldıkları onay ve kabul ile öz değer ilişkili olduğu, bunun sonucunda kendileri ile ilgili daha olumlu hissettikleri görülmektedir (Zeigler-Hill ve Besser, 2013). Kırılgan narsisizmde sevimli olmama ve kusurlu olma gibi benliğe yönelik olumsuz düşünceler (Young, Klosko ve Weishaar, 2003) ve düşük öz saygı sebebiyle mutluluk düzeyi azalabilmektedir (Rose, 2002). Kırılgan narsisizmde, büyüklenmeci narsisizm boyutundaki kadar savunmaların aktif kullanılmaması sebebiyle depresif duygulanım yaşanma olasılığının daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Masterson, 1993). Kırılgan narsisizmin, depresyonun yanı sıra kaygı bozuklukları, somatizasyon bozukluğu ve kendine zarar vermeye yönelik davranışlar ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Rathvon ve Holmstrom, 1996; Russ, Shedler, Bradley ve Westen, 2008).

Her ne kadar büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmin farklı özellikleri vurgulansa da iki boyutun da ortak temaları bulunmaktadır. Her iki boyutta da var olan kırılgan benliğin, değersiz ve yetersiz hissetme duygusuna karşı savunma halinde

olduğu belirtilmektedir (Robbins ve Dupont, 1992). Narsisistik özelliklere sahip bireylerin istikrarsız bir biçimde boyutlar arasında seyrettikleri ve duruma yönelik hangi boyutta var olunacağını belirlediği düşünülmektedir (Gore ve Widiger, 2016; Levy, 2012).

Özetle kırılğan narsisistik özellikler barındıran bireylerde büyüklenmeci özellikler gözlenebildiği gibi, büyüklenmeci narsistik özellikler barındıran bireylerde de kırılğan narsisizmdeki gibi narsistik kırılma yaşadıkları durumlarda kendilerini değersizleştirdikleri gözlemlenmektedir (Caligor ve Stern, 2020). Bu gözlemden yola çıkılarak, güncel çalışmalarda oldukça kabul gören narsisizm kavramını her iki boyutta ele almaya yönelik yaklaşım (Pincus ve Lukowitsky, 2010) mevcut çalışmada göz önünde bulundurulmuş ve büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin her ikisine de yer verilmiştir.

1.2. Savunma Mekanizmaları

1.2.1. Savunma mekanizmalarının tarihçesi ve sınıflandırılması.

Vaillant'a göre (1977, s. 77), insanların birbirlerini anlayabilmeleri için ortaya konmuş en orijinal buluş Freud'un alanyazına sunduğu savunma mekanizmalarıdır. Savunma mekanizmaları, kişiyi içsel çatışmalara ve kaygıya karşı korumaya hizmet eden bilinçdışı mekanizmalardır. Bu mekanizmalar, kişinin çevreyle uyum sağlamasında ve psikolojik gelişim sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Psikanalitik teoriye göre kişinin psikolojik gelişimi belirli psikoseksüel gelişim evreleriyle ilişkilendirilmektedir. Kişi doğumu itibarıyla dış dünya ile kurduğu iletişim sonucunda çeşitli davranışlar ortaya koymaktadır. Bu davranış türleri içerisinde yer

alan savunma mekanizmaları psikoseksüel gelişim süreci içerisinde yaşanan deneyimlerin etkisiyle şekillenmektedir (Laplanche ve Pontalis, 1988).

Savunma mekanizmaları kavramına dair ifadelere ilk kez Freud (1894) “Savunma Psikonevrozları” adlı çalışmasında değinmiş ve bu çalışmasında yalnızca bastırma mekanizmasından bahsetmiştir. Freud ve Breuer (1893/2001) erken dönem çalışmalarında, histerik vakaların kabul edemedikleri dürtü ve duygulardan kaynaklanan kaygıyı bilinç alanı dışında tutmaya yönelik çabalarını gözlemlemişlerdir. Freud kaygı içeren bu tepkilerin sebebi olarak bastırmaya işaret etmektedir (McWilliams, 2011/2020). Bastırma kavramını idden gelen kabul edilmeyen dürtülere ve bunlara yönelik duygu, anı ve fantezilere yönelik egonun karşı müdahalesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bastırmanın işlevini kaybetmesi yani egonun başarısız olması sonucunda nevroz meydana gelmektedir (Freud 1894/1963). Freud ‘birincil’ ve ‘ikincil’ olarak isimlendirilen iki çeşit bastırma düzeneğinden bahsetmektedir. Birincil boyutta bastırılan malzeme bilinçdışıdır. İkincil boyutta ise öncesinde bilinç düzeyinde olan malzeme bilinçdışına gönderilmiştir (Freud, 1926/1959).

Freud (1923/2011) “Ego ve İd” adlı çalışması ile id, ego ve süperegoda oluşan yapısal modeli ortaya koymuştur. Bu çalışmasında bastırma ile ilgili ilk düşüncelerinin aksine, bastırmayı kaygıya yönelik bir tepki olarak tanımlamaktadır. Bastırma savunma biçiminin yanı sıra, kaygıdan kaçınmaya yönelik başka yolların olduğunu da ifade etmektedir. Yapısal modele göre kişilik, kullanılan savunma biçimlerinin işleyişinin dışavurumu olarak görülmeye başlanmıştır. Kişiler günlük hayatta kaygı ve disforik duygular (huzursuz ve memnuniyetsiz hissetme) ile başa çıkabilmek adına

kullandıkları belirli savunmalar çerçevesinde sınıflandırılabilirler. Psikopatolojilerin ortaya çıkışını ise savunmaların işe yaramaması olarak değerlendirmektedir (McWilliams, 2011/2020). Aynı zamanda ego, savunmalar aracılığıyla kabul edilmeyen dürtülere yönelik kızgınlık, agresyon ve cinsel arzu içeren duygulanımları acı, sevgi, yas ve nefret gibi duygulanımlara dönüştürmektedir (Ersevim, 1997).

Savunma mekanizmalarının psikopatoloji temelinde tanımlandığı sınırlandırılmış bakış açısının yerini, stressiz var olmanın mümkün olmadığı yaşam deneyimleri içerisinde ortaya çıkan içsel çatışmalar ile başa çıkabilmek ve psikolojik işleyişi sağlıklı sürdürebilmek adına herkes tarafından kullanılan psikolojik strateji tanımlaması almıştır (A. Freud, 1937/2011; Masi, 2004; Loewenstein, 1967; S. Freud, 1937/1964;). Bu çerçevede savunma mekanizmalarının uyum sağlamaya ve benlik bütünlüğünü korumaya hizmet eden bir yapı olduğu ifade edilmektedir (Loewenstein, 1967). Savunma mekanizmalarının kaygının ortaya çıkışına sebep olan faktör olarak değerlendirilmesinin aksine psikolojik iyilik halini korumaya yönelik bir yapı olduğuna dikkat çekilmektedir (Sandler ve Joffe, 1966). Kişiliğin gelişimi, dış dünya ile uyum ve psikolojik dengenin korunmasında savunma mekanizmaları önemli bir rol oynamaktadır (Freud,1894).

Freud'un "Savunma Psikonevrozları" (1894) çalışmasına, kızı Anna Freud (1937/2011) "Ben ve Savunma Mekanizmaları" adlı çalışmasında atıf yapmıştır. Hoşnutsuz hissettiren deneyimlere yönelik benliğin ruhsallığı koruma gayretini savunma psikonevrozları olarak adlandıran Freud (1894), tüm bu koruma çabasını bastırma olarak isimlendirmiştir. Anna Freud (1937/2011) ise bastırmanın içerisinde

yer aldığı on farklı savunma mekanizmasından söz etmiştir. Bu savunmaların genellikle birlikte kullanıldığını da ifade etmiştir. Savunmaların temel işlevini, ego sınırlarını aşarak bilince ulaşmaya çalışan idden gelen dürtü taleplerini engellemenin yanı sıra kişileri kabul edilemez duygu ve düşüncelerin yarattığı kaygı uyandıran her şeye karşı korumaya, duygusal dengeyi sürdürmeye ve benlik saygısını korumaya hizmet ettiğini belirtmiştir. Savunmaları gelişimsel süreç içerisinde değerlendirmiştir. Yaşamın erken evrelerinde benimsenen savunmaları ilkel; nesne sürekliliğinin içinde olduğu karmaşık bilişsel süreçlerin gelişmesinin ardından kullanılanları ise üst düzey savunmalar olarak tanımlamıştır. Benliğin savunma mekanizmalarını nasıl seçtiğine yönelik net bir cevap vermenin muhtemel olmadığı iddia edilmiştir (Freud, A. 1937/2011) Ancak savunma mekanizmalarının seçim sürecinin tayin edicisi olarak psikoseksüel gelişim evresinde yaşanan deneyimler üzerinde durulmuştur. Kişi tarafından sıklıkla kullanılan savunmaların olgunluk seviyesinin ruhsal işleyişle ilişkili olmasının yanında kişilik organizasyonunun da tayin edicisi olduğu düşünülmektedir (Larsen ve ark., 2010).

Savunma mekanizmaları bilinçdışında tutulmaya çalışılan dürtülerin yarattığı baskının hafifletilmesinin dışında, narsisistik çöküş, hayal kırıklığı ve utanç deneyimlendiği durumlarda benlik saygısını korumaya hizmet etmektedir. Ek olarak, terkedilme ve reddedilmeye dair tehdit deneyimlendiğinde güvenlik hissini sürdürmek ve kendiliği dış gerçeklikten uzak tutmak ana hedeflerinden biri olarak tanımlanmaktadır (Gabbard, 2004). İç ve dış dengenin aniden bozulduğu durumlarda meydana gelen gerçeklik algısında bozulmaya sebep olan bilişsel uyumsuzluk deneyiminin savunma mekanizmaları aracılığıyla en aza indirgendiği belirtilmektedir. Koruyucu özelliklerinin yanı sıra savunma mekanizmalarının oldukça sık kullanımı

yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve kişilerin günlük işlevselliğini bozmaktadır (Vaillant, 1994).

Cramer (2008) birçok çalışmayı gözden geçirmek suretiyle savunmaları detaylı bir şekilde araştırarak yedi temel prensip çerçevesinde tanımlamaktadır. Bu prensiplere göre; savunmalar (1) bilinçdışında faaliyet göstermekte, (2) gelişimsel süreçte farklılaşmakta, (3) kişilik oluşumunun olağan bir parçası olarak yer almakta, (4) rahatsızlık veren duyguların bilinç düzeyinde gerilimini azaltmakta, (5) otonom sinir sistemi ile bütünleşik çalışmakta, (6) stresin artması ile beraber kullanımları artmakta ve (7) artan kullanımları psikopatolojiyle ilişkilendirilmektedir.

Savunma mekanizmalarının sınıflandırılmasına yönelik nicel çalışmaların yetersizliği sebebiyle, bu sınıflandırma psikopatolojiler ile bağdaştırılarak ortaya konmuştur (Vaillant, 1994). Ayrıca, kuramcıların savunma mekanizmaları boyutlarını sınıflandırırken farklı şekilde isimlendirdikleri ancak bu boyutlara atfettikleri özelliklerde paralel görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Savunma mekanizmaları, uyum sağlamayı kolaylaştırıcı yönüyle vurgulanan olgun savunmalardan, dış gerçeklikte bozulmalara sebep olan uyumsuz savunmalara uzanan bir hiyerarşik düzene sahiptir (Cramer, 2009). Anna Freud, savunma mekanizmalarını patolojik ve uyumu kolaylaştıran savunmalar olarak boyutlandırmıştır (Akt. Anlı, 2005). Ruuttu ve arkadaşları (2006) olgun, nevrotik, görüntüyü bozan ve olgunlaşmamış savunmalar olmak üzere dört grupta sınıflandırmıştır. Perry (2014) ise savunmaları kişiyi içsel ve dışsal tehlikelerden korumaya yönelik işlevlerine göre yedi seviyede sınıflandırmıştır. McWilliams (2011/2020) ise savunmaların sınıflandırılmasını bilinçaltında özgüveni sürdürmek ve tehdit içeren yoğun duygulardan kaçınmak şeklinde tanımladığı iki

amaca yönelik olarak ele almıştır. Klinik gözlemleri sonucunda savunma veya savunmaların kullanımlarını dört etmenden oluşan çok boyutlu bir yapıyla açıklamıştır. Bu dört etmen savunmaların genetik aktarımları, savunmaları etkileyen erken dönemdeki zorlayıcı deneyimler, savunmaların pekiştirilme yoluyla kullanımı ve bakım verenler ya da önemli ötekiler tarafından savunmaların öğretilmesi veya aktarılması olarak tanımlanmıştır.

Savunmaların sınıflandırılmasında çalışmalarıyla dikkat çeken Vaillant (1971) on sekiz savunmayı en ilkel, gelişmemiş, nevrotik ve olgun olmak üzere dört boyutta tanımlamaktadır. Birinci basamakta yer alan en ilkel savunmalar, arkaik olarak bilinen erken çocukluk döneminde ve ağır psikopatoloji tablosunda görülmekte ve kişiyi gerçeklikten uzaklaştırmaktadır. Gelişmemiş savunmalara ise çocukluk ve ergenlik döneminde, kişilik bozuklukları ve duygu durum bozukluklarında sıkça rastlanmaktadır. Bu savunma boyutu psikotik savunmalarda gözlemlendiği kadar gerçekliği bozmamaktadır. Ancak içerisinde bilişsel çarpıtmalar yer almaktadır. Nevrotik savunmalar, günlük hayatta sağlıklı bireyler ve ayrıca nevrotik kişilik örgütlenmesine sahip bireyler tarafından stresli koşullar altında duyguların ifade ediliş biçimini değiştirerek gerginliği hafifletmek amacıyla kullanılmaktadır (Vaillant, 1971). Son olarak olgun savunmalara, çoğunlukla yetişkinlik döneminde rastlanmaktadır. Bu savunmalar gerçeklik algısında bozulma yaratmadan diğer savunmalar içerisinde en uyumlu olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik açıdan sağlıklı bireylerin olgun savunmalar aracılığı ile sağlıklı ilişkiler kurabildikleri ve hayatlarının birçok alanında doyum ve tatmin sağlayabildikleri ifade edilmektedir (Vaillant, 1977). Mevcut çalışmada, Vaillant'ın sınıflandırmasına göre düzenlenmiş ilkel nevrotik ve olgun olmak üzere üç boyut ve yirmi savunma mekanizması içeren Savunma Biçimleri

Testi (Andrews, Singh ve Bond, 1993) kullanılmıştır. İlkel savunma mekanizmaları içerisinde yansıtma, pasif saldırganlık, bölme, dışa vurma, yalıtım, değersizleştirme, inkâr, otistik fantezi, yer değiştirme, disosiyasyon, rasyonalizasyon ve bedenselleştirme; nevrotik savunma mekanizmaları içerisinde yapma-bozma, psödo alturizm, idealleştirme ve karşıt tepki geliştirme ve olgun savunma mekanizmaları içerisinde yüceltme, mizah, beklenti ve baskılama yer almaktadır (Andrews ve ark., 1993). Olgun savunmaların fiziksel sağlığa yönelik pozitif etkileri bulunmaktadır (Vaillant, 2000). Diğer yandan nevrotik ve ilkel savunmalar kişilik bozuklukları ve depresyon ile ilişkilendirilmektedir (Cramer, 1999).

Savunma mekanizmaları; gelişimsel sürece uygun şekilde ve aşırı kullanılmadığı takdirde psikolojik dengeyi korumak ve çevreye uyum sağlamak adına işlevsel faaliyet göstermektedir (A. Freud, 1937/2011; Cramer, 1987; Cramer, 2008; McWilliams, 2011/2020). Kuramsal temeller ile benzer sonuçlar veren bir araştırmada olgun savunmaları kullanan bireylerin ilkel savunmaları kullanan bireylere göre daha mutlu ve mental sağlıklarının daha iyi olduğu belirtilmektedir (Vaillant, Bond ve Vaillant, 1986). Bunun yanı sıra olgun savunmalar (örn., mizah) fiziksel sağlığı da olumlu yönde etkilemektedir (Vaillant, 2000). Koruyucu işlevlerinin dışında, gelişimsel sürecin gerisinde kalan savunmaların katı ve uyumsuz şekilde yetişkinlik döneminde oldukça sık kullanımı psikopatolojik semptomlara neden olabilmektedir (Bowins, 2010; Cramer, 1999; Cramer 2008; Vaillant, 1977). Uyumsuz savunmaları kullanan bireyler duygularını düzenleyebilmek adına başkalarını kullanabilmekte ve bunun da ilişkisel problemler, psikopatolojik semptomlar ve kişilik patolojisiyle güçlü bir biçimde ilişkili olduğu görülmektedir (Cramer, 1999; Di Giuseppe, Perry, Conversano, Gelo ve Gennaro, 2020; Lingardi ve ark., 1999; Perry, Presniak, Olson,

2013). Bu ilişkiye benzer bir şekilde, olgun savunmaların, nevrotik ve ilkel savunmalara oranla daha az kullanıldığı tanı içeren grup ile sağlıklı kontrol grubunun karşılaştırıldığı çalışmalar savunmaların psikiyatrik semptomlara özgü olduğunu göstermektedir (Bond, 2004; Calati, Oasi, DeRonchi ve Serreti 2010; Van Wijk-Herbrink, Andrea ve Verheul, 2011). Klinik olmayan örneklem grubunda yapılan bir çalışmada ise savunma biçimleri ve psikiyatrik semptomlar arasında ilişki bulunduğu belirtilmektedir (Carvalho et al., 2013; Watson, 2002). Tüm bu bilgiler ışığında, uyumsuz kullanımlarının psikolojik iyi oluşa olumsuz etkileri bulunabilen savunma mekanizmalarının, kişilik özelliklerinin ve psikopatolojinin anlaşılmasında önemi dikkat çekmektedir.

1.2.2. Narsisizmin anlaşılmasında savunma mekanizmalarının rolü.

Etiyolojik açıdan incelendiğinde narsisizmde yer alan savunma mekanizmalarının, bireylerde erken dönem ihtiyaçlarını karşılayan birincil bakım verenler tarafından reddedilme ve değersizleştirme deneyimlerinin gelişimsel bir sonucu olarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Bennett, 2006; Prunas, Di Pierro, Huemer, Tagini 2019). Bu bağlamda narsisizmin büyülenmeci yapısının, yoğun kaygı, utanç ve benlik saygısına ilişkin tehdit algılanan durumlarda bilinçdışı bir şekilde telafiye yönelik bir süreçten kaynaklandığı belirtilmektedir (Kernberg, 1970, 2015; Robins, Tracy ve Shaver, 2001).

Bu savunmalar detaylı olarak incelendiğinde hem kuramcılar hem de yapılan çalışmalar narsisizmin savunmalarla ilişkisini incelemektedir. Kernberg (1975) sınır kişilik örgütlenmesi kapsamında değerlendirdiği narsisistik kişilik yapısını, sınır örgütlenmeyi tanımlayan bölme savunma mekanizması ve yansıtma, inkâr,

değersizleştirme, ilkel idealizasyon, yansıtımlı özdeşim ve tüm güçlülüğü içeren bölme temelli savunmalarla ilişkili olarak ele almaktadır. McWilliams (2011/2020) ise narsisistik kişilik özellikleri gösteren kişilerin temel olarak değersizleştirme ve idealizasyon savunma mekanizmalarını kullandıklarını belirtmektedir. Kullanılan bu savunmalarla kendilik ve nesne temsillerinin iyi ve kötü yarıları birbirinden ayrı tutulmaktadır. Savunmalar, bu temsillerin değersizleştiren ve saldırgan özelliklerini iç dünyadan uzaklaştırmaya ve büyüklenmeci kendiliği korumaya hizmet etmektedir (Kernberg, 1975; Masterson, 2000). Böylelikle büyüklenmeci kendilik, kişinin benlik saygısına yönelik tehditle ilişkili olarak hissedebileceği kaygıyı ve utanç duygusunu kontrol altına almayı amaçlayan bir savunma niteliği olarak işlev görmektedir (Kernberg, 2015).

Alanyazında narsisizm ve savunmalar ile ilgili yapılan çalışma bulguları, yukarıda bahsedilen görüşleri destekler niteliktedir. Cramer (1999) tarafından ilkel savunma mekanizması boyutunda yer alan inkâr ve yansıtmanın narsistik kişilik yapısıyla güçlü ve pozitif yönde ilişkili olduğu ve aynı zamanda yansıtmanın narsisistik kişilik bozukluğunu yordadığını ortaya koymuştur. Lingardi ve arkadaşlarının (1999) yapmış oldukları araştırmada ilkel savunma mekanizmalarının, narsisistik kişilik bozukluğunun içerisinde olduğu B kümesi kişilik bozuklukları ile pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer çalışmada narsistik kişilik bozukluğunun değersizleştirme, yansıtma, tüm güçlülük, entellektüalizasyon, otistik fantezi ve bölmeyi içeren ilkel ve nevrotik savunmalar ile ilişkili olduğu gözlenmiştir (Perry ve Perry, 2004). Zeigler-Hill, Chadha ve Osterman (2008)'ın yapmış oldukları çalışmada ilkel savunmalar ile patolojik narsisizmin temel bir bileşeni olan benlik saygısındaki düzensizlik arasında ilişki olduğu ve olgun savunmalar kullanıldığında

benlik saygısındaki düzensizliğin daha az olduğu ortaya konmuştur. Şizotipal, antisosyal, borderline ve narsisistik kişilik bozukluklarında yer alan savunmalarla ilgili yapılan bir araştırmada narsisistik ve antisosyal kişilik bozukluğunda ortak olarak değersizleştirme ve tüm güçlülük savunma mekanizmalarının kullanıldığını ve ayrıca narsisistik kişilik bozukluğunda bölme savunmasının kullanıldığı iddia edilmiştir. Araştırmada yer alan dört kişilik bozukluğunda da ilkel savunma mekanizmalarının diğer savunmalara oranla anlamlı derecede fazla kullanıldıkları gözlemlenmiştir (Perry ve ark., 2013). Büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmde savunma mekanizmalarının rolünün araştırıldığı bir çalışma, büyüklenmeci narsisizmin adaptif ve nevrotik savunmalarla pozitif yönde ilişkili olduğu, kırılgan narsisizmin ise adaptif savunmalarla negatif yönde, adaptif olmayan ve ilkel savunmalarla güçlü ve pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Kampe, Bohn, Remmers ve Hörz-Sagstetter, 2021). Klinik popülasyonda narsisizm ve kişilerarası problemlerde savunma mekanizmalarının aracı rolünün incelendiği bir çalışmada, patolojik narsisizmin ilkel ve nevrotik savunma mekanizmaları ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu gözlenmiştir (Mielimaka, Ogrodniczuk, Kealy ve Joyce, 2018).

Alan yazında narsisizmin iki yüzü olarak tanımlanan büyüklenmeci ve kırılgan boyutları ve savunma mekanizmalarının incelendiği çalışmalar mevcuttur. Narsisizmin ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları açısından incelendiği bir çalışmada büyüklenmeci narsisizm ile ilkel ve olgun savunmalar arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki olduğu gözlenmiştir. Kırılgan narsisizm boyutunun ise ilkel ve nevrotik savunmalar ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya konmuştur (İmamoğlu, 2018). Kaufman, Weiss, Miller ve Campbell (2020)'in yapmış olduğu bir diğer çalışmada narsisizmin büyüklenmeci boyutu ile adaptif başa çıkma

mekanizmaları arasında pozitif yönde, kırılğan boyutunda ise adaptif başa çıkma mekanizmaları ile negatif yönde ve maladaptif başa çıkma mekanizmaları ile pozitif yönde ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Narsisizmin boyutlarının savunma mekanizmaları ve psikolojik rahatsızlar ile ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada, narsisizmin her iki boyutunun ilkel ve nevrotik savunmalar ile pozitif yönde, olgun savunmalar ile ise negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu görüşmüştür (İnce, 2020). Eğridere (2022) tarafından yapılan çalışmada kırılğan narsisizm ile ilkel savunma mekanizmaları arasında pozitif yönde, büyüklenmeci narsisizm ile ilkel savunma mekanizmaları arasında pozitif yönde ve nevrotik savunma mekanizmaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ortaya konmuştur. Son olarak Tankut ve Bilge (2021) tarafından yürütülen bir araştırmada kırılğan narsisizm ile nevrotik ve ilkel savunma mekanizmaları pozitif yönde, büyüklenmeci narsisizm ile nevrotik ve olgun savunmalar pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca büyüklenmeci narsisizmi ilkel savunmaların yordadığı gözlemlenmiştir.

1.3. Yaşam Doyumu

Günlük yaşamdaki karşılığı mutluluk olarak ele alınan yaşam doyumu kavramı, çağlar boyunca insanlığın dikkatini çeken konular içerisinde yer almıştır. Felsefe alanında mutluluk, insan davranışlarına yönelik güçlü bir motivasyon kaynağı olarak tanımlanırken, psikoloji alanında ise mutsuzluk üzerinde durulmuş ve mutluluk göz ardı edilmiştir. Bu ihmal, ampirik ve kuramsal çalışmalarda mutluluk ifadesine yer vermeye başlanmasıyla son bulmuştur (Yetim, 1991). Kişilerin öznel olarak seçtikleri kriterleri temel alarak yaşam kalitelerine yönelik bütüncül değerlendirmeler mutluluk kavramı olarak tanımlanmıştır (Shin ve Johnson, 1978). Kişiden kişiye değişen

öznellik içeren bu kavram, kişinin yaşadığı hayatı olumlu değerlendirme ve sevmeye düzeyi ile ilişkilendirilmektedir (Wallis, 2005; Veenhoven, 1996, s. 6).

Pozitif psikoloji yaklaşımına göre, psikoloji alanının yalnızca psikopatolojilerden, zayıf ve olumsuz olduğu düşünülen yönlerden ve zarardan oluşmadığı; aynı zamanda kişilerin güçlü yönleri ve pozitif özelliklerini de içerdiği ifade edilmektedir. Tedavi kapsamında ise onarmanın ötesinde pozitif olanın inşa edilmesinin öneminden bahsedilmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak yaşam doyumu, öznel iyi oluş ve mutluluk gibi olumlu kavramlara yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Seligman, 2002). Keyes ve Lopez (2002) pozitif psikolojiye katkı sağladıkları bir çalışmada, zihinsel sağlık ile öznel iyilik hali arasındaki ilişkiyi dört kategoriden oluşan bir sınıflandırma sistemi üzerinden açıklamaktadırlar. Öznel iyi oluş düzeyleri yüksek ve düşük düzeyde zihinsel hastalık belirtileri olan bireyler ‘Gelişen’ bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu gruptaki bireylerin yaşam doyumları ile mutluluk seviyelerlerinin yüksek olduğu, dengeli ve sağlıklı bir yaşam sürdükleri belirtilmektedir. Öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek ve zihinsel hastalık belirtileri düşük düzeyde olan bireyler ‘Mücadele Eden’ kategorisinde yer almaktadır. Her ne kadar yaşamların memnun olsalar da zihinsel hastalık belirtileri ile başa çıkmakta zorlanmaktadırlar ve bu durum refah düzeylerini olumsuz etkilemektedir. Düşük düzeyde öznel iyi oluşa sahip ve yüksek düzeyde zihinsel rahatsızlık belirtisi gösteren ‘Bocalayan’ kategorisinde yer alan bireyler, hem yaşamlarından memnun olmamakta hemde ciddi zihinsel rahatsızlıklarla mücadele etmektedirler. Bu durum yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Düşük düzeyde öznel iyi oluş ve düşük düzeyde zihinsel rahatsızlık belirtisi gösteren bireyler ‘Duraklayan’ kategorisinde yer almaktadır. Bu gruptaki kişiler belirgin zihinsel rahatsızlık şikayetlerine sahip olmasalar

de genel bir anlamsızlık ve memnuniyetsizlik hissi içerisindeyler ve yaşamlarından yeterince keyif almamaktadırlar (Keyes ve Lopez, 2002).

1960 yılı itibariyle psikoloji alanyazında yer almaya başlayan (Fagerström, Lindwall, Anne ve Rennemark, 2012) mutluluk kavramının karşılığı öznel iyi oluş olarak ifade edilmektedir (Diener, 2000). İyi oluş kavramı, psikolojik iyilik ve öznel iyilik olarak iki boyutta incelenmiş ve iyi oluş ifadesi alanyazında öznel iyi oluş terimi ile kavramsallaştırılmıştır (Diener, 1984). Öznel iyi oluş, kişilerin bütüncül bir biçimde yaşamlarını duygusal ve bilişsel olarak değerlendirmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Duygusal bileşen, negatif ve pozitif olmak üzere iki duygulanım boyutundan oluşmaktadır. Bu boyutlar mutluluk ve iyi oluşun duygusal yönü ile ilişkilidir. Negatif ve pozitif duygulanım birbirinden bağımsız iki bileşendir ve kişiler bu bileşenleri aynı zamanda yaşantılayabilmektedir (Bradburn ve Caplovitz, 1965). Bu hususta önemli olan, bu bileşenlerin yoğunluğundan ziyade negatif duygulanımların, pozitif olanlardan daha az algılanmasıdır (Diener, Sandvik ve Pavot, 2009). Yaşam doyumu ise öznel iyi oluş kavramının bilişsel bileşeni olarak ifade edilmektedir (Diener, 1984). Bu bilgiden yola çıkılarak yaşam doyumu yüksek olan kişiler, yaşamlarına yönelik global değerlendirmelerinde olumlu olarak algıladıkları alanlara daha çok önem verirken, yaşam doyumu düşük olan kişiler yaşamlarında negatif olarak algıladıkları alanlara daha fazla dikkat çekmektedirler (Diener, Suh, Lucas ve Smith 1999).

Yaşam doyumu kavramının temelleri Neugarten, Havighurst ve Tobin (1961) tarafından atılmıştır. Kavrama yönelik alan yazın incelendiğinde bilişsel, duygusal ve bağlamsal olmak üzere üç farklı yaklaşım dikkat çekmektedir. Yaşam doyumunun

bilişsel boyutu; kişilerin beklentilerinden oluşan idealize ettiği hayat ile elde ettiği mevcut ve geçmiş kazanımların karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan bilinçli yargılar olarak ifade edilmektedir (Cummins ve Nistico, 2001, s. 43; Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991; Pavot ve Diener, 1993). Kavramın duyuşsal boyutu; kişilerin yaşamlarına dair olumlu ve olumsuz duyguları içeren öznel yargılardan ve duygusal tepkilerden oluşmaktadır (Dikmen, 1995 s. 118; Schimmack, Schupp ve Wagner, 2008, s.48). Kişiler bu kavrama göre yaşamlarını mutlu ya da mutsuz olarak tanımlamaktadırlar (Haybron, 2011 s. 252). Kavramın bağlamsal boyutu ise; yaşam doyumunun kişilerin demografik özellikleri ile ilişkili olması olarak açıklanmaktadır (Galinha ve Pais Ribeiro, 2011, s. 38).

Yaşam doyumunu kavramının, yaşamın tüm yönlerini içermesi sebebiyle yaşamı etkileyen etmenlerin bu kavramı etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda yaşam doyumunu etkileyen faktörler incelendiğinde psikolojik, fiziksel, çevresel ve sosyal etmenler üzerinde durulmaktadır (Enkvist, Ekström ve Elmstahl, 2012). Kişilerin sahip oldukları meslekler, içinde bulundukları toplumsal sınıf yapısı yaşam doyumunu etkileyen fiziksel faktörleri oluşturmaktadır. Kişilerin sosyal yaşamlarında yer alan ilişkileriyle kurdukları bağın kuvveti ile yaşam doyumunun pozitif yönde ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Dost, 2007 s. 141). Aynı zamanda yaşam doyumunu, kişilerin karakter özelliklerinden de etkilenmektedir (Judge, Locke, Durham ve Kluger, 1998, s 18). Tüm bu etmenlerden yola çıkılarak hedefleri, arzuları ve istekleri her daim değişmekte olan insanın, yaşam doyumunu da farklı değişkenlere bağlı bir şekilde pozitif veya negatif yönde değişmekte olduğu anlaşılmaktadır (Enkvist ve ark., 2012). Özetle yaşam doyumunu, bireylerin kendi belirledikleri standartlar doğrultusunda hayatlarının bütününe yönelik global bir değerlendirme olup (Diener, Emmons, Larsen

ve Griffin, 1985; Vara, 1999) öznel yargılar içermesi nedeniyle de kişilerin yaşamlarını algılayış biçimlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır (Özdevecioğlu, 2003, s. 697). Yaşam doyumunun psikolojik iyi oluş ile ilişkilendirilmesi temel alınarak (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999), mevcut çalışmada narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmektedir.

1.3.1. Yaşam doyumu ve narsisizm.

Alanyazın incelendiğinde yaşam doyumu ve narsisizm arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların çelişkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmüştür. Geleneksel yaklaşımlara göre, narsisistik kişilik özelliklerinin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerinin olumsuz olduğu ifade edilmektedir (Raskin ve Terry, 1988). Ancak bazı çalışmalar narsisizmin öznel iyilik hali üzerindeki etkisini olumlu olarak değerlendirmektedir (Rozenblatt, 2002). Yapılan çalışmaların ortaya koyduğu çelişkili sonuçları açıklayabilmek adına narsisizmin iki boyutuna dikkat çekilmektedir (Rose, 2002; Sedikides, Rudich, Gregg, Kumashiro ve Rusbult, 2004; Zemojtel-Piotrowska, Clinton ve Piotrowski, 2014).

Narsisizmin boyutlarından kırılğan narsisizm ile yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar, bu kişilerin yaşamlarından daha az memnun olduklarını ve pozitif duyguları daha az deneyimlediklerini ortaya koymaktadır (Rohmann, Hanke ve Bierhoff, 2019; Rose, 2002; Wink, 1991). Kırılğan narsisizmde elde edilen sonuçların aksine büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu ilişkisinin pozitif yönlü olduğu gözlemlenmiştir (Rohmann ve ark., 2019; Rose, 2002; Zemojtel-Piotrowska, Clinton ve Piotrowski., 2014). Kırılğan ve büyüklenmeci kişilik özellikleri sergileyen kişilerin pozitif ve negatif uyaranlara verdikleri reaksiyonlar ile

ilgili yapılan deneysel bir çalışmada; kırılğan narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişilerin seçici dikkatlerini olumsuz uyarılara yönelttikleri ve bu uyarılar üzerinde dikkat sürelerinin uzun olduğu gözlemlenmiştir. Ancak büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip kişilerin seçici dikkatlerinin başarmaya yönelik olduğu ve negatif uyarılara reaksiyon sürelerinin kısa olduğu ortaya çıkmıştır (Krusemark ve ark., 2015). Kırılğan narsisistik özellikler sergileyen kişilerin negatif uyarılara karşı hassasiyetlerinin yüksek olduğu; büyüklenmeci narsisizme sahip bireylerin ise olumsuz uyarıları deyim yerindeyse görmezden gelme eğiliminde oldukları göze çarpmaktadır.

Bu bilgilerden yola çıkılarak, narsisistik kişilik özellikleri gösteren bireylerin yaşam doyumları ve öznel iyi oluşlarını sürdürebilmelerine aracılık edebilecek faktörlerin araştırılması önemli hale gelmektedir. Rose (2002) narsisizm ve öznel iyi oluş ilişkisini benlik saygısı üzerinden açıkladığı bir çalışmada; büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerine sahip kişilerin kırılğan özelliklere sahip kişilere kıyasla daha yüksek benlik saygısı sergiledikleri gözlemlenmiştir. Gerçekçi olmayan bir biçimde deneyimlenen büyüklenmeci benlik saygısı, kişilerin algıladıkları mutluluk düzeyini arttırmaktadır. Kırılğan narsisizmde ise kişilerin algıladıkları düşük benlik saygısı ise mutluluk seviyelerine olumsuz yönde etki etmektedir. Kısacası narsisizmin yaşam doyumunu üzerindeki pozitif etkisi benlik saygısındaki artışa bağlı olduğu ifade edilmektedir (Rose, 2002). Bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla tutarlı sonuçlar gösteren bir çalışmada mutluluk ile benlik saygısının pozitif yönlü ilişki sergilediği ortaya koyulmuştur (Myers ve Diener, 1995). Alanyazında yer alan narsisizm ve yaşam doyumunu arasındaki çelişkili sonuçların kırılğan ve büyüklenmeci narsisizmin algılanan benlik saygısı düzeyinin farklılaşmasından kaynaklandığı görülmektedir. Kişiler

benlik saygısını muhafaza etmek, sürdürebilmek ve geliştirmek amacıyla bilinçdışı otomatik süreçler olan savunma mekanizmalarını kullanmaktadır (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Mevcut çalışmada, alan yazında ifade edilen benlik saygısını etkileyebileceği düşünülen savunma mekanizmalarının kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide aracı rolü incelenmektedir.

1.3.2. Yaşam doyumu ve savunma mekanizmaları.

Savunma mekanizmalarının iç ve dış dünya arasındaki dengenin bozulmasına ve bilişsel uyumsuzluğa yol açabilecek deneyimlere karşı gerçeklik algısında değişiklik yaratarak benliği koruyucu işlev göstermesinin haricinde yaygın kullanımlarının yaşam kalitesine olumsuz yönde etki ettiği düşünülmektedir (Vaillant, 1994). Alanyazın incelendiğinde, psikoterapi ve psikiyatri hizmetlerinin klinik popülasyonda öncelikli hedefleri olarak, kişilerin olgun savunma mekanizmalarının kullanımını arttırmaya ve ilkel savunma mekanizmalarının kullanımını ise azaltmaya yönelik bir tedavi hizmeti sundukları öne sürülmektedir (Lyke, 2016). Alan yazında ifade edildiği şekliyle, olgun savunma mekanizmalarının kullanımı ile yaşam deneyiminin olumlu bileşenleri arasında pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilirken; bu teorik yaklaşımı destekleyen ampirik çalışma sonuçları gözlemlenmemiştir (Lyke, 2016). Ayrıca klinik olmayan örneklem grubunda savunma mekanizmaları ve yaşamın pozitif yanlarına yönelik araştırma örneklerinin sınırlı sayıda olduğu da dikkat çekmektedir.

Yaş ve cinsiyet değişkenini kontrol değişkeni olarak belirleyen ve öznel iyi oluşun bilişsel ve duygusal bileşenleri ile savunma mekanizmaları ilişkisinin incelendiği bir çalışmada; savunma mekanizmalarının olgun, nevrotik ve ilkel

boyutlarının öznel iyi oluşun önemli bir yordayıcısı olduğu gözlemlenmiştir (Lyke, 2016). Klinik örneklemle yapılan çalışma sonuçlarıyla paralel bir şekilde; yaşam doyumu ve mutluluk ile olgun savunma mekanizması arasında pozitif yönde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Gori, Topino ve Fabio, 2020; Lyke, 2016; West, 2018). Bazı araştırmalar yaşam doyumu ile nevrotik savunmaların negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koyarken (Jovanovic, 2011; Steel, Schmidt ve Shultz, 2008); bazı çalışmalar da aksi biçimde nevrotik savunmalar ile yaşam doyumunun pozitif yönde ilişkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur (Lyke, 2016). Yapılan bir çalışmada nevrotik savunmalar ile olgun ve ilkel savunma mekanizmaların anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu bilgiden yola çıkılarak savunma mekanizması boyutlarının tahmin edildiği kadar birbirinden bağımsız olmayabileceği ifade edilmektedir (Lyke, 2016). Klinik örneklem ve klinik olmayan örneklem grubuyla yapılan çalışmalarda ise ilkel savunma mekanizmaları ile yaşam doyumunun negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Bond, 2004; Calati, ve ark., 2010; Lyke, 2016; Van Wijk-Herbrink ve ark., 2011; West, 2018). Ülbe (2016) tarafından yapılan bir çalışmada olgun ve nevrotik savunmalar ile yaşam doyumunun pozitif; ilkel savunmalar ve yaşam doyumu negatif yönde ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulguların yanı sıra öznel iyi oluş ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiye kişilik ve kişilerin demografik özelliklerinin aracılık edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca sağlıklı popülasyonda savunma mekanizmalarının nasıl işlediğine yönelik çalışmaların alanyazındaki görece azlığından da bahsedilmektedir (Lyke, 2016).

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Narsisizm kavramı geçmişten (örn. Freud, 1914/2012; Kernberg, 1975; Kohut, 1971) günümüze (örn. Miller ve Campbell, 2008; Üzümcü, 2016) ilgi görmekte ve çok

boyutlu, karmaşık doğası yönüne çokça vurgu yapılmaktadır (Ronningstam, 2005a). Narsisizm ve narsisizm ile ilişkilendirilen benlik saygısına yönelik çalışmalar (Rose, 2002), 2002-2007 yılları arasında tüm dikkatleri üzerine toplamıştır (Twenge ve Campbell, 2009). Son yıllarda ise narsisizm ile ilgili yapılan çalışmalardaki artış, kavramın önemini gözler önüne sermektedir. Yaşadığımız dönemi betimleyen kavramlardan biri olarak ifade edilen narsisizmin etkisi göz önünde bulundurulduğunda, 21. Yüzyıl, “narsisizm çağı” olarak tanımlanmaktadır (Twenge ve Campbell, 2009). Alan yazında kavrama yönelik ilgide artış ve beraberinde çağın kişilik yapılanması olarak tanımlanmasının (Karaaziz ve Atak, 2013) aksine epidemiyolojik çalışmalar değerlendirildiğinde, yaygınlığındaki düşük oran dikkat çekmektedir (Ronningstam, 2005a). Bu tutarsız duruma yönelik açıklamalarda, narsisizm tanı kriterlerinde kavramın yalnızca büyüklenmeci boyutuna odaklanması (Cain ve ark., 2008) ve kategorik yaklaşımın tanı kriterlerini karşılamayan ancak narsisistik kişilik özellikleri sergileyen kişileri dikkate almayan yapısına yönelik eleştiriler dikkat çekmektedir (Ronningstam, 2005a). Her ne kadar yapılan çalışmalar sonucunda alanyazın belli bir doygunluğa ulaşmış olsa da kavramın karmaşık doğası gereği alanyazında dikkat çeken belirsizliklerin giderilebilmesi adına, narsisizmin kişilik özelliklerini ve iki yüzü olarak ifade edilen kırılgan ve büyüklenmeci boyutlarını içeren yeni çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar ile kıyaslandığında, narsisizm ile ilgili çalışmaların genellikle büyüklenmeci boyutuna odaklanıldığı ve her iki boyutunun incelendiği çalışmaların Türkiye’de sınırlı sayıda oluşu da dikkat çekmektedir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda narsisizmin çelişkili tezahürlerini anlamlandırmaya yönelik çalışmalara ülkemizde ihtiyaç duyulmaktadır.

Alan yazında narsisizmin uyumsuz özelliklerini vurgulayan geleneksel yaklaşım bulunmaktadır (Raskin ve Terry, 1988). Bu yaklaşımla paralel bir yerden çalışmalarda narsisizmin ya olumsuz getirilerine ya da faydalarına odaklanılmış (Zemojtel-Piotrowska, Piotrowski ve Maltby, 2015) ve tutarsız sonuçlar gözlemlenmiştir (Rose, 2002). Bazı kuramcılar narsisizmin uyumsuz özelliklerini vurgularken (Cooper ve Ronningstam, 1992; Kernberg, 1975; Lasch, 1979; Reich, 1954); bazı kuramcılar iyi oluş ile ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir (Kohut, 1977/1998; Rhodewalt, Madrian, ve Cheney, 1998; Rhodewalt ve Morf, 1998; Watson, Little, Sawrie, ve Biderman, 1992; Watson, Hickman, ve Morris, 1996). Narsisizmin karmaşık doğası gereği her iki ilişkinin de mümkün olacağı düşünülmektedir (Paulhus, 1998). Bu hususta çelişkili sonuçlara ışık tutacak boyutsal yaklaşımla ele alınan büyüklenmeci ve kırılgan narsisistik özelliklere sahip kişilerin yaşamlarına yönelik olumlu veya olumsuz yargılarını içeren yaşam doyumu kavramı ile ilişkisinin incelendiği çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde narsisizm ve iyi oluşun bileşenleri olan mutluluk ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide, kırılgan narsisistik kişilik özellikleri, narsisistik örgütlenmenin uyumsuz kısmında yer alırken; büyüklenmeci narsisizmin uyumlu kısmında yer aldığı gözlemlenmiştir (Hickman, Watson ve Morris, 1996; Watson, Little, Sawrie ve Biderman, 1992). Yapılan çalışmalar kırılgan narsisistik özelliklere sahip olan bireylerin yaşamlarından daha az memnun olduklarını, büyüklenmeci narsisizm özelliği gösteren kişilerin yaşamlarından daha çok memnun olduklarını göstermiştir (Rohmann ve ark., 2019; Rose, 2002; Wink, 1991). Elde edilen bu sonuç ile büyüklenmeci narsisizmin bütünüyle uyumlu yapıda olduğu düşünülmemelidir.

(Rose, 2002). Bu açıdan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye etki edebilecek başka değişkenlerin incelenmesi önem arz etmektedir.

Büyüklenmeci narsisistik özellikler gösteren kişilerin benlik algılarına yönelik farklı düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Bu durumun kişilerin yaşamlarına ilişkin yargılarının farklı tezahür etmesine sebep olduğu ifade edilmektedir (Rose, 2002). Mevcut çalışmanın bir diğer değişkeni olan savunma mekanizmaları, benlik saygısını muhafaza etmeye ve geliştirmeye yönelik kullanılan otomatik psikolojik süreç olarak ifade edilmektedir (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Narsisistik kişilik özellikleri gösteren bireyler benlik saygılarını olumsuz etkileyebilecek deneyimler yaşadıklarında savunma mekanizmaları devreye girmektedir (Barry, Grafeman, Adler ve Piccard, 2007).

Alanyazında büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin kişilik özellikleri, savunma mekanizmaları ve yaşam doyumu ilişkilerinin ayrı ayrı ele alındığı araştırmalar görülmüş ancak takip edilebildiği kadarıyla bu değişkenlerin birlikte ele alındığı bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında narsisizm ile yaşam doyumu (Akıncı, 2015; Kaufman ve ark., 2020; Rose, 2002), narsisizm ile savunma mekanizmaları (Eğridere, 2022; İnce, 2020; Kampe ve ark., 2021), ve savunma mekanizmaları ile yaşam doyumu (Gori ve ark. 2020; Lyke, 2016; Ülbe, 2016) arasındaki ilişkileri gösteren çalışmalar yer almaktadır. Mevcut çalışma, narsisizmin kültürel ve bireysel çeşitliğini anlamayı ve kırılğan ve büyüklenmeci narsisizmin boyutları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide görülen farklılaşmayı açıklayabileceği düşünülen savunma mekanizmalarının aracı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışma soruları şu şekildedir:

- 1) Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliği ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Kırılgan narsisistik kişilik özelliği ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliği ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4) Kırılgan narsisistik kişilik özelliği ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5) Savunma mekanizmaları (olgun, nevrotik, ilkel) ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6) Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliği ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü var mıdır?
- 7) Kırılgan narsisistik kişilik özelliği ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü var mıdır?

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmaya dahil edilen örneklem grubuna ve demografik özelliklerine, kullanılan veri toplama araçlarına ve geçerlik ve güvenirliklerine ilişkin bilgilere, araştırmada izlenen prosedüre dair bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Örneklem

Çalışmanın yürütülebilmesi adına, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Değerlendirme Komisyonu (ATADEK) tarafından etik kurul onayı verilmiştir. Araştırma örneklemine 19 Aralık 2022 ve 07 Ekim 2023 tarihleri arasında uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Ulaşılan örneklemin büyük çoğunluğu, çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrenciler ve İstanbul ve Balıkesir illerinden bireyler olmuştur. Örneklem, toplam 346 kişiden, örneklem dışlama kriterleri ve verinin uç değerler açısından temizlenmesi sonucunda 292 katılımcıdan oluşmaktadır.

Örnekleme dahil etme kriterleri olarak; 18-65 yaş arasında olma ve onam formunda yer alan gönüllü olarak katıldığını beyan eden maddeyi kabul ettiğine dair işaretleme yapması olarak belirlenmiştir. Dışlama kriterleri ise 18 yaş altı ve 65 yaş üstü olarak belirlenmiştir. Ayrıca, mevcut çalışmanın normal popülasyonla yürütülmesi sebebiyle Kısa Semptom Envanterinde uç değere sahip katılımcılar örneklemin dışında bırakılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara öncelikle “Bilgilendirilmiş Onam Formu” sunulmuştur. Ardından “Demografik Bilgi Formu”, “Narsisistik Kişilik Envanteri”, “Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği”, “Savunma Biçimleri Testi”, “Yaşam Doyumu Ölçeği” ve “Kısa Semptom Envanteri” olmak üzere beş öz değerlendirme ölçeği sunulmuştur.

2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu.

Bilgilendirilmiş onam formu katılımcıların yapılan çalışmaya yönelik bilgi sahibi olması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda, araştırma konusu, çalışmanın ortalama süresi ve herhangi bir noktada rahatsız hissettiklerinde çalışmayı yarıda bırakabilecekleri konularına yer verilmektedir. Ayrıca, kimliklerini ortaya çıkaracak herhangi bir sorunun bulunmadığı ve anonimleştirilen verilerin toplu şekilde değerlendirileceği belirtilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında, katılımcıların formun sonunda belirtilen gönüllülük esasına bağlı olarak araştırmaya katıldıklarını beyan eden maddeyi işaretlemeleri beklenmektedir. Formda yer alan örnek maddeler Ek-A ‘da paylaşılmıştır.

2.2.2. Demografik bilgi formu.

Demografik Bilgi Formu katılımcılar hakkında bilgi edinebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda, katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumları, medeni halleri, gelir düzeyleri, romantik ilişkileri, nörolojik ve psikiyatrik hastalık öyküleri ve düzenli kullandıkları ilaçlara dair sorulara yer verilmiştir. Formda yer alan örnek maddeler Ek B’ de paylaşılmıştır.

2.2.3. Narsisistik kişilik envanteri (NKE-13).

Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerini ölçen Narsistik Kişilik Envanteri-13, Gentile ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha değeri .82 olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha değerleri, liderlik/otorite alt boyutu için .73, hak iddia etme/sömürü alt boyutu için .52 ve grandiyözite/gösterişçilik alt boyutu için .75 olarak hesaplanmıştır. Türkçe standardizasyon çalışması Doğan ve Çolak (2020) tarafından yapılmıştır. Hak-iddia etme/sömürü, grandiyözite/gösterişçilik ve liderlik/otorite olmak üzere 3 alt boyuttan ve 13 maddeden oluşan (ör. “Diğer insanların üzerimde yetkim olmasından hoşlanırım) beşli likert tipi ölçek (1=Tamamen Katılmıyorum 5= Tamamen Katılıyorum), herhangi bir klinik belirti göstermeyen normal örneklem üzerinde uygulanmıştır. 18-67 yaş arası toplam 308 katılımcı ile yapılan standardizasyon çalışmasında, ölçeğin toplam iç tutarlılık değeri $\alpha=.84$; “hak-iddia etme/sömürü, grandiyözite/gösterişçilik ve liderlik/otorite” alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri ise sırasıyla .61, .78 ve .72 olarak bulunmuştur (Doğan ve Çolak, 2020).

Mevcut çalışmada ölçeğin toplam iç tutarlılık değeri $\alpha=.82$ olarak bulunmuştur. Hak- iddia etme/sömürü, grandiyözite/gösterişçilik ve liderlik/otorite alt boyutları için iç tutarlılık değerleri sırasıyla .64, .69 ve .80 olarak bulunmuştur. Formda yer alan örnek maddeler Ek-C’de paylaşılmıştır.

2.2.4. Aşırı duyarlı narsisizm ölçeği (ADNÖ).

Wink (1991) yapmış olduğu çalışmada narsisizmin “iki yüzü” olarak tanımladığı iki ortogonal boyutu; büyüklenmecilik-teşhircilik (açık) ve kırılganlık-duyarlılık (gizli) olarak isimlendirmiş ve bu boyutların iki bağımsız ölçekle

değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Narsistik Kişilik Envanterinin narsisizmin gizli boyutunun ölçülmesinde yeterli olmadığı konusundaki (Miller ve ark., 2011) belirsizliğin çözümlenebilmesi adına Hendin ve Cheek (1997) tarafından aşırı duyarlı narsisizmi ölçmeyi amaçlayan, Murray'in (1938) Narsisizm Ölçeğinde yer alan maddeler, gizli narsisizmin MMPI tabanlı bileşik ölçümüyle ilişkilendirilerek aşırı duyarlı narsisizmin yeni bir ölçümü geliştirilmiştir. 10 maddeden ve gizli narsisizmi ölçümleyen tek alt boyuttan oluşan ölçek, beşli likert yapıda (1 = Hiç Katılmıyorum, 5 = Tamamen Katılıyorum) cevaplanmaktadır. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha değeri .63 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Şengül ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. Toplamda 300 üniversite öğrencisinin katılımı ile yapılan standardizasyon çalışmasının faktör analizi sonucunda 10 maddelik ölçekte yer alan 2 madde basit faktör yapısına uymaması sebebiyle çıkarılmıştır. Bunun sonucunda ölçeğin iç tutarlık katsayısı .64'ten .66'ya yükselmiştir. Bu hali ile 'aşırı duyarlı' olarak isimlendirilen tek bir faktörden oluştuğu bulunmuştur. Ölçek 8 maddeden oluşmaktadır (ör. Diğer insanların sorunları hakkında endişelenmeksizin kendimde yeterince sorun olduğunu hissederim.) ve beşli likert yapıda (1= Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum 2= Yansıtmıyor 3= Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım 4= Yansıtıyor 5= Oldukça tanımlıyor / Doğru / Kesinlikle katılıyorum) cevaplanmaktadır. Ölçeğin puanlaması için örneklemin ortalama puanı dikkate alınmaktadır. Kırılgan narsisizm ve büyüklenmeci narsisizmi ayırma konusunda oldukça yararlı bir araç olduğu iddiasıyla ortalama puanın üstünün kırılgan narsisistik eğilimlerdeki artışa işaret ettiği belirtilmektedir.

Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık değeri $\alpha = .56$ olarak bulunmuştur. Formda yer alan örnek maddeler Ek- D’de paylaşılmıştır

2.2.5. Savunma biçimleri testi (SBT-40).

Andrews ve arkadaşları (1993) tarafından geliştirilen ölçek üç faktörlü (ilkel, nevrotik ve olgun) yapıdadır. Yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi, inkâr, yer değiştirme, disosiyasyon, bölünme, mantıksallaştırma ve bedenselleştirme ilkel savunma boyutunda 24 madde; yapma-bozma, yapay özgecilik, idealleştirme ve karşıt tepki geliştirme nevrotik savunma boyutunda 8 madde; yüceltme, mizah, beklenti ve baskılama olgun savunma boyutunda ise 8 madde yer almaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ve 4 haftalık test tekrar test güvenirliğinin sonucu olgun nevrotik ve ilkel savunma biçimleri için sırasıyla .68, .58, .80 ve .75, .78, .85 olarak bulunmuştur.

Yılmaz, Gençöz ve Ak (2007) tarafından Savunma Biçimleri Testi-40’ın psikometrik özelliklerinin ele alındığı, geçerlik güvenirlik çalışması, 105 kişiden oluşan sağlıklı örneklem ve depresif bozukluk ve obsesif kompulsif bozukluk tanılı 85 hasta örnekleme ile yürütülmüştür. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır (ör. “Yoğun duyguların yaşanması gereken durumlarda, genellikle hiçbir şey hissetmediğimi fark ediyorum.”). Testte yer alan maddeler 1 (Bana hiç uygun değil) ve 9 (Bana çok uygun) arasında değerlendirilmektedir. İç tutarlık güvenirliği için Cronbach alfa katsayıları ilkel savunma biçimi boyutu için .83, nevrotik savunma biçimi boyutu için .61 ve olgun savunma biçimi için .83 olarak gözlenmiştir. Yarıya bölme güvenirlikleri ve sağlıklı örneklem içerisinde seçilen 40 katılımcıya bir hafta sonra uygulanan ölçeğin test tekrar test güvenirlikleri ilkel, nevrotik ve olgun savunmalar için sırasıyla şu

şekildedir; .82, .60, .72 ve .86, .88, .75. Mevcut çalışmada ölçeğin ilkel, nevrotik ve olgun alt boyutlarına yönelik iç tutarlık katsayıları sırasıyla .80, .59 ve .69 olarak bulunmuştur. Formda yer alan örnek maddeler Ek-E’de paylaşılmıştır

2.2.6. Yaşam doyumu ölçeği (YDÖ).

Yaşam Doyumu Ölçeği, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından, öznel iyi oluş kavramının bilişsel/yargısal bileşeni olan yaşam doyumu kavramını ölçmek amacıyla, katılımcılardan yaşam kaliteleri hakkında bütüncül/genel bir değerlendirmede bulunmaları esas alınarak geliştirilmiştir. Durak, Şenol Durak ve Gençöz (2010) tarafından psikometrik özellikleri ele alınan Yaşam Doyumu Ölçeği, Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Yedili likert tipi (1= Kesinlikle Katılmıyorum - 7= Tamamen Katılıyorum) cevaplanan ölçek, 5 maddeden (ör. “Pek çok açıdan ideallerime yakın bir yaşamım var.”) ve tek faktörlü yapıdan oluşmaktadır. Ölçekteki toplam puanlar 5 ile 35 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yükselmesi, genel yaşam doyumunun arttığına işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri .87 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin yürütülen Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışmasında, iç tutarlık güvenirliğinin .88, 2 hafta ara ile yapılan iki uygulama arasındaki test-tekrar test korelasyon katsayısının $r=.97$ olduğu gözlenmiştir (Dağlı ve Baysal, 2016). Ölçeğin psikometrik özelliklerinin ele alındığı başka bir çalışmada, 17-28 yaş arası lisans öğrencilerinden, 20-57 yaş arası infaz koruma memurlarından ve 60-85 yaş arası yaşlı bireylerden oluşan üç farklı örneklem üzerinde yürütülmüştür. İç tutarlık güvenirliği için Cronbach alfa katsayısı örneklem için sırasıyla; .81, .82 ve .89 olarak bulunmuştur. Çalışmanın doğrulayıcı faktör analizi sonuçları göz önünde

bulundurulduğunda, ölçeğin farklı örneklerde kullanımının uygun, uyum indekslerinin yeterli olduğu gözlemlenmiştir (Durak, Şenol Durak ve Gençöz, 2010). Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.88$ olarak bulunmuştur. Formda yer alan Yaşam Doyumu Ölçeğine Ek'te yer verilmemiştir.

2.2.7. Kısa semptom envanter (KSE)

Derogatis, Rickels ve Rock (1976) tarafından geliştirilen Kısa Semptom Envanteri; psikiyatrik semptomları ve tıbbi rahatsızlıkları olan hastaların yanı sıra sağlıklı popülasyonda da değerlendirilebilecek, psikopatolojik semptomları taramayı amaçlayan, öz değerlendirmeye dayalı 53 maddelik likert tipinde bir ölçektir (Derogatis ve Melisaratos, 1983). Ölçeğin alt boyutları için Cronbach Alpha değerleri .71 ile .85 arasında değişmektedir

Ölçeğin kısa formunun Türkçe uyarlaması Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçek beşli likert yapıda (0 = Hiç, 4 = Çok Fazla) ve beş alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler, Somatizasyon (örnek madde “Baygınlık, baş dönmesi”), Depresyon (örnek madde “Hüzünlü, kederli hissetme”), Anksiyete Bozukluğu (örnek madde “Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer, ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışma”), Olumsuz Benlik (örnek madde “Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmeme”) ve Hostilite’ den (örnek madde “Çok kolayca kızıp öfkelenme”) oluşmaktadır. Ölçeğin tümünden alınan puanlar 0-212 arası değişmekte ve puanlarda yükselme ruhsal belirtilerin sıklığının arttığını göstermektedir. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır (Ekemen, 2006).

Ölçeğin yürütülen Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışmasında yapılan dört ayrı çalışmada alt ölçeklerin iç tutarlılık güvenilirliği için Cronbach alfa katsayıları .63

ve .86 arasında değişmektedir. Ölçeğin global puan üzerinden elde edilen iç tutarlılık katsayısının .93 ve .96 arasında olduğu gözlenmektedir (Şahin ve Durak, 1994).

Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılık değeri $\alpha = .95$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlılık değerleri yukarıda bahsedilen sırayla .76, .88, .83, .84 ve .75 olarak bulunmuştur. Formda yer alan örnek maddeler Ek- G’de paylaşılmıştır.

2.3. İşlem

Gönüllülük esasına dayalı olarak, katılım için katılımcıya herhangi bir teşvik sunulmadan ve ölçek bataryasının elden dağıtımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılara öncelikle yazılı bilgilendirilmiş onam formu verilmiştir. Onam formunda yer alan çalışmaya katılmayı kabul ettiğine dair işaretlemeyi yaptıktan sonra Demografik Bilgi Formu sunulmuş ardından çalışmada kullanılacak ölçek bataryası verilmiştir. Araştırmada yer alan Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Narsistik Kişilik Envanteri, Savunma Biçimleri Testi, Yaşam Doyumu Ölçeği sırasıyla A, B, C, D ve E şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada sıra etkisini kontrol etmek amacıyla kodlamanın 5 farklı kombinasyonu her katılımcıya rastgele şekilde sunulmuştur. Ölçek bataryasında yer alan kontrol sorusuna son ölçek içerisinde yer verilmiştir. Kontrol sorusunun amacı maddeleri okumadan rastgele cevap veren katılımcıları belirleyip analizden dışlamaktır. Katılımcıların ölçekleri tamamlamaları yaklaşık 20 ile 25 dakika arası sürmüştür.

Çalışmanın sonunda katılımcılara katıldıkları için teşekkür edilmiş ve çalışmaya dair herhangi bir soruları olduğunda onam formunda belirtilen elektronik posta adresinden araştırmacıya ulaşabilecekleri bildirilmiştir.

2.4. Veri Analizi

Araştırma kapsamında ulaşılan veri setinin analizi için IBM SPSS Statistics 22.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle kayıp veriler belirlenmiş ve bu verilere ortalama değer atanmıştır. Uç değer analizleri gerçekleştirilmiştir. Kayıp veri sayısı ve uç değere sahip katılımcı sayısına ilişkin detaylara ‘Verilerin İstatistiksel Analize Uygun Hale Gelebilmesi için Sayıtların Gerçekleştirilmesi’ başlığı altında yer verilmiştir.

Parametrik istatistiğin varsayımlarının karşılanma durumu incelenmiştir. Tek örneklem normallik analizlerinde iki puan dışında veriler normal dağılım özelliği göstermiştir. Bu iki puanın basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ve +1 aralığında yer aldığından verilerin normal dağılıma uygunluk sergilediği kabul edilmiştir (Gerorge ve Mallery (2019). Ardından ölçeklerin geçerlik ve güvenirliklerine yönelik analizler yapılmıştır. Çalışmadaki demografik verilere ve değişkenlere yönelik betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ile narsisizm, savunma mekanizmaları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Son olarak, narsisizm (X) ve yaşam doyumu (Y) arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının (M) aracı rolü Hayes (2017) tarafından geliştirilmiş olan Hayes-Process eklentisi ile 4 numaralı aracılık modeli kullanılarak test edilmiştir.

2.4.1. Verilerin istatistiksel analize uygun hale gelebilmesi için sayıtların gerçekleştirilmesi.

Mevut çalışmada öncelikle veri setinin analize uygun olup olmadığını incelemeye yönelik Tabachnick ve Fidell (2013)’in önerdiği koşul sırası takip edilmiştir. İlk olarak kayıp veri analizi yapılmış, ardından tek ve çok değişkenli uç

değer analizi yapılarak uç değere sahip katılımcılar belirlenmiş ve son olarak normallik analizleri yürütülmüştür.

Araştırmaya katılan kişi sayısı 346'dır. Katılımcıların 23'ünün kontrol sorusunu beklenen şekilde işaretlemmediği, 16'sının ölçek/ölçeklerin tamamını boş bıraktığı, 3'ünün demografik bilgi formunu doldurmadığı ve 2'sinin 18-65 yaş aralığında olma ölçütünü karşılamadığı gözlenmiş ve bu katılımcılar araştırma dışında tutulmuştur. Ayrıca araştırmaya dahil edilen katılımcıların ölçeklerde boş madde bırakmalarına yönelik %10 barajı korunmuş ve ölçeklerin %10'dan fazlasını boş bırakan 8 kişi veri setinden çıkarılmıştır. %10 barajını geçmeyen katılımcıların eksik verilerine bahsi geçen maddenin ortalama puanı hesaplanarak atanmıştır. Geriye kalan 293 katılımcı içerisinde 4 kişi, tek değişkenli uç değere ($|z| \geq 3.29$) sahip olması ve bu durumun analiz sonuçlarını etkileyebileceği gerekçesiyle araştırma örnekleminde çıkarılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Mevcut çalışmanın sağlıklı popülasyon üzerinde yürütülmesi amaçlandığından kısa semptom envanteri kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Bu ölçekte uç değere sahip olan 47 katılımcı araştırma dışında bırakılmıştır.

Çok değişkenli uç değerlere sahip katılımcıların belirlenebilmesi adına regresyon analizi yapılarak Mahalanobis değeri hesaplanmıştır ve örneklem içerisinde uç değerlere rastlanmamıştır. Bu işlemler sonrasında yapılan analizler 242 katılımcının veri setiyle yürütülmüştür. Son olarak bu veri setinin normal dağılım sergileyip sergilemediğine yönelik analiz gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısının 30'un üzerinde olduğu çalışmalarda normallik testi için Kolmogorov-Smirnov kullanılması tavsiye edilmektedir (Ak, 2008 s. 10). Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre

katılımcıların ilkel savunmalar alt boyutu ($K-S = .05, p = .20$) ve nevrotik savunmalar ($K-S = .04, p = .20$) alt boyutuna ait puan ortalamalarının normal dağıldığı ancak aşırı duyarlı narsisizm ($K-S = .06, p = .05$), narsisistik kişilik ($K-S = .08, p = .00$), liderlik/otorite alt boyutu ($K-S = .07, p = .02$), grandiyözite/gösterişçilik alt boyutu ($K-S = .10, p = .00$), hak iddia etme/sömürü alt boyutu ($K-S = .10, p = .00$), yaşam doyumu ($K-S = .08, p = .00$) ve olgun savunmalar ($K-S = .06, p = .02$) alt boyutuna ilişkin puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır. Bahsi geçen normal dağılmayan ölçekler sebebiyle normallik varsayımı ikinci basamağı olarak çarpıklık basıklık değerleri incelenmiştir. Analizler sonucunda çalışmanın normal dağılım sergileyebilmesi için değerlerin -1 ile +1 aralığında olması önerilmektedir (Bulmer, 1979; Can, 2022). Bu bilgi doğrultusunda mevcut çalışmanın analiz sonucu değerlerin -1 ile +1 değeri arasında yer aldığı görülmüştür. Tüm bu bilgiler ışığında, mevcut çalışmada elde edilen verilerin normallik sayıltılarını karşılaması sebebiyle parametrik analizler uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde narsisizm, savunma mekanizmaları ve yaşam doyumu arasındaki ikili ilişkilerin analiz sonuçları ile bu değişkenlerin betimleyici istatistik sonuçları ve narsisizm ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracılık analizinin bulgularına yer verilmiştir.

3.1. Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri

Katılımcıların Savunma Biçimleri Testi'nin İlkel, Nevrotik ve Olgun savunma alt ölçeklerinden, Narsisistik Kişilik Envanteri'nin toplam ve Hak-İddia Etme/Sömürü, Liderlik/Otorite ve Grandiyözite/Gösterişçilik alt ölçeklerinden, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeğinden aldıkları toplam puanların ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri ile ilgili bilgiler Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. *Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri*

Değişkenler	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>
NKE	242	34.56	9.25	13.00	58.00
Hak-İddia Etme/Sömürü	242	10.71	3.70	4.00	20.00
Liderlik/Otorite	242	11.06	4.02	4.00	20.00
Grandiyözite/Gösterişçilik	242	12.79	3.98	5.00	22.00
ADNÖ	242	21.96	4.73	10.00	36.00
İlkel Savunmalar	242	94.91	26.18	30.00	167.00
Nevrotik Savunmalar	242	38.83	10.37	11.00	71.00
Olgun Savunmalar	242	45.70	11.43	10.00	72.00
YDÖ	242	21.23	7.18	5.00	35.00

Not: Ort. = Ortalama, *S*= Standart Sapma, *Min.*= Minimum, *Maks.* = Maksimum.

NKE=Narsisistik Kişilik Envanteri ADNÖ= Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği

YDÖ=Yaşam Doyumu Ölçeği

3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma yaşları 18 ile 65 yaş arasında değişen 242 katılımcı üzerinden yürütülmüştür (yaş *Ort.*=33.81 *SS*=12.69). Katılımcıların %65,7'si kadın (*n*=159) %33,9'u erkek (*n*=82) ve %0,4'ü ise diğer (*n*=1) olarak cinsiyetlerini belirtmiştir. Örneklemin %1,7'si ilkokul (*n*=4), %3,7'si ortaokul (*n*=9), %21,5'i lise (*n*=52), %39,3'ü üniversite (*n*=95), %2,9'u lisansüstü (*n*=7) ve %0,4'ü doktora (*n*=1) mezunu; %27,7'si üniversite öğrencisi (*n*=67), %2,1'i lisansüstü öğrencisi (*n*=5) ve %0,8'i (*n*=2) doktora öğrencisidir. Katılımcıların %46,3'ü bekar (*n*= 112), %2,5'i birlikte yaşıyor (*n*= 6), %45'i evli (*n*= 109), %4,1'i boşanmış (*n*= 10), %2,1'si dul (*n*= 5) olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların %9,1'i (*n*=22) psikiyatrik tanısı olduğunu ifade etmiştir. Son 6 ay içerisinde herhangi bir yakınıni kaybeden kişi sayısı 37'dir (%15,3). Betimsel istatistiklere ilişkin diğer bilgilere Tablo 3.2'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Değişkenler		Sıklık (f)	Yüzde (%)
Yaş	18-25	86	35.5
	26-40	81	33.5
	41-65	75	31.0
Cinsiyet	Kadın	159	65.7
	Erkek	82	33.9
	Diğer	1	0.4
Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	4	1.7
	Ortaokul Mezunu	9	3.7
	Lise Mezunu	52	21.5
	Üniversite Mezunu	95	39.3
	Lisansüstü Mezunu	7	2.9
	Doktora Mezunu	1	0.4
	Üniversite Öğrencisi	67	27.7
	Lisansüstü Öğrencisi	5	2.1
	Doktora Öğrencisi	2	0.8
Medeni Durum	Bekar	112	46.3
	Birlikte Yaşıyor	6	2.5
	Evli	109	45.0
	Boşanmış	10	4.1
	Dul	5	2.1

Tablo 3.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri (devam)

Değişkenler		Sıklık (f)	Yüzde (%)
Romantik İlişki	Evet	121	50.0
	Hayır	112	46.3
	Belirtilmemiş	9	3.7
Gelir Düzeyi	Düşük	37	15.3
	Orta	170	70.2
	Yüksek	33	13.6
	Belirtilmemiş	2	0.8
Çalışma Durumu	Evet	134	55.4
	Hayır	108	44.6
Kronik Rahatsızlık	Evet	49	20.2
	Hayır	192	79.3
	Belirtilmemiş	1	0.4
Güncel Psikiyatrik Tanı	Evet	22	9.1
	Hayır	220	90.9
Güncel Psikolojik/Psikiyatrik Tedavi Durumu	Evet	25	10.3
	Hayır	217	89.7
Yakın Kayıp	Evet	37	15.3
	Hayır	205	84.7

3.3. Psikiyatrik Tanı Alan ve Almayan Grupların Yaşam Doyumu Puanlarının Karşılaştırılması

Psikiyatrik tanı alan grup ile tanı almayan gruplar arasında yaşam doyumu puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analiz yapılmıştır. Mevcut çalışmanın sağlıklı popülasyon üzerinden yürütülmesi amaçlandığından tanı alan ve almayan grupların yaşam doyumu puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla analiz yürütülmüştür. Tanı aldığını belirten katılımcılar depresyon, anksiyete bozukluğu, bipolar ve obsesif kompulsif bozukluk tanılarına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların demografik bilgi formunda yer alan aktif tanıları olup olmadığına yönelik soruya verdikleri cevaptan yola çıkılarak oluşturulan tanı alan ve tanı almayan gruba yönelik analizler, gruptaki katılımcı sayılarının dengesiz olması sebebiyle istatistiksel analiz öncesi katılımcı sayıları seçkisiz seçilerek dengelenmiştir. Tanı almayan grup örnekleminde rastgele katılımcı

seçerek tanı alan grup sayısı ile dengeleme işlemi hesaplama.net sayfası aracılığıyla yürütülmüştür (hesaplama.net, 2009)

Ortalamaları kıyaslanacak tanı alan ve almayan grupların veri sayılarının parametrik test sayıltısı karşılayacak düzeyde olmaması sebebiyle Mann-Whitney U (Can, 2022) bahsi geçen grupların ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre tanı alan gruptaki katılımcıların ortalaması ile ($\bar{X}_A = 21.05$), tanı almayan gruptaki katılımcıların ortalaması ($\bar{X}_B = 19.60$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($U = 243$, $p > .05$). Tanı alma durumunun yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması sebebiyle tanı alan grup analiz dışında bırakılmamıştır. Analiz sonucuna ilişkin bilgilere Tablo 3.3’ te yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Yaşam Doyumunun Aktif Tanı Durumu Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Tanı Alan	22	25,45	560	243	0.494
Tanı Almayan	25	22,72	568		

* $p < .05$, N= Katılımcı Sayısı, U= Mann-Whitney U

3.5. Araştırmanın Değişkenlerine Yönelik Korelasyon Analizleri

Yaşam doyumu, savunma mekanizmaları alt boyutları, narsisizmin boyutları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları hesaplanmıştır.

Yürütülen korelasyon analizi sonucunda kırılğan narsisizm ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -132$, $p < .05$) olduğu görülmüştür. Ancak büyüklenmeci narsisizm puanları ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki ($r =$

.030, $p < .05$) bulunmamıştır. Yaşam doyumu değişkeni, büyüklenmeci narsisizmin hak-iddia etme/sömürü alt boyutu ile ($r = -.040$, $p < .05$), grandiyözite/gösterişçilik alt boyutu ile ($r = .007$, $p < .05$), liderlik/otorite alt boyutu ($r = .098$, $p < .05$) ile de anlamlı olarak ilişkili bulunamamıştır.

Yaşam Doyum ile ilkel savunma biçimi ($r = -.266$, $p < .01$) ve nevrotik savunma biçimi ($r = -.144$, $p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak yaşam doyumu puanları ile olgun savunmalar arasında anlamlı bir ilişki ($r = .087$, $p < .05$) bulunamamıştır.

Kırılgan narsisizm ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişki incelendiğinde, ilkel savunmalar ile ($r = .460$, $p < .01$), nevrotik savunmalar ile ($r = .284$, $p < .01$) ve olgun savunmalar ile ($r = .184$, $p < .01$) pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür.

Büyüklenmeci narsisizm puanları ile savunma mekanizmaları alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, ilkel savunmalar ile ($r = .381$, $p < .01$), nevrotik savunmalar ile ($r = .263$, $p < .01$) ve olgun savunmalar ile ($r = .266$, $p < .01$) pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur.

Kırılgan narsisizm puanları ile büyüklenmeci narsisizm alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde hak-iddia etme/sömürü alt boyutu ile ($r = .383$, $p < .01$), grandiyözite/gösterişçilik alt boyutu ile ($r = .250$, $p < .01$), liderlik/otorite alt boyutu ile ($r = .295$, $p < .01$) ve büyüklenmeci narsisizm toplam puanı ile ($r = .389$, $p < .01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Yürütülen korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3.4. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1- Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği	1								
2- Narsisistik Kişilik Envanteri Toplam	.389**	1							
3- Hak-İddia Etme/ Sömürü	.383**	.828**	1						
4- Grandiyözite/Gösterişçilik	.250**	.760**	.465**	1					
5- Liderlik/ Otorite	.295**	.788**	.526**	.332**	1				
6- İlkel Savunma Biçimi	.460**	.381**	.388**	.276**	.248**	1			
7- Nevrotik Savunma Biçimi	.284**	.263**	.221**	.252**	.153*	.457**	1		
8- Olgun Savunma Biçimi	.184**	.266**	.163**	.254**	.211**	.292**	.506**	1	
9- Yaşam Doyumu Ölçeği	-.132**	.030	-.040	.007	.128	-.266**	-.141*	.087	1

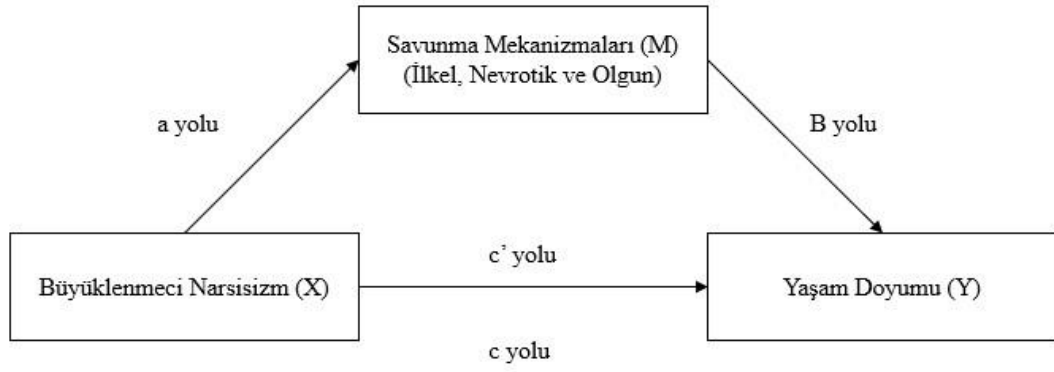
*p< 0.05, **p< 0.01

3.6. Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Savunma Mekanizmalarının Aracı Rolüne Yönelik İstatistiksel Analizler

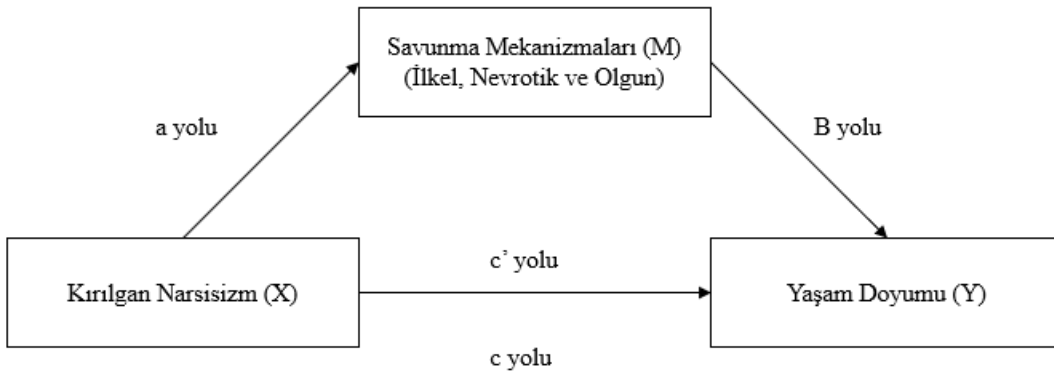
Araştırmanın bu bölümünde narsisizm (X) ve yaşam doyumu (Y) arasındaki ilişkide olgun, nevrotik ve ilkel savunma mekanizmalarının (M) aracılık etkisine yönelik yürütülen istatistiksel analiz, Preacher ve Hayes (2018) tarafından geliştirilen Process Macro'su 4 numaralı modeli kullanılarak yürütülmüştür. Analize dahil edilen değişkenlere yönelik bilgilere Tablo 3.5'te, analiz modeline ise Şekil 3.1 ve Şekil 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.5. Aracı Rolü Analizinde İncelenen Değişkenler

Bağımsız Değişken (X)	Aracı Değişken (M)	Bağımlı Değişken (Y)
Kırılgan Narsisizm	İlkel Savunmalar	Yaşam Doyumu
	Nevrotik Savunmalar	
	Olgun Savunmalar	
Büyüklenmeci Narsisizm	İlkel Savunmalar	Yaşam Doyumu
	Nevrotik Savunmalar	
	Olgun Savunmalar	

Şekil 3.1. Büyüklenmec Narsisizme Yönelik Aracılık Analizi Modeli

Şekil 3.2. Kırılğan Narsisizme Yönelik Aracılık Analizi Modeli

3.6.1. Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.

3.6.1.1 Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmalarının aracı rolü.

Bu bölümde kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılara Tablo 36'da ve aracılık modeline Şekil 3.3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.6. *Kırılğan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide İlkel Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242)*

	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a) Kırılğan Narsisizm → İlkel Savunma Mekanizması	2.54	0.46	0.32	.00**	8.02	1.92 3.17
(c') Doğrudan Etki Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.02	-0.01	0.11	0.87	-0.17	-0.23 0.19
(b) İlkel Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.07	-0.26	0.02	0.00**	-3.72	-0.11 -0.03
(c) Toplam Etki Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.20	-0.13	0.10	0.04*	-2.06	-0.39 -0.01
	Bootsrap Etki Büyüklüğü	Bootstrap SE	Bootstrap Alt Limit		Bootstrap Üst Limit	
(a.b) Dolaylı Etki Kırılğan Narsisizm → İlkel Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.18	0.05	-0.30		-0.09	

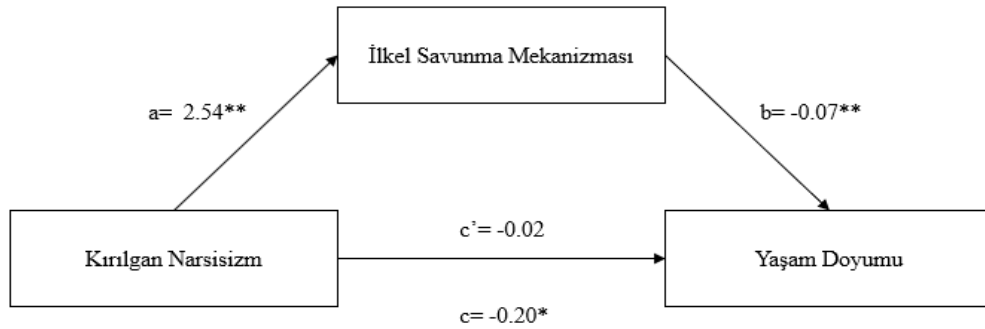
*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde kırılğan narsisizmin ilkel savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta=2.54$, %95 CI [LLCI= 1.92, ULCI= 3.17], $t= 8.02$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılğan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %21'lik varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.21$).

İlkel savunma mekanizmasının yaşam doyumunu (b yolu) anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta= -0.07$, %95 CI [LLCI= -0.11, ULCI= -0.03], $t= -$

3.72, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde ilkel savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair karar, dolaylı etkinin (a.b yolu) sonuçlarına göre verilir. Buna göre, kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerinde dolaylı etkinin $\beta = -0.18$ olması ve güven aralığının sıfırı (0) kapsamaması (LLCI= -0.30, ULCI= -0.09), kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde ilkel savunma mekanizmasının aracı rolü olduğunu göstermektedir. Aracılık etkisi düşük etki değerine yakındır ve varyansın %12'lik kısmını açıklamaktadır ($R^2 = -0.12$).

Şekil 3.3. *Kırılğan Narsisizmin İlkel Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel*

3.6.1.2. Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.

Bu bölümde kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılar Tablo 3.7’de ve aracılık modeline Şekil 3.4’te yer verilmiştir.

Tablo 3.7. *Kırılğan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Nevrotik Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242)*

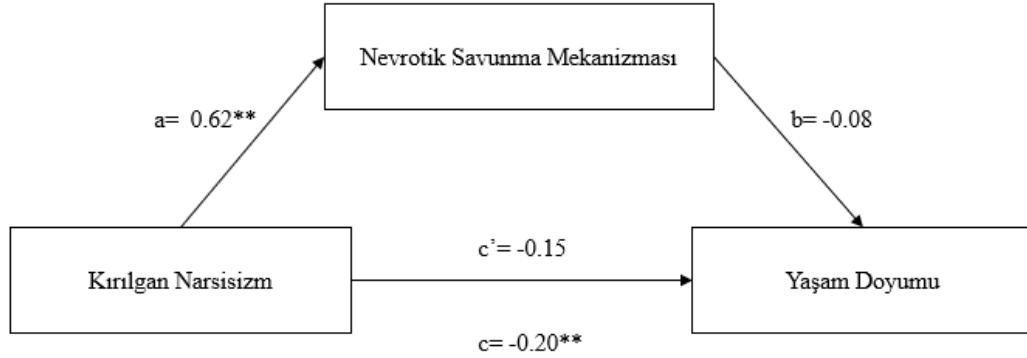
	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a) Kırılğan Narsisizm → Nevrotik Savunma Mekanizması	0.62	0.28	0.14	.00**	4.60	0.36 0.89
(c') Doğrudan Etki Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.15	-0.10	0.10	0.14	-1.50	-0.35 0.05
(b) Nevrotik Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.08	-0.11	0.05	0.09	-1.70	-0.17 0.01
(c) Toplam Etki Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.20	-0.13	0.10	0.04**	-2.06	-0.40 -0.01
	Bootsrap Etki Büyüklüğü	Bootsrap SE	Bootsrap Alt Limit	Bootsrap Üst Limit		
(a.b) Dolaylı Etki Kırılğan Narsisizm → Nevrotik Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.05	-0.03	-0.12	0.01		

*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde kırılğan narsisizmin nevrotik savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta=0.62$, %95 CI [LLCI= 0.36, ULCI= 0.89], $t= 4.60$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılğan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %28'lik varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.21$).

Kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu üzerindeki etkisinde nevrotik savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair bulgular, kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu üzerinde dolaylı etkide (a.b yolu) güven aralığının sıfırı (0) kapsamı

(LLCI= -0.12, ULCI= 0.01), kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolünün anlamlı bir etkisinin olmadığı göstermektedir ($\beta = -0.05$).

Şekil 3.4. Kırılğan Narsisizmin Nevrotik Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel

3.6.1.3. Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunmaların aracı rolüne ilişkin bulgular.

Bu bölümde kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılara Tablo 3.8’de ve aracılık modeline Şekil 3.5’te yer verilmiştir.

Tablo 3.8. Kırılğan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Olgun Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242)

	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a) Kırılğan Narsisizm → Olgun Savunma Mekanizması	0.44	0.18	0.15	.00**	2.90	0.14 0.75
(c') Doğrudan Etki Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.23	-0.15	0.10	0.02*	-2.36	-0.43 -0.04

Tablo 3.8. *Kırılğan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Olgun Savunma Mekanizmasının Aracı Rolünün İncelenmesine Yönelik Aracılık Analizi Sonuçları (n= 242) (devam)*

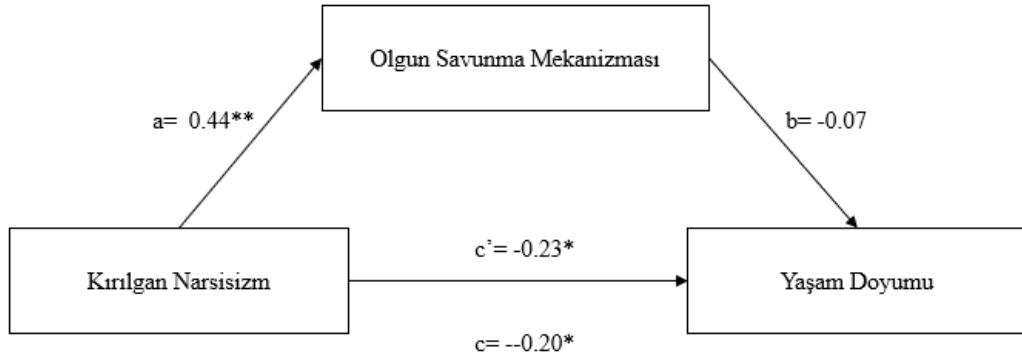
	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(b) Olgun Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	0.07	0.12	0.04	0.08	1.78	-0.01 0.15
(c) Toplam Etki						
Kırılğan Narsisizm → Yaşam Doyumu	-0.20	-0.13	0.10	0.04*	-2.06	-0.39 -0.01
	Bootsrap Etki Büyüklüğü	Bootstrap SE	Bootstrap Alt Limit	Bootstrap Üst Limit		
(a.b) Dolaylı Etki						
Kırılğan Narsisizm → Olgun Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	0.03	0.02	-0.01	0.09		

*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde kırılğan narsisizmin olgun savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta=0.44$, %95 CI [LLCI= 0.14, ULCI= 0.75], $t= 2.90$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılğan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %3'lük varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.03$).

Kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu üzerinde doğrudan etkinin (c' yolu) anlamlı ve negatif yönde bir etkisinin olduğu görülmektedir ($\beta= -0.23$, %95 CI [LLCI= -0.43, ULCI= -0.04], $t= -2.36$, $p < 0.05$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde olgun savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair bulgular, kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerinde dolaylı etkide (a.b yolu) güven aralığının sıfırı (0) kapsamaması (LLCI= -0.01, ULCI= 0.09), kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde olgun savunma mekanizmasının aracı rolünün anlamlı bir etkisinin olmadığı göstermektedir ($\beta= 0.03$).

Şekil 3.5. Kırılğan Narsisizmin Olgun Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel

3.6.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü.

3.6.2.1. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.

Bu bölümde büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılar Tablo 3.9’da ve aracılık modeline Şekil 3.6’da yer verilmiştir.

Tablo 3.9. *Büyüklenmeci Narsistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide İlkel Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242)*

	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a) Büyüklenmeci Narsisizm → İlkel Savunma Mekanizması	1.08	0.38	0.17	.00**	6.39	0.75 1.41
(c') Doğrudan Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.12	0.15	0.05	0.02*	2.30	0.02 0.22
(b) İlkel Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.09	-0.33	0.02	.00**	4.87	-0.13 -0.05
(c) Toplam Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.02	0.03	0.05	0.65	0.46	-0.08 0.12
	Bootstrap Etki Büyüklüğü	Bootstrap SE	Bootstrap Alt Limit	Bootstrap Üst Limit		
(a.b) Dolaylı Etki Büyüklenmeci Narsisizm → İlkel Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.10	0.02	-0.14	-0.05		

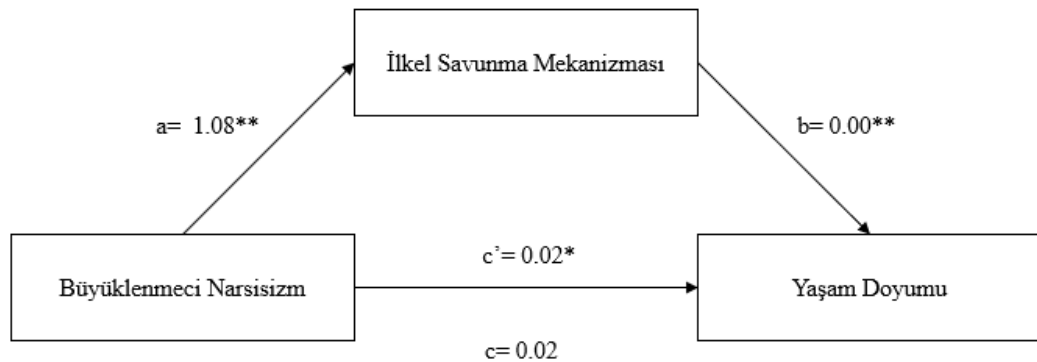
*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde büyüklenmeci narsisizmin İlkel savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta=1.08$, %95 CI [LLCI= 0.75, ULCI= 1.41], $t= 6.39$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılgan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %15'lik varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.15$).

Büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumunu üzerinde doğrudan etkinin (c' yolu) anlamlı ve pozitif yönde bir etkisinin olduğu görülmektedir ($\beta= 0.12$, %95 CI [LLCI=

0.02, ULCI= 0.22], $t= 2.30$, $p < 0.05$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. İlkel savunma mekanizmasının yaşam doyumunu (b yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta= -0.09$, %95 CI [LLCI= -0.13, ULCI= -0.05], $t= -4.87$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılgan narsisizm ve ilkel savunma mekanizması, yaşam doyumundaki değişimin % 9'luk varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.09$).

Büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde ilkel savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair karar, dolaylı etkinin (a.b yolu) sonuçlarına göre verilir. Buna göre, büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerinde dolaylı etkinin $\beta= -0.10$ olması ve güven aralığının sıfırı (0) kapsamaması (LLCI= -0.30, ULCI= -0.09), büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde ilkel savunma mekanizmasının aracı rolü olduğunu göstermektedir. Aracılık etkisi düşük etki değerine yakındır ve varyansın %10'luk kısmını açıklamaktadır ($R^2=-0.10$).

Şekil 3.6. *Büyüklenmeci Narsisizmin İlkel Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel*

3.6.2.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.

Bu bölümde büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide nevrotik savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılar Tablo 3.10’da ve aracılık modeline Şekil 3.7’de yer verilmiştir.

Tablo 3.10. *Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Nevrotik Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242)*

	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a) Büyüklenmeci Narsisizm → Nevrotik Savunma Mekanizması	0.29	0.26	0.07	.00**	4.22	0.16 0.43
(c') Doğrudan Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.06	0.07	0.05	0.28	-1.08	-0.05 0.16
(b) Nevrotik Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.11	-0.16	0.05	0.02*	-2.41	-0.20 -0.02
(c) Toplam Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.02	0.03	0.05	0.65	0.46	-0.08 0.12
	Bootsrap Etki Büyüklüğü	Bootstrap SE	Bootstrap Alt Limit		Bootstrap Üst Limit	
(a.b) Dolaylı Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Nevrotik Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	-0.03	0.02	-0.07		-0.00	

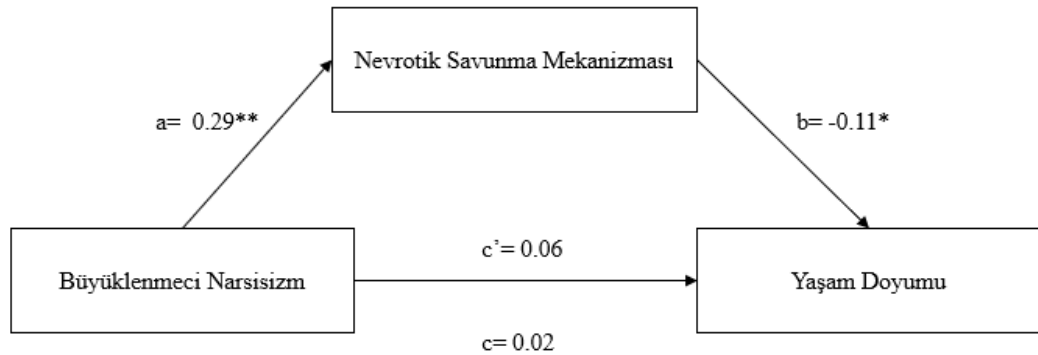
*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde büyüklenmeci narsisizmin nevrotik savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir

($\beta = 0.29$, %95 CI [LLCI= 0.16, ULCI= 0.43], $t = 4.22$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılgan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %7'lik varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.07$).

Nevrotik savunma mekanizmasının yaşam doyumunu (b yolu) anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta = -0.11$, %95 CI [LLCI= -0.20, ULCI= -0.02], $t = -2.41$, $p < 0.05$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde nevroitik savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair karar, dolaylı etkinin (a.b yolu) sonuçlarına göre verilir. Buna göre, büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerinde dolaylı etkinin $\beta = -0.03$ olması ve güven aralığının sıfırı (0) kapsamaması (LLCI= -0.07, ULCI= -0.00), büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde nevroitik savunma mekanizmasının aracı rolü olduğunu göstermektedir. Aracılık etkisi düşük etki değerine yakındır ve varyansın %4'lük kısmını açıklamaktadır ($R^2=-0.04$).

Şekil 3.7. *Büyüklenmeci Narsisizmin Nevrotik Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel*

3.6.2.3. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunma mekanizmasının aracı rolüne ilişkin analiz sonuçları.

Bu bölümde büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide olgun savunma mekanizmasının aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizine yönelik katsayılar Tablo 3.11’de ve aracılık modeline Şekil 3.8’de yer verilmiştir.

Tablo 3.11. *Büyüklenmeci Narsisistik Kişilik Özellikleri ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Olgun Savunma Mekanizmasının Aracı Rolü Bulguları (n= 242)*

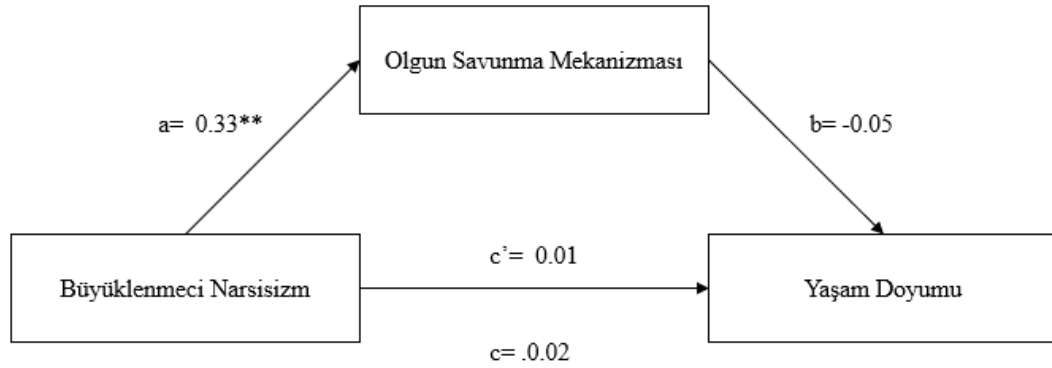
	Etkiler					
	Standardize Olmayan Beta	Standardize Beta	SE	p	t	LLCI-ULLC
(a)Büyüklenmeci Narsisizm → Olgun Savunma Mekanizması	0.33	0.27	0.08	0.00**	4.28	0.18 0.48
(c') Doğrudan Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.01	0.01	0.05	0.92	0.11	-0.10 0.11
(b) Olgun Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	0.05	0.09	0.04	0.20	1.28	-0.03 0.14
(c) Toplam Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Yaşam Doyumu	0.02	0.03	0.05	0.65	0.46	-0.08 0.12
	Bootsrap Etki Büyüklüğü	Bootstrap SE	Bootstrap Alt Limit		Bootstrap Üst Limit	
(a.b) Dolaylı Etki Büyüklenmeci Narsisizm → Olgun Savunma Mekanizması → Yaşam Doyumu	0.02	0.02	-0.01		0.05	

*p< .05, **p< .001

Yukarıdaki bulgular incelendiğinde büyüklenmeci narsisizmin olgun savunma mekanizmasını (a yolu) anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir ($\beta=$

0.33, %95 CI [LLCI= 0.18, ULCI= 0.48], $t = 4.28$, $p < 0.001$). Etkiye dair güven aralığının sıfırı (0) içermemesinden dolayı etkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Kırılgan narsisizm, yaşam doyumundaki değişimin %7'lik varyansını açıklamaktadır ($R^2=0.07$).

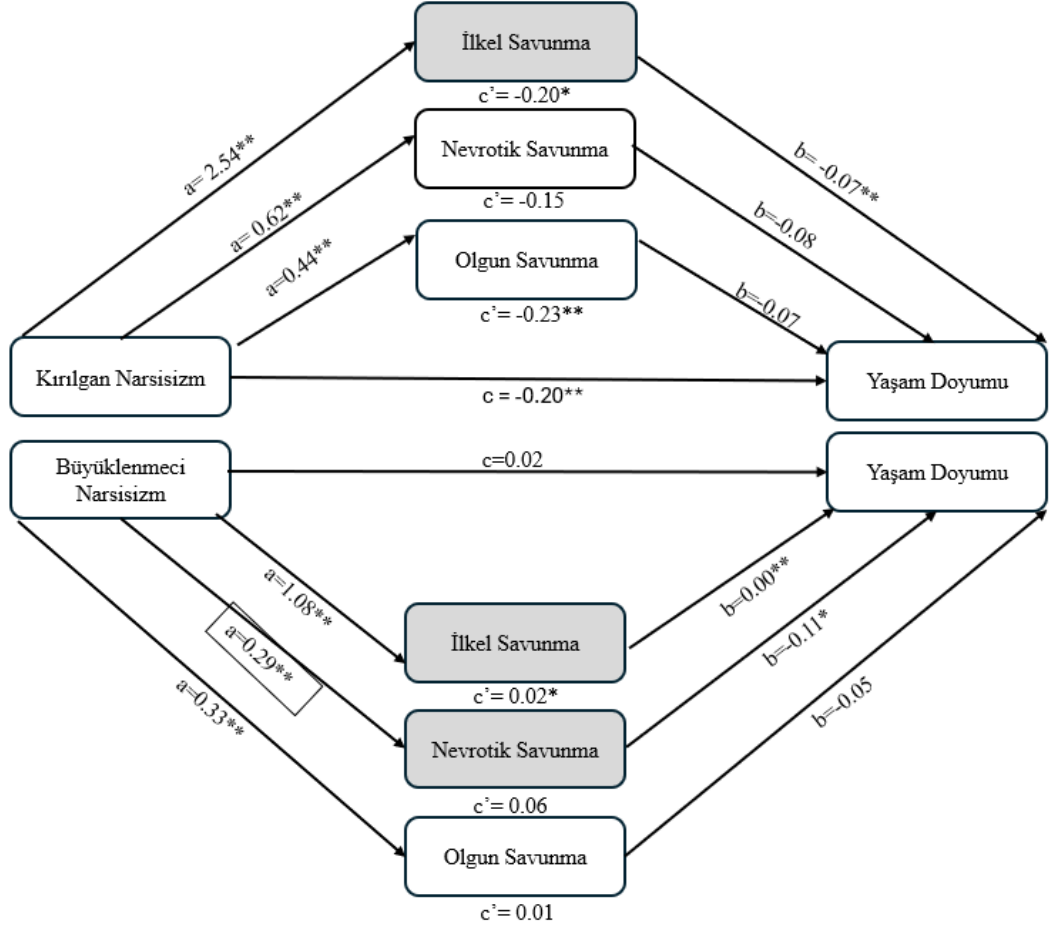
Büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde olgun savunmaların aracı rolünün olup olmadığına dair bulgular, büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerinde dolaylı etkide (a.b yolu) güven aralığının sıfırı (0) kapsamı (LLCI= -0.01, ULCI= 0.05), büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki etkisinde olgun savunma mekanizmasının aracı rolünün anlamlı bir etkisinin olmadığı göstermektedir ($\beta = 0.02$).

Şekil 3.8. *Büyüklenmeci Narsisizmin Olgun Savunmalar Aracılığıyla Yaşam Doyumunu Yordaması ile İlgili Görsel*

Özetle, mevcut çalışma bulgularına göre, narsisizmin her iki boyutu ile ilkel nevrotik ve olgun savunmalar ile pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel ve nevrotik savunma mekanizmalarının aracı rolü bulunmaktadır. Kırılgan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ise yalnızca ilkel savunmaların aracı rolü bulunmaktadır.

Mevcut çalışmada elde edilen aracılık analizler sonuçlarına dair şekil aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.9. Kırılgan ve Büyüklenmeci Narsisizmin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinde Nevrotik, İlkel ve Olgun Savunma Mekanizmalarının Aracılığına Dair Özet Görsel (Her bir aracılık analizi ayrı yürütülmüştür).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Mevcut tez çalışmasında öncelikle, kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm, savunma mekanizmaları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon analizleri yapılmıştır. Sonrasında araştırmanın temel amacı olan büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rol oynayıp oynamadıklarını belirlemek için aracılık analizleri yürütülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sorularını test etmeye yönelik uygulanan istatistiksel veri analizleri sonucunda elde edilen bulgular mevcut alanyazın ışığında tartışılmıştır ve bu bulguların klinik varsayımları ele alınmıştır. Son olarak, araştırmanın sınırlılıklarına ve gelecekte yapılacak çalışmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

4.1. Korelasyon Analizi Bulgularına İlişkin Değerlendirmeler

Yürütülen korelasyon analizi sonucunda narsisizmin kırılğan ve büyüklenmeci boyutları ve savunma mekanizmalarının ilkel, nevrotik ve olgun olmak üzere tüm alt boyutları arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür.

4.1.1.1. Büyüklenmeci narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin tartışılması.

Mevcut çalışma bulgularına göre, büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile savunma mekanizmaları arasındaki korelasyonun gücü sırası ile yüksekten düşüğe doğru ilkel, olgun ve nevrotik şeklinde sıralanmaktadır.

Büyüklenmeci narsisistik kişilik örgütlenmesindeki artış ile ilkel savunma mekanizmalarının kullanımındaki artışın paralel olması ilgili alanyazın ile tutarlıdır (İnce, 2020; Eğridere, 2022; Kampe ve ark., 2021; Tankut ve Bilge, 2021; Mielimaka ve ark., 2018; İmamoğlu, 2018; Karakuş, 2017; Bora, 2019). İlkel savunmaların kişiler tarafından baskın bir biçimde kullanımının narsisistik kişilik bozukluğu ile güçlü bir ilişki gösterdiği gözlemlenmiştir (Perry ve ark., 2013). Benzer şekilde Mielimaka ve arkadaşlarının (2018) yapmış oldukları güncel bir araştırma, patolojik narsisizm ile ilkel savunmalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkinin varlığı kuramsal açıklamaları desteklemektedir. Kuramsal açıdan ele alındığında, narsisistik kişilerin öz saygılarını sürdürebilmek adına negatif duyguları benlikten uzaklaştırabilmek amacıyla ilkel savunma mekanizmalarını kullanmaktadırlar (Wallace, 2011). Büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri gösteren bireyler benlik saygılarını zedeleyebilecek durumlarla karşılaştıklarında ilkel savunmalar aracılığıyla büyüklenmeci benlik yapılarına yönelik tehdit hissettiği durum veya kişileri değersizleştirebilmekte ve kendi eksik yanlarını inkâr eden eylemler sergileyebilmektedirler (Dickinson ve Pincus, 2003). Aynı zamanda ilkel savunmaların baskın bir şekilde kullanımı, kişilerarası ilişkilerde eylemlerin diğerleri üzerinde nasıl bir etkisi olacağına yönelik kişinin algı ve içgörüsünü sınırlandırabilmektedir. Normal narsisizmde kişiler ilişkilerinde sömürücü özellikler sergilemeden ve empatik bir biçimde kendi amaçları doğrultusundaki eylemlerini sürdürebilmektedirler. Bu özellikler, narsisistik kişilik patolojisinden farklılaşmaktadırlar (Köroğlu ve Bayraktar, 2010; Lelord ve Andre, 2015). Kısacası ilkel savunmaların kullanımı kişilerin deneyimledikleri kişilerarası sorunlardan habersiz olmalarına ve bu sorunlara yönelik farkındalıklarında azalmaya neden olabilmektedir (Cramer, 2008; Kealy ve

Ogrodniczuk, 2011). Sonuç olarak; mevcut çalışmada değerlendirilen büyüklenmeci narsisizm ve ilkel savunmalar arasındaki ilişkiye yönelik bulgunun, alanyazında yer alan araştırma bulguları ve kuramsal açıklamalar ile desteklenmektedir.

Olgun savunma grubu ile büyüklenmeci narsisizm arasındaki pozitif yönlü korelasyon da alanyazın bulguları ile tutarlıdır (Bora, 2019; İmamoğlu, 2018; Kampe ve ark., 2021; Karakuş, 2017; Kaufman ve ark., 2020; Tankut ve Bilge, 2021; Zeigler-Hill ve ark., 2007). Büyüklenmeci narsisizme kıyasla kırılğan narsisizmin, adaptif duygu düzenleme stratejilerinde zorluk yaşama (Di pierro, Di Sarno ve Madeddu, 2017), psikolojik stres deneyimleyeme ve depresif semptomlarla daha yüksek korelasyon gösterdiği bulgusu alan yazında yer almaktadır (Loeffler, Huebben, Radke, Hbel ve Dentl, 2020). Bu bilgiden yola çıkılarak büyüklenmeci narsisizmin işlevselliğinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Kampe ve ark., 2021; Kernberg, 1975). Savunma mekanizmalarının hiyerarşik modelinde olgun savunma mekanizmaları işlevsel olarak değerlendirilmektedir (Vaillant, 1977). Mevcut çalışmada olgun savunma kullanımı ile büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arasındaki korelasyonların gücü kırılğan narsisistik kişiliğe kıyasla daha yüksek bir değere sahip olması, büyüklenmeci narsisizmin işlevselliğinin kırılğan narsisizme kıyasla daha yüksek olduğu görüşü ile tutarlıdır. Ancak işlevsel olarak tanımlanan bu duruma alternatif bir açıklama olabilecek bir çalışmada, düzenleyici değişken olarak benlik saygısını incelemiştir (Zeigler-Hill, ve ark., 2007). Büyüklenmeci narsisizm yüksek benlik saygısıyla ilişkilendirilirken, kırılğan narsisizm düşük benlik saygısıyla ilişkilendirilmektedir (Rohmann, Neumann, Herner ve Bierhoff, 2012). Olgun savunma kullanımında artışın benlik saygısı istikrarsızlığını azaltacağına dair varsayımın yalnızca düşük düzeyde benlik saygısına sahip kişiler için desteklendiği

gözlemlenmiştir. Bu durumun aksine yüksek benlik saygısına sahip kişiler olgun savunmaları kullansa dahi daha yüksek benlik saygısı istikrarsızlığı gösterdikleri gözlemlenmiştir. İlkel savunmaları kullanan kişilerde benlik saygısı düzeyleri ne olursa olsun daha yüksek benlik saygısı istikrarsızlığı gösterdikleri ifade edilmiştir (Zeigler-Hill ve ark., 2007).

Nevrotik savunma boyutu ile büyüklenmeci narsisizm arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer savunma gruplarına nazaran en düşük korelasyon düzeyinin nevrotik savunma grubuna ait olduğu görülmüştür. Alanyazında büyüklenmeci narsisistik özelliklerdeki artış ile nevrotik savunmalardaki artışın pozitif yönlü olduğu bulgusunu elde eden çalışmalara rastlanmıştır (İnce, 2020; Kampe ve ark., 2021; Kaufman ve ark., 2020; Mielimaka, ve ark., 2018; Tankut ve Bilge, 2021). Kuramsal açıklamalardan yola çıkılarak ilkel savunmalarla kıyaslandığında nevrotik savunmalar, daha katı bir biçimde kullanılmaktadır ve duygusal sıkıntının yaşanmasından kaçınmaya hizmet ettikleri ifade edilmektedir (Vaillant, Bond ve Vaillant, 1986). Kişilerarası sorunlara ilişkin kullanılan savunma mekanizmalarının DSM kriterlerine göre hazırlanan patolojik narsisizm ölçeğiyle incelendiği bir çalışma; patolojik narsisizm ile ilkel ve nevrotik savunmaların ilişkili olduğunu vurgularken, kişiler arası sorunlara yönelik işlev bozukluğuna yalnızca nevrotik savunmaların katkıda bulunduğunu gözlemlemiştir (Mielimaka ve ark., 2018). Bunun yanı sıra kişilerarası ilişkilerde hayal kırıklıkları deneyimleyen narsisistik kişilerde nevrotik savunma kullanımının, kırılgan boyuta işaret edebileceği düşünülmüştür (Dickinson ve Pincus, 2003). Kısacası ilkel savunmalar ile kıyaslandığında nevrotik savunmalar, narsisizmin kırılgan narsisistik boyutuna işaret etmekte ve kişilerin ilişkisel durumlarına yönelik daha fazla farkındalığa sahip

olmalarına olanak tanıyabileceği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, nevrotik savunmaların daha katı bir biçimde kullanılmasının kişilerarası ilişkilerde yaşanabilecek olası sorunları arttırabileceği düşünülmektedir (Mielimaka, ve ark., 2018). Büyüklenmeci narsisizm temel alınarak hazırlanan DSM kriterlerini içeren Patolojik Narsisizm envanteri standardizasyon çalışmasında, kültürel farklılıkların yanı sıra ölçeğin maddelerinin faktör yüklerinin kırılğan narsisizm boyutunda yoğunlaşması nedeniyle narsisizmin iki boyutuna yönelik ayrıştırılmış bir yapının kurulmasının zor olabileceğine dair bir çıkarım yapılabilmektedir. Bu bilgidan yola çıkılarak Narsisistik Kişilik Envanteri gibi benzer ölçeklerde narsisizm boyutlarının birbirinden net bir biçimde ayrıştırılarak kavramsallaştırılmasına yönelik zorluk tartışma konusudur (Miller, Price ve Campbell, 2012). Mevcut çalışmada kişilerin büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik kişilik özelliklerini değerlendirmeye yönelik kullanılan ölçekler ile ilgili yapılan korelasyon analizi bu iki kavramın ayrıştırılabilmesine yönelik tartışmayı destekler niteliktedir. Büyüklenmeci narsisizmde nevrotik savunma kullanımının kırılğan narsisizme işaret ediyor oluşunun, madalyonun iki yüzü olarak nitelendirilen bu iki yapının birbiriyle örtüşmese bile birbiri arasında dalgalanan yapılar olabileceği düşündürmektedir (Kampe ve ark., 2021). Kısacası narsisistik kişilik özelliklerine sahip bireylerin kırılğan ve büyüklenmeci yapılar arasında gidip gelebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra, nevrotik savunma kullanımında benlik saygısı istikrarsızlığını düzenleyen değişkenin kişilerin benlik saygısı düzeyi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yüksek benlik saygısına sahip nevrotik savunmaları kullanan kişilerde düşük benlik saygısına sahip kişilere kıyasla daha yüksek benlik istikrarsızlığı görüldüğü belirtilmiştir (Zeigler-Hill ve ark., 2007).

4.1.1.2. Kırılğan narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin tartışılması.

Kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile savunma mekanizmaları arasındaki korelasyonun gücü, mevcut çalışmanın verilerine göre yüksekten düşüğe doğru ilkel, nevrotik ve olgun şeklinde sıralanmaktadır.

Kırılğan narsisizm ile ilkel savunmaların pozitif yönlü ilişkisini destekleyen çalışmalar alanyazında mevcuttur (Eğridere, 2022; İmamoğlu, 2018; İnce, 2020; Kampe ve ark., 2021; Kaufman ve ark., 2020). Kırılğan narsisistik kişilik özellikleri gösteren kişilerde ilkel ve nevrotik savunmaların kullanımı, büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip kişilerle karşılaştırıldığında daha güçlü ilişki görülmüştür. Bu noktada narsisizm kavramının tanı kriterlerine yönelik eleştiriyi ele almanın faydalı olabileceği düşünülmüştür. Kavramın DSM-5'teki tanımında kırılğan narsisistik özelliklerin ihmal edilmesi ve büyüklenmeci özelliklerin vurgulanması hususunda alanyazında fikir birliği görülmektedir (Kampe ve ark., 2021). DSM tanı kriterlerine göre hazırlanan Wisconsin Kişilik Envanteri ölçeği kullanılarak klinik örneklem grubunda yürütülen narsisizm ve savunma mekanizmalarına yönelik yapılan bir araştırmada, narsisistik kişilik bozukluğu ile ilkel ve nevrotik savunmalar arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur (Mielimaka ve ark., 2018). Narsisizmin boyutlarının savunmalarla ilişkisine dair alanyazında yer alan bilgiler ışığında kırılğan boyutun en az büyüklenmeci boyut kadar patolojik olabileceği fikri mevcut çalışma bulguları tarafından da desteklenmiştir. Kırılğan narsisistik kişilik özelliği gösteren kişilerde ilkel savunmaların işlevine yönelik alanyazın, kişilerarası ilişkilerde başkaları tarafından eleştirilmeye yönelik aşırı hassas olmaları sebebiyle benlik saygılarının zarar görmemesi adına ilkel savunmaları kullandıklarını belirtmektedir

(Tankut ve Bilge, 2021). Büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip bireylerin kişiler arası ilişkilerinde yaşadıkları stresi inkâr ettikleri ancak kırılgan narsisistik özelliklere sahip bireylerin kişilerarası ilişkilerde yüksek stres yaşadıkları (Kaufman ve ark., 2020) ve hassasiyetleri sebebiyle sosyal ilişkilerden kaçınma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Kişilerarası ilişkilerde başkalarına zarar verme eğilimi büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda bu bireylerin ilişkisel sorunlarına dair daha az farkındalığa sahip olmalarının ilişkilerini sürdürebilmelerine katkı sağlayan bir etken olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir (Kaufman ve ark., 2020). Bununla beraber büyüklenmeci narsisizmin dışa dönük yapısının psikopatolojiye karşı koruyucu işlev gösterebilmesinin “narsisimin mutlu yüzü” olarak betimlenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir (Rose, 2002).

Kırılgan narsisizm ile nevrotik savunmalara dair mevcut çalışma, büyüklenmeci narsisizm ve nevrotik savunmalar ilişkisine kıyasla daha güçlü pozitif yönlü bir korelasyon değerine sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular ile alanyazın bulgularının tutarlı olduğu görülmektedir (Eğridere, 2022; İmamoğlu, 2018; İnce, 2020; Kampe ve ark., 2021; Tankut ve Bilge, 2021). Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip klinik grupla yürütülen bir çalışma, kişilerarası ilişkilerde hayal kırıklığı deneyimlendiğinde nevrotik savunmaların kullanımının kırılgan boyutu işaret ettiği düşünülmüştür (Dickinson ve Pincus, 2003). Yapılan bir araştırmada esnek bir biçimde kullanıldığında faydalı olabileceği düşünülen nevrotik savunmaların katı bir biçimde kullanımının kişilerarası ilişkilerde problem yaşama olasılığını arttırdığı ifade edilmektedir. Narsisizmin sosyal ilişkilerde işlevselliğine yönelik yalnızca nevrotik savunmaların aracı etkisi olduğu bulunmuş ve narsisizmin işlevselliğindeki bozulmaya

nevrotik savunmaların katkı sağladığı vurgulanmıştır (Mielimaka, ve ark., 2018). Büyüklenmeci narsisizme kıyasla, psikolojik stres, duygu düzenlenmede zorlanma ve depresif semptomlarla daha güçlü bir ilişki gösteren kırılğan narsisizmde (Akıncı, 2015), duygusal sıkıntıyı uzaklaştırmaya hizmet eden nevrotik savunmaların daha fazla kullanılabileceği düşünülmektedir.

Olgun savunmalar ve kırılğan narsisizm ilişkisine yönelik mevcut çalışmada, büyüklenmeci narsisizme kıyasla kırılğan narsisistik özellikler gösteren bireylerin olgun savunmaları kullanımı arasındaki ilişkinin daha düşük olduğu görülmektedir. Kırılğan narsisistik özellikler ile olgun savunmalar arasındaki pozitif yönlü korelasyonu destekleyen bulguya alanyazında rastlanmamıştır. Yapılan bir çalışmada ilkel ve nevrotik savunmaların fazla kullanımı ve olgun savunmaların az kullanımının kırılğan narsisistik özelliklere katkı sağladığı ifade edilmiştir. Kısacası kırılğan narsisistik yapıya sahip bireylerin alt düzey savunma düzeneklerini olgun savunmalara kıyasla daha sık kullandıkları belirtilmektedir (İmamoğlu, 2018). Bu bilgi, kırılğan narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkide ilkel ve nevrotik savunmaların kullanımının olgun savunmalara kıyasla yüksek olduğunu gösteren mevcut çalışma bulgusu ile tutarlıdır.

4.1.2. Narsisizmin boyutları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması.

Yürütülen korelasyon analizi sonucunda narsisizmin kırılğan boyutu ile yaşam doyumu arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki görülürken, büyüklenmeci boyutu ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Bu bölümde mevcut sonuçlar, alanyazında yer alan bilgiler ışığında tartışılmıştır. Narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye yönelik alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların az

sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye’de yapılan yalnızca bir çalışmaya rastlanırken, uluslararası alanyazında da narsisizm ve yaşam doyumu ile ilgili yapılan araştırmaların yetersiz olduğu görölmektedir.

4.1.2.1. Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin tartışılması.

Mevcut çalışmada kırılğan narsisistik özellikler arttıkça ile yaşam doyumunun azaldığı görölmüştür. Bu negatif yönlü korelasyonu destekleyen çalışmalar alanyazında mevcuttur (Rose, 2002; Akıncı, 2015; Kaufman ve ark., 2020). Bugüne kadar yapılan araştırmalar ve kuramsal çalışmalar narsisizmin psikolojik getirilerinin uyumu ve uyumsuzluğuna dair tutarsız sonuçlar ortaya koymuştur (Rose, 2002). Bazı kuramcılar çelişkili sonuçları anlamlandırabilmek için kırılğan ve büyüklenmeci boyutları ayrı bir şekilde ele almanın fayda sağlayacağını öne sürmüştür (Cooper ve Ronningstem, 1992; Akhtar ve Thompson, 1982). Bazı başka kuramcılar ise narsisistik kişilik özelliklerinin uyumunu bir süreklilik içerisinde değerlendirmişlerdir. Bu bakış açısı ile ele alındığında büyüklenmeci narsisizme kıyasla, kırılğan narsisizmin sürekliliğin uyumsuz ucunda yer aldığı ifade edilmiştir (Hickman ve ark., 1996). Kısacası narsisistik özelliklerin süreklilik olarak ele alındığı noktada, uyum konusunda da çeşitlilik gösterebileceği düşünülmektedir. Kırılğan narsisistik özellikler gösteren bireylerin kaygı düzeylerinin yüksek olduğu ve aynı zamanda kendilerine güvenlerinin de az olduğu (Ashby, Lee ve Duke, 1979), büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip bireylerin ise kaygılı oldukları ancak bir taraftan da kendilerini geliştirmeye eğilimli oldukları belirtilmiştir (Emmons, 1987). Kendini geliştirme eğiliminin öznel iyi oluş ile ilişkili olduğu bilgisinin alanyazında yer aldığı görölmüştür (Baumeister, 1989). Bu bilgidan yola çıkılarak kırılğan özellikler sergileyen kişilerin kendilerine dair

güvensizliklerinin, kendilerini geliştirmenin ve kendini geliştirmeyele ilişkilendirilen öznel iyilik halinin önünde bir engel teşkil edebileceği düşünülmektedir. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik örgütlenmeler içerisinde yer alan kişilerin kendilerine yönelik duygularında görülen bu farklılığın, yaşamlarının geneline yönelik duygu ifadelerinde de gözlemlenebileceği alanyazında yer almaktadır (Rose, 2002). Rose (2002), yapmış olduğu çalışmada kırılğan narsisistik özelliklerdeki artış ve yaşam doyumlarındaki azalış ilişkisine, kırılğan narsisistlerin düşük benlik saygısının aracılık ettiği sonucuna ulaşmıştır. Bir başka deyişle benlik saygısı düzeyinin narsisizmin boyutlarında farklı tezahür etmesinin, yaşamın bütününe yönelik çıkarımların farklılaşmasında rol oynayabileceği ifade edilmiştir. Bu noktada narsisistik yapıda yer alan savunma stratejilerinin benlik kavramını yücelten ve koruyan savunma mekanizmalarını incelemenin (Krusemark, ve ark., 2015), narsisizm ve yaşam doyumu ilişkisini anlamlandırmak açısından önemli olabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra duygu düzenleme stratejilerinde zorluk ile ilişkilendirilen kırılğan narsisistik özellikler (Di Piero ve ark., 2017), duyguların anlamlandırmasında zorlantıya ve dolayısıyla duygularını düzenlenmesinde güçlüğe sebep olabilmektedir. Psikolojik stres ile baş edebilmeye yardımcı olan duygu düzenleme stratejileri aynı zamanda yaşamdan memnuniyet ile ilişkilidir. Bu kişilerin duygularını düzenlenmede yaşayabilecekleri günlük hayatlarını şekillendirmenin önünde bir engel teşkil edebilmekte ve kişilerin yaşamlarından memnuniyetlerini azaltabilmektedir (Akıncı, 2015).

4.1.2.2. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin tartışılması.

Mevcut çalışmada narsisistik kişilik özellikleri ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu ile tutarlı sonuç gösteren alanyazında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlk olarak, mevcut çalışmada kullanılan Narsisistik Kişilik Envanteri-13'ün diğer çalışmalarda kullanılmadığı görülmektedir. Mevcut çalışmada yer alan ölçeğin iç tutarlılık katsayısının oldukça güvenilir bir değere sahip olduğu gözlemlenmiştir (Özdamar, 1999; akt. Can, 2022). Rose (2002)'un çalışmasında öznel iyi oluşun bilişsel ve duygusal bileşenleri kullanılmıştır. Mevcut çalışmada ise öznel iyi oluşun yalnızca bilişsel bileşeni olan yaşam doyumuna odaklanılmıştır. Bir diğer çalışmada ise kişinin kendi benliğine, dünyasına ve geleceğine ilişkin negatif algılarını ölçmeye yönelik kullanılan bilişsel üçlü envanteri uygulanmıştır (Kaufman, Weiss, Miller ve Campbell, 2018). Mevcut çalışmada kullanılan yaşam doyumu ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı oldukça güvenilir bir değere sahiptir. Hem narsisistik kişiliği hem de yaşam doyumunu ölçmeye yönelik kullanılan ölçeklerin farklı oluşunun elde edilen sonuçların farklılaşmasında rol oynayabileceği düşünülmektedir. İkinci olarak araştırmanın yürütüldüğü örneklem grubundaki farklılaşmanın büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasında ilişkiyi etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışma ile karşılaştırılan çalışmalardan ilki üniversite öğrencilerinden elde edilen bilgilere dayanmaktadır (Rose, 2002). Diğer bir araştırma 18-75 yaş aralığında katılımcıdan oluşmaktadır (Kaufman ve ark., 2020). Bu çalışma ile mevcut çalışmanın yürütüldüğü 18-65 yaş arası örneklem grubu benzer olmasına rağmen kültürel yapıdaki farklılaşma narsisizm ve yaşam doyumunun farklı algılanıp değerlendirilmesi

neticesinde elde edilen verilerdeki farklılaşmada önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Son olarak, her ne kadar narsisizmin boyutlarını ayrıştırarak ölçmeye yönelik hazırlanan faktör yüklerinin iki ayrı boyutta toplandığı ölçekler kullanılması amaçlansa da narsisizmin karmaşık yapısının bu iki boyutu ayrıştırarak ele almayı zorlaştırabildiği düşünülmektedir. Narsistik kişilik yapısının büyüklenmeci ve kırılgan boyutlar olarak değil de bir süreklilik üzerinden değerlendirilmesini öneren bakış açısı, bu ayrıştırmanın zorluğunu gözler önüne sermektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmaların bu iki yapıyı ayrıştırarak ele alması aynı zamanda narsisizmin boyutlarının ayrıştırılamayan yapısı sebebiyle tutarsız sonuçlar ortaya koymuş olabileceği düşünülmektedir.

4.1.3. Yaşam doyumu ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiye dair bulguların tartışılması.

Yürütülen korelasyon analizi sonucunda yaşam doyumu ile ilkel ve nevrotik savunmalar arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki gözlemlenirken, olgun savunmalar ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Mevcut çalışmada bulunan korelasyon katsayıları yaşam doyumu ile ilkel savunma kullanımı arasında, nevrotik savunmalara kıyasla daha güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Mevcut alanyazında yaşam doyumu ve savunma biçimlerinin ilişkisini araştıran çok az çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar içerisinde, ilkel savunma kullanımındaki azalışa eşlik eden yaşam doyumundaki artış ile ilgili tutarlı sonuçların alanyazında yer aldığı gözlemlenmiştir (Lyke, 2016; Gori ve ark., 2020 Ülbe, 2016). Diğer bir bulgu olan nevrotik savunmalar ve yaşam doyumu arasındaki anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulgusuna yalnızca bir çalışmada rastlanmıştır (Gori ve ark., 2020). Alanyazında var olan bilgi azlığı sebebiyle bu iki yaşam doyumu ve savunma

mekanizmaları arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek amacıyla hem kuramsal bilgiye başvurulmuş hem de savunma mekanizmaları ve yaşam doyumunu ile ilişkili olan benlik saygısı kavramı üzerinde durulmuştur.

Stressiz yaşamının muhtemel olmadığı yaşamda kişiliğin önemli bir parçası olarak kabul edilen ve evrensel olarak kullanılan savunma mekanizmaları (Miranda ve Louza, 2015); kişinin benliğe, diğerlerine ve deneyime yönelik algılama şeklini değiştirmektedir. Böylelikle savunmalar iç ve dış dengede bozulma sonucu meydana gelen içsel dünya ile uyumsuz olan rahatsız edici duygu, düşünce ve kaygı uyandıran bilişsel uyumsuzluk deneyimini en aza indirmeye (Vaillant, 1994), benlik saygısını ve psikolojik dengeyi korumaya hizmet etmektedir (Freud, 1962). Psikolojik olarak olgun kişiler gündelik problemleriyle daha kolay başa çıkabilmekte ve yaşam kaliteleri arttırabilmektedir (Miranda ve Louza, 2015). Psikolojik adaptasyonda rol oynayan savunma mekanizmalarının koruyucu özelliklerinin yanı sıra (Lee ve ark., 2021) kullanımındaki artış kişilerarası ilişkileri ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmekte aynı zamanda kişilerin günlük işlevselliklerini bozabilmektedir (Vaillant, 1994). İşlevsellikleri değerlendirilerek ilkel, nevrotik ve olgun olarak üç boyutta sınıflandırılan savunma mekanizmalarının kullanımı bireysel farklılıklar gösterebilmektedir ve belirli durumlara yönelik kişilerin kullandıkları savunma biçimleri değişebilmektedir. Savunma mekanizmalarının kullanımı sonucunda deneyimlere yönelik tepkilerin şiddeti artabilmekte veya azalabilmektedir (Vaillant, 1971). Bazı savunma biçimleri, kaygı barındıran durumlarla adaptif bir biçimde başa çıkma sağlayabilirken (Bond, 2015); bazıları kişilerin yaşam doyumunu olumsuz etkileyebilecek psikiyatrik semptomları şiddetlendirebilmektedir (Cramer, 2000). İlkel savunmaların kullanımının stres içeren deneyimi ve deneyime yönelik olumsuz duygu

ve algıyı daha da ağırlaştırabileceği düşünülmektedir (Bond ve Perry, 2004). Çoğunlukla içerisinde bilişsel çarpıtmalar barındıran ilkel savunmaların çocukluk ve ergenlik döneminde baskın şekilde kullanıldığı, yetişkinlik döneminde ise bu savunmaların kullanımının bırakılması beklenmektedir. Aksi durum olan yetişkinlikte ilkel savunma kullanımı adaptif olmayan başa çıkma stratejileri belirlenmesine ve sosyal ilişkilerde bozulmalara neden olabilmektedir (Vaillant, 1977). Aynı zamanda ilkel ve nevrotik savunma mekanizmalarının istikrarsız duygulanım ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Duygulara gözlemlenen bu istikrarsızlığın, ilkel ve nevrotik savunmaların büyük ölçüde gerçekliği çarpıtmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Vaillant, 1994). Kişiler kendi duygusal sıkıntılarını düzenleyebilmek adına kişilerarası ilişkilerinde bu savunmaları kullanmaktadırlar. İlkel ve nevrotik savunmaların kullanımı sonucunda kişiler benlik değerlerine dair duygularında istikrarsızlıklar deneyimleyebilecek bir biçimde gerçekliği çarpıttıkları düşünülmektedir. Örnek olarak kendiliğin veya diğerlerinin bütünüyle iyi veya bütünüyle kötü olduğuna yönelik algılar meydana gelebilmektedir. Bu algılardaki değişimle beraber benlik saygısının da değişikliğe uğradığı gözlemlenmiştir (Zeigler-Hill ve Showers, 2007). Bunun yanı sıra benlik saygısı düzeyinin, benlik saygısı istikrarsızlığı ile savunma mekanizmaları arasında düzenleyici etkiye sahip olduğu çalışmalarda ortaya konmuştur (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Kısacası savunma mekanizmaları benlik ile tutarsız deneyimlerden kişiyi koruyarak benlik saygısını düzenleyebilmektedir. İlkel savunmaları kullanan kişilerin benlik saygısı düzeyleri önemli olmaksızın benlik saygısı istikrarsızlığına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ancak nevrotik savunmaları kullanan bireylerde bu durum farklılaşmaktadır. Yüksek düzeyde benlik saygısına sahip nevrotik savunma kullanan kişilerde, düşük benlik

saygısına sahip kişilere kıyasla daha fazla benlik saygısı istikrarsızlığı gözlemlenmiştir (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Mevcut alanyazında yer alan nevrotik savunmalara dair tutarsız sonuçların araştırmalarda yer alan örneklemdaki katılımcıların benlik saygısı düzeylerindeki farklılaşmadan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yetişkin örnekleme yapılan bir çalışma benlik saygısının yaşam doyumun önemli bir göstergesi olduğu bulgusunu ortaya koymuştur (Campbell, 1981). Kùltürlerarası incelemenin yapıldığı bir çalışmada yaşam doyumunun benliğe yönelik memnuniyetle ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bu korelasyon gücünün kolektivist toplumlarda daha düşük olduğu gör÷lmüştür. Kolektivist toplumlarda yaşam doyumunun kişilerin kendiliklerine dair nasıl hissettikleri, sosyal ilişkilerinde nasıl gör÷ndükleri gibi dış etkenlere dayandığı düşünülmektedir (Diener, E ve Diener, M, 1995). Kısacası bireyci toplumlarda yaşam doyumunu benliğe yönelik olumlu duygularla ilişkili olduğu düşün÷l÷rken, kolektivist toplumlarda sosyal ilişkilerde çatışmalar gibi olumsuz olaylardan etkilenebildiğı düşünülmektedir. Alanyazında benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireylerin, düşük olan bireylere kıyasla daha yüksek yaşam doyumunu belirttikleri çalışmalara rastlanmaktadır (Diener ve Seligman, 2002). Ülkemizde yapılan bir araştırmada benlik saygısı ile ilkel savunmalar arasında negatif korelasyon ortaya konmuştur (Karakuş 2017). Bu çalışma ile tutarlı başka bir araştırmada da ilkel savunmaları kullanımında artış beraberinde benlik saygısında düşüş gözlemlenmiştir (Mazzola ve ark., 2015). Alanyazında yer alan bilgiler ilkel ve nevrotik savunma mekanizmalarının kullanımı ve benlik saygısı arasında negatif yönlü ilişkiyi vurgulamaktadır. Aynı zamanda benlik saygısı ile yaşam doyumunu arasındaki negatif yönlü ilişkiyi destekleyecek çalışmalara da alanyazında yer verilmektedir. Elde edilen

bilgiler doğrultusunda mevcut çalışmada yer alan yaşam doyumu ile ilkel ve nevrotik savunma arasındaki ilişkilerin desteklendiği düşünülmektedir.

4.2. Narsisizmin Boyutları ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Savunma Mekanizmalarının Aracı Rolü

Araştırma sonuçların göre, kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide yalnızca ilkel savunmaların aracı rolü bulunurken, büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel ve nevrotik savunmaların aracılık ettiği gözlemlenmiştir. Bu bölümde mevcut çalışmanın aracı analizi sonuçları tartışılmaktadır.

4.2.1. Büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü.

Aracılık analiz sonucu büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki doğrudan etkisini açıklayan regresyon analizi sonucuna göre, büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumunu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Büyüklenmeci narsisistik kişilik özelliklerindeki artışın, ilkel savunma mekanizmalarını pozitif yönde yordadığı görülürken; ilkel savunma mekanizmalarında artışın ise yaşam doyumunu negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Modele ilkel savunma mekanizmaları eklendiğinde ise, büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin yordama yönünün negatif olduğu gözlemlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kişilerin büyüklenmeci narsisistik özellikleri arttıkça, ilkel savunma mekanizması kullanımları da artmakta ve bu da yaşam doyumlarının azalmasına neden olmaktadır. Bu ilişkide ilkel savunmaların orta düzeyde yordama gücü olduğu görülmüştür. Yüksek düzeyde büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri sergileyen bireylerin daha fazla

yaşamlarından memnuniyet bildirdikleri yönündeki çalışmalar ve kuramsal bilgiler alanyazında mevcuttur (Akıncı, 2015; Kaufman ve ark., 2020; Rose, 2002). Benliklerine dair gerçekçi olmayacak bir biçimde yanılsama deneyimlemeleri psikolojik sağlık ve uyum ile pozitif yönde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Baumeister, 1989). Psikolojik sağlığa ilişkin bütünsel bir bakış açısının, yaşam doyumu kavramının ele alınması ile elde edilebileceği öne sürülmüştür (Keyes, 2005). Benlik saygısı ile büyüklenmeci narsisizm arasında pozitif yönde ilişki görülmekte (Raskin ve Terry, 1988) ve aynı zamanda benlik saygısının kaygı (Tarlow ve Haaga, 1996), depresyon (Tennen ve Herzberger, 1987) ve yalnızlık (Leary ve Baumeister, 2000) gibi psikolojik sağlığın bileşenleri ile negatif ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra benlik saygısının, öznel iyi oluş ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohns, 2003). Benlik saygısını korumaya yönelik hizmet eden savunma mekanizmaları grubunda yer alan ilkel savunmalar, benlik saygısı istikrarsızlığı ile ilişkilendirilmektedir. Kişilerin benlik saygısı düzeyleri ne olursa olsun, ilkel savunmaların kullanımındaki artış ile beraber daha yüksek benlik saygısı istikrarsızlığı deneyimledikleri gözlemlenmiştir. Bu noktada ilkel savunmaların, kişilerin benlik saygısını benlik ile tutarsız olan bilgidan koruyamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Mevcut çalışma, günümüze kadar gelen narsisizmin mutlu yüzü olarak ifade edilen büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip bireylerin daha mutlu ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu ifadesinin ötesinde bir sonuç ortaya koymaktadır. Büyüklenmeci narsisistik özellikler sergileyen kişilerde benlik saygısını korumakta yetersiz kalabileceği düşünülen ilkel savunmaların benlik saygısı istikrarsızlığı ile

ilişkilendirilmesi neticesinde, büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin olumsuz bir biçimde yön değiştirdiği düşünülmektedir.

Büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerinde doğrudan etkisini açıklayan regresyon analizi sonucuna göre büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumunu yordamadığı görülmüştür. Büyüklenmeci narsisizmin nevrotik savunmaları pozitif yönde yordadığı görülürken; nevrotik savunma mekanizmalarının yaşam doyumunu negatif yönde yordadığı görülmüştür. Modele nevrotik savunmalar eklendiğinde, kişilerin büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri arttıkça, nevrotik savunma mekanizmaları kullanımlarının arttığı ve yaşam doyumlarının azaldığı görülmüştür. Nevrotik savunma mekanizmaları olmadığında büyüklenmeci narsisizmin yaşam doyumu üzerinde doğrudan yordamadığı görülürken, nevrotik savunmaların eklenmesi sonucunda büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki yordamanın anlamlı olduğu sonucuna elde edilmiştir. Bu ilişkide nevrotik savunmaların düşük yordama gücü olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde büyüklenmeci narsisizm yaşam doyumu ve psikososyal işlevsellikle pozitif yönde ilişkilendirilirken; psikolojik sıkıntı ile negatif yönde ilişkilendirilmektedir (Rohmann ve ark., 2019). Psikolojik rahatsızlıklar ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, psikolojik rahatsızlıkları olan bireylerin yaşamlarına yönelik daha az memnuniyet belirttikleri gözlemlenmiştir (Fergusson ve ark., 2015). Kısa semptom envanteri kullanılarak psikolojik sıkıntıyı ölçen bir araştırmada, büyüklenmeci narsisizm ve psikolojik sıkıntı arasında doğrudan anlamlı bir ilişki görülmezken, ilkel ve nevrotik savunmalar aracılık ettiğinde pozitif yönde dolaylı etki gözlemlenmiştir (Kampe ve ark., 2021). Mevcut çalışmada da büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasında doğrudan etki görülmezken, nevrotik savunmalar aracılık

ettiğinde negatif yönde dolaylı etki görülmüştür. Bu analiz sonucu, narsisizmin büyüklenmeci boyutunu anlamlandırmada kullanılan savunma mekanizmalarının önemli bir rolü olduğuna işaret etmektedir. Büyüklenmeci kendiliğin altındaki savunma yapısının, kırılgan özellikleri gün yüzüne çıkardığı görülmektedir. Nitekim Mielimaka ve arkadaşlarının (2018) patolojik narsisizm ile kişilerarası ilişkilerdeki işlevsellik arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolünü incelediği araştırmada benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Patolojik narsisizm ile ilkel ve nevrotik savunmalar arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Narsisizmde işlevselliği şekillendirdiği düşünülen kişilerarası sorunlar üzerinde yalnızca nevrotik savunma grubunun dolaylı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerarası ilişkilerde ilkel savunmaların kullanımı, diğerlerinin kişinin eylemlerinden nasıl etkilenebileceğine dair algıyı sınırlandırmakta ve kişiler arası ilişkilerde yaşanan sorunlardan habersiz olmalarına sebep olabilmektedir. Diğer yandan nevrotik savunmalar narsisizmin kırılgan boyutuna işaret etmektedir ve kişilerarası ilişkilerin sonuçlarına yönelik farkındalığı arttırdığı ifade edilmektedir (Mielimaka ve ark., 2018). Kişilerarası problem çözme ile öznel iyi oluş ilişkisini araştıran bir çalışmada, problem çözme becerilerinin öznel iyi oluşun anlamlı yordayıcıları olduğu görülmüştür. Kişilerarası problemleri çözmeye yönelik etkili yaklaşımlar artarken, öznel iyi oluş düzeyinde de artış gözlemlenmiştir. Diğer yandan sorunlara yönelik olumsuz yaklaşımlarda artış ve öznel iyi oluş düzeyinde azalış görülmüştür (Saygın, Akdeniz ve Engin, 2015). Büyüklenmeci narsisizm, nevrotik savunmalar ve yaşam doyumu ilişkisinde kişilerin benlik saygısı ve benlik saygısı istikrarsızlık düzeyinin ise ele alınması gereken bir diğer önemli husus olduğu düşünülmektedir. İlkel savunma kullanımında kişilerin halihazırda var olan benlik saygısı düzeylerinin benlik saygısı

istikrarsızlığındaki değişimi etkilemediği sonucu ortaya konmuşken; bu durumun nevrotik savunmalarda farklı tezahür edebileceği görülmüştür. Benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireylerde nevrotik savunma kullanımı arttıkça, düşük benlik saygısına sahip bireylere kıyasla benlik saygısı istikrarsızlığın daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Zeigler-Hill ve ark., 2007). Tüm bu bilgiler ışığında, büyülenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide yordamanın nevrotik savunmalar aracılığıyla anlamlı etki göstermesi, nevrotik savunmaların esnek olmayan katı bir biçimde kullanımının kişilerarası ilişkilerde, benlik saygısı ve benlik saygısı istikrarsızlığında tahribata neden olabileceği öne sürülebilmektedir. Alanyazında yer alan kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlar, benlik saygısı ve benlik saygısı istikrarsızlığında artış ile yaşam doyumunda azalışın gözlemlendiği sonuçlar, mevcut çalışmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

4.2.2. Kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü.

Aracılık analiz sonucu kırılğan narsisizmin yaşam doyumu üzerindeki doğrudan etkisini açıklayan hiyerarşik regresyon analizi sonucuna göre, kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu yordamadığı görülmüştür. Kırılğan narsisistik kişilik özelliklerindeki artışın, ilkel savunma mekanizmalarını pozitif yönde yordadığı görülürken; ilkel savunma mekanizmalarında artışın ise yaşam doyumunu negatif yönde yordadığı görülmüştür. Kişilerin kırılğan narsisistik özellikleri arttıkça, ilkel savunma mekanizmasını kullanımları da artmakta ve yaşam doyumları azalmaktadır. İlkel savunma mekanizmaları olmadığında kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu doğrudan yordamadığı görülürken, ilkel savunmaların eklenmesi sonucunda kırılğan narsisizmin yaşam doyumunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ilişkide ilkel

savunmaların orta düzeyde yordama gücü olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut çalışmada kırılğan narsisizm ile yaşam doyumu ilişkisinde ilkel savunmaların aracılık analizi bulgularının, büyüklenmeci narsisizme kıyasla varyansın daha büyük bir kısmını açıkladığı görülmüştür. Kırılğan narsisistik özellikler sergileyen bireylerde ilkel savunmaların kullanımının, kırılğan özellikler ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği ve bu ilişkide savunmaların yapısının merkezi bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik yapı ve olumlu, olumsuz ve nötr uyaranlara yönelik seçici dikkat arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, büyüklenmeci kişilerin olumsuz bilgileri saptırabilmek adına görmezden gelme, önemsememe gibi savunma stratejilere kullanarak uzaklaşmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Diğer yandan kırılğan yapıdaki kişilerin ise olumlu uyaranlara dikkat etme hızının daha yüksek olduğu ancak olumsuz uyarandan uzaklaşma hızının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bu noktada, büyüklenmeci yapıdaki kişilerin olumsuz uyaranları göz ardı edebilmek adına kullandıkları savunma stratejilerinin daha esnek olmasının daha etkili savunma stratejisi sağladığı, kırılğan yapıdaki kişilerin ise olumsuz uyaranlar üzerinde dikkat süresinin uzun olmasının, olumsuz değerlendirmelerle baş etmeye yönelik savunma stratejilerini düzenleme becerisini zayıflatabileceği düşünülmüştür. Kırılğan narsisistik yapıdaki kişilerin olumsuz uyaranda ve olumsuz değerlendirilmede yoğunlaşması dikkatte bozulmalara daha yatkın hale gelmelerine neden olabileceği ifade edilmektedir (Krusemark ve ark., 2015). Kırılğan narsisistik yapı arttıkça psikolojik iyi oluşun azalacağı yönündeki kuramsal bilginin (Wink, 1991), seçici dikkatleri ile ilişkilerinin incelendiği çalışma sonucu ile tutarlı olduğu ifade edilmiştir (Krusemark ve ark., 2015). Büyüklenmeci

narsisizmde, büyüklenmeci benlik ile tutarsız olumsuz bildirimleri değersizleşme gibi benliği düzenleme stratejileri kullanma eğiliminin kendini geliştirme ile pozitif yönlü olduğu ifade edilmektedir. Kırılgan narsisizmde ise kişilerin benliklerini düzenleyebilmek için dışarıdan gelecek onaya yüksek oranda ihtiyaç duyma eğiliminde oldukları düşünülmektedir (Ziegler-Hill, Clark ve Pickard, 2008).

Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar büyüklenmeci ve kırılgan yapıların motivasyonlarının birbirlerinden farklı olduğunu vurgulamıştır. Büyüklenmeci yapıda motivasyon kaynağı olan yaklaşmanın problem çözmede farklı alternatifler üretebilmeyi kolaylaştırdığı, kırılgan yapıda motivasyon kaynağı olan kaçınmanın ise çözüme yönelik dikkat alanını daralttığı ve bilişsel esnekliği azalttığı belirtilmiştir (Ng, Cheung ve Tam, 2013). Bu kişilerin yalnızca düşük benlik saygısıyla ilişkili olmadığı bunun yanı sıra geleceklerine yönelik karamsar görüşle de ilişkili olduğu görülmüştür (Kealy, Sandhu ve Ogrodniczuk, 2017). Tüm bu ilişkili değişkenlerin yaşam doyumu, olumlu ilişkiler kurma, yaşam kalitesi ve otantik bir yaşam sürmenin de dahil olduğu öznel iyi oluş faktörleriyle negatif şekilde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Kırılgan yapı sergileyen kişilerin kullandıkları uyumsuz başa çıkma yöntemlerinin ve sahip oldukları negatif inançların kişisel gelişimlerini sınırlandığı düşünülmüştür (Kaufman ve ark., 2020). Uyumsuz savunma grubu olan ilkel savunmalar duygulanımda kararsızlık ve benlik saygısı istikrarsızlığı ile ilişkilendirilmektedir (Koenigsberg ve ark., 2002). Benlik saygısı düşük olan bireylerin duygusal yapıları, kişilerarası ilişkilerinden olumlu geri bildirim almaya ihtiyaç duyma eğilimindedir. Düşük benlik saygısının duygu ve benliklerine yönelik istikrarsızlıklara, olumlu veya olumsuz uyarılara yönelik yüksek tepki göstermeye, yüksek benlik saygısının ise sadece olumlu uyarılara tepki verme eğiliminde olmaya katkı sağladığı ifade

edilmiştir (Campbell, 1990). Kırılgan yapıda, kişilerarası ilişkilerde olumsuz eleştiriden benlik saygısını koruyabilmek için ilkel savunma kullanımı (Tankut ve Bilge, 2021), kişilerarası ilişkilerde bildirilen yüksek stres seviyelerinin sosyal ilişkilerden kaçınma eğiliminde artışa neden olabilmesi (Dickinson ve Pincus, 2003), öz güvenin az olmasının kişilerin kendilerini geliştirmenin önünde engel teşkil etmesi (Ashby, Lee ve Duke, 1979), duygu düzenleme stratejilerinde zorluk yaşama (Di Pierro ve ark., 2017) gibi faktörlerin yer almasının psikolojik stres ile baş edebilmede zorluk yaşanmasına etki edebileceği düşünülmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, kırılgan narsisizmde benliği korumaya yönelik kullanılan ilkel savunmaların psikolojik stres ile baş edebilmede yetersiz kaldığı ve yaşamdan memnuniyeti olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu çalışmada büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm, savunma mekanizmaları alt boyutları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler detaylı analizler yapılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda, narsisizmin her iki boyutunun ilkel, nevrotik ve olgun savunma mekanizması alt boyutları ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Kırılğan narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasında negatif yönde ilişki görülürken; büyüklenmeci narsisizm ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. İlkel ve nevrotik savunma boyutları ile yaşam doyumu arasında negatif yönde ilişki tespit edilmişken, olgun savunma boyutu ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki gözlemlenmemiştir. Çalışmanın ana amacı olan aracılık analizinde ise büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide ilkel ve nevrotik savunmaların aracı rolü bulunmuştur. Diğer yandan kırılğan narsisizm ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide yalnızca ilkel savunmaların aracı rolü olduğu tespit edilmiştir.

5.1. Araştırmanın Klinik Açıdan Önemi

Alanyazında narsisizm üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde son yıllarda pek çok çalışmaya rastlanmış olsa da narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarının incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada ele alınan narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan boyutlarına yönelik veri analizi sonuçlarının ortak ve ayırıştırıcı yönlerini kuramsal bilgiler ışığında ele almanın ve klinik açıdan doğurgularını paylaşmanın klinik psikoloji alanına katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kişilerin yaşamlarından memnuniyetlerini savunma mekanizmaları üzerinden incelemenin narsisizmin boyutlarının işlevselliğine yönelik mevcut alan yazında yer alan tutarsız bilgilere ışık tutacağı düşünülmektedir. Klinik açıdan tedaviye yanıt verme olasılığı çok düşük olarak belirtilen narsisistik örgütlenmeye sahip bireylerin, sahip oldukları savunmaları katı bir biçimde kullanıyor olmalarının yaşadıkları zorlukları kabul etmede zorlantıya sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu kişilerin çoğunlukla terapisti çekici davranışlarla etkilemeye eğilimli oldukları ve iyileşmelerinin yüzeysel olduğu ifade edilmektedir (Kernberg, 2007). Bu bilgilerden yola çıkılarak, terapötik çerçevede narsisistik kişilik örgütlenmesini anlamada, klinik süreçte yaşanabilecek zorluklara yönelik muhtemel açıklamaları belirlemede ve tedavi planı geliştirmekte savunma mekanizmalarının değerlendirilmesinin önemli katkılarda bulunabileceği düşünülmektedir. Büyüklenmeci narsisizmde kişini kendini iyi gösterme eğilimlerinin yaşamlarının bütüne yönelik değerlendirmelerinde de benzer bir eğilimle sonuçlandığı ve yaşam doyumlarının yüksek olduğu literatürde elde edilen bilgilerde mevcuttur. Ancak ilkel ve nevrotik savunma kullarılarındaki artışın büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip bireylerin aktardıklarının aksine yaşamlarından memnuniyetlerinin azaldığı bulgusu mevcut çalışmada bulunmuştur. İyileşmenin yüzeysel olup olmadığı ya da yaşama yönelik çıkarımların gerçekçi olup olmadığına yönelik yol gösterici olabilecek savunma mekanizmalarının incelenmesinin klinik açıdan katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Kırılgan narsisizmin yaşam doyumu ile doğrudan bir etkileşimi olmamasına rağmen ilkel savunmaların kullanımı ile bu ilişkinin negatif yönde etkilenmesi ve büyüklenmeci narsisizm ile yaşam doyumu arasında doğrudan pozitif yönde etkileşimin ilkel savunmalar devreye girdiğinde negatif bir biçimde yön

değiştirmesi, narsisizmi klinik açıdan ele alırken boyutsal yaklaşımı göz önünde bulundurmanın önemini vurgulayan bulgular olduğu düşünölmektedir. Alan yazında narsisizmin her iki boyutun birbirlerini dışlayan kategorik yapıda kavramsallaştırılmasının yanı sıra kişilerin kırılğan ve büyüklenmeci boyutlar arasında gidip geldiği başka bir kavramsallaştırma da mevcuttur (Kaufman ve ark., 2020). Büyüklenmeci narsisistik özellikler gösteren bireylerin narsisistik kırılmanın meydana geldiği deneyimler sonucunda kırılğan narsisizmde olduğu gibi kendilerini değersizleştirebildikleri gözlemlenmiştir (Caligor ve Stern, 2020). Kuramsal ve mevcut çalışma sonuçları ışığında, kırılğan ve büyüklenmeci boyutların özellikleri ile ilişkili psikoterapötik bileşenleri aynı ölçüde içeren tedavi yaklaşımlarının belirlenmesinin terapötik verimlilik açısından önemli olduğu düşünölmektedir. Kırılğan narsisistik özellikler gösteren bireylerde daha düşük seviyede olumlu düşünceye sahip olma, iyileşme motivasyonlarında, yaşamdan memnuniyetlerinde ve geleceğe yönelik olumlu düşünmelerinde azalma olduğu gözlemlenmiştir (Kealy ve ark., 2017). Bu durumun, kişilerin terapiye yatırım yapma konusunda seans içerisinde dirence yol açabileceği düşünölmektedir. Narsisistik kırılmaya sebebiyet veren stresli yaşam olaylarında, yalnızca yaşanan deneyim değil kişilerin deneyimlere verdikleri özgün tepkilerin psikopatolojiye yol açabileceği düşünölmektedir. Kişilerin kullandıkları savunma mekanizmalarını anlamak ve ortaya çıkarmanın ruhsal rahatsızlığı anlamlandırmada önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır. Psikolojide yer alan savunma mekanizmaları benzer bir mekanizma ile açıklanabilmektedir. Vücuda giren bir enfeksiyonunun yaratacağı etkilerden vücudu korumaya yönelik çalışan bağışıklık sistemi çeşitli savunma mekanizmalarını devreye sokmaktadır. Enfeksiyon sonucu ortaya çıkan çeşitli semptomlar vücudun enfeksiyonla savaşma

sürecinde meydana gelmektedir. Ancak semptomların çoğu hastaların bağışık sisteminin enfeksiyona karşı nasıl tepki verdiği ve enfeksiyonla nasıl mücadele ettiğine göre şekillenmektedir. Bu durumun psikolojide de geçerli olduğu aşikardır. Terapiye gelen kişilerde ilkel savunmalara yönelik yerinde olmayan müdahaleler kişide yüksek derecede kaygı uyandırabilmekte ve terapötik ittifakı olumsuz etkileyebilmektedir (Vaillant, 1994). Empatik bir şekilde destek sağlayabilmenin ön koşulu olarak savunma mekanizmalarının anlaşılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (Vaillant, 1992). Yalnızca klinik grupta da değil sağlıklı popülasyonda da kişilerin olgun savunma mekanizmaları sergileyebilmelerinin ilişkisel dünyada anlaşıldığını hissetme ile mümkün olabileceği ifade edilmektedir (Vaillant, 1994). Ek olarak işlev bozukluklarının klinik olarak giderilmesinin ötesinde kişilerin iyilik hali, mutlu hissetme gibi refah düzeylerin artması ve gelişmesinin de önemli olduğuna yönelik argümanlar alanyazında yer almaktadır (Keyes, 2002). Günümüze kadar yapılan kuramsal açıklamalar ve araştırmalarda savunma mekanizmalarının psikolojik sağlık ve terapötik müdahaleler sonucundaki değişimle ilişkili olduğu belirtilmiştir ancak sağlıklı popülasyonda savunma mekanizmalarının nasıl işlediğine yönelik araştırmalar sınırlıdır (Lyke, 2016). Seans içerisinde gözlemlenen savunma mekanizmalarındaki iyileşmelerin tatmin edici bir yaşam doyumu elde etme ile ilişkili olduğuna yönelik gözlemler alan yazında mevcuttur (Perry ve Bond, 2012). Mevcut çalışma bulguları ve yürütüldüğü popülasyon göz önünde bulundurulduğunda, narsisistik örüntünün seans içerisinde oluşturabileceği direnç noktasında ele alınabilecek savunma mekanizmalarının klinik iyileşmenin ötesinde refahı arttırmaya yönelik yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve İleriki Çalışmalar için Öneriler

Bu bölümde mevcut çalışmanın bazı sınırlılıklarına ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik eleştiriler yer verilmiştir.

- 1) Öz-Değerlendirme Ölçeklerinin Kullanımı: Mevcut çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler öz-değerlendirme ölçekleri kullanılarak toplanmıştır. Bu ölçeklerden elde edilen bulguların katılımcıların bilinçli duygu, düşünce ve algıları ile sınırlı olduğu alanyazında ifade edilmektedir (Barnett ve Powell, 2016). Mevcut çalışmada incelenen savunma mekanizmaları bilinçdışı süreçte ortaya çıkmaktadır (Vaillant, 1994). Dolayısıyla, SBT-40 öz değerlendirme ölçeğinin, bilinç dışı süreçte ortaya çıkan savunma mekanizmalarının incelenmesinde yetersiz kalabileceği alanyazında eleştirilen bir noktadır (Davidson ve MacGregor, 1998). İleride yapılacak araştırmalarda bilinçdışı süreçte kullanılan savunma mekanizmalarını ölçmeye yarayan Rorschach ve TAT testi gibi projektif veya yarı projektif yöntemlerle elde edilen bulguların kullanılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Alternatif yöntemlerle elde edilecek bulgularda farklılaşma olup olmayacağının değerlendirilmesi hususunun alanyazında objektif testlere yönelik yapılan eleştirilere ışık tutabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada değerlendirilen bir diğer narsisizmin büyükenmeci boyutu narsistik savunmacılık (Masterson, 2000), içgörü düzeyinin düşük olması (Miller ve Campbell, 2008) ve kendini dışarıya iyi göstermeye eğilimli olma (Morf ve Rhodewalt, 2001) ve benzeri özellikleri içerisinde barındıran örtük bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Ronningstam, 2009). Bunun yanı sıra, kendiliklerine dair nasıl

hissettiklerinden ziyade sosyal olarak nasıl göründükleri ve değerlendirildiklerinin önemli olduğu kolektif toplumlarda yaşayan kişilerin kendilerini daha iyi gösterme eğilimlerinin öz değerlendirme ölçeklerine verdikleri cevapları etkileyebileceği düşünülmektedir. Büyüklenmeci narsistik kişilik özelliğini karakterize eden büyüklenmeci benlik değeri ve gösterişçi yapının kültürümüzde kabul görmeme olasılığını değerlendirdiğimizde ise; katılımcılarının iç dünyalarındaki narsistik özellikleri toplumun kabul edebileceği ölçüde yansıtmış olabilecekleri düşünülmektedir. Narsisizmin örtük yapısı ve olası toplumsal kötü itibar yaratma etkisini azaltabilmek amacıyla ileriki çalışmalarda narsistik kişilik özellikleri sergileyen bireylerin benlik algılarını örtük bir şekilde değerlendirebilmek adına Örtük Çağrışım Testi'nin kullanıldığı deneysel çalışmaların önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada karıştırıcı etken olan sosyal istenirlik cevaplarını azaltmak amacıyla katılımcıların kimlikleri ve araştırmanın amacı gizlenmiştir. İleriki çalışmalarda katılımcılarının cevaplarındaki tutarlılığı değerlendirebilmek adına ölçeklerde yer alan soruların farklı şekilde tekrar ettiği envanterlerin kullanımının sosyal istenirlik yanıtlarının olumsuz etkisini azaltabileceği düşünülmektedir. Son olarak, ölçek bataryasındaki soru sayısından kaynaklanabilecek katılımcıların yorulma ve sıkılma etkisinin ölçeklere verdikleri cevapları etkileyebileceği düşünülmektedir.

- 2) Ölçek madde sayıları, alt boyut korelasyonları ve iç tutarlılık katsayıları: Mevcut araştırmada kırılgan narsistik kişilik özelliklerini ölçmek

amacıyla kullanılan ADNÖ ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .56 olarak tespit edilmiştir. SBT-40 ölçeğinin nevrotik alt boyutu iç tutarlılık katsayısı .59 olarak bulunmuştur. Alanyazında sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayısının en az .60 olması gerektiği ifade edilmektedir (Vaske, 2008). Mevcut çalışmada diğer değişkenleri incelemek amacıyla kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık katsayısının kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır. Hem ADNÖ hem de SBT-40 nevrotik alt boyutunu oluşturan 8 madde bulunmaktadır. Madde sayısının düşük olması ölçülmek istenen değişkene yönelik kapsayıcılığı azaltabileceği düşünülmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda kırılğan narsisizmi kapsayıcı bir biçimde ele alan başka ölçeklerinde kullanılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bir diğer husus, SBT-40 envanterinin birbirinden bağımsız olarak incelenen ilkel nevrotik ve olgun alt boyutları arasında anlamlı derecede pozitif ilişki saptanmasıdır. Bu sonuçtan yola çıkılarak savunma mekanizmaları alt boyutlarının sanıldığı kadar birbirinden bağımsız yapılar olmadığı düşünülmektedir. Benzer bir sonuç büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik kişilik özellikleri incelemek amacıyla kullanılan NKE-13 ve ADNÖ ölçekleri korelasyon değerlerinde de tespit edilmiştir. Bu durumun narsisizmin boyutlarının kavramsallaştırılmasını ve ne ölçüde birbirlerini dışlayabildiklerinin saptanmasını zorlaştırabileceği düşünülmektedir. Nitekim Patolojik Narsisizm Envanterinin ülkemizde yapılan standardizasyon çalışmasında faktör yüklerinin kırılğan narsisizmi işaret ediyor oluşu, NKE-13 envanteri içinde benzer bir sınırlılık

yaratabileceğini düşündürmektedir. Bu noktada Türk kültürüne özgü olarak narsisizmin boyutlarını incelemek amacıyla geliştirilecek ölçüm araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

- 3) Katılımcıların demografik özellikleri ve araştırmayı etkileyebilecek tarihsel olay: Mevcut araştırmada yaş gruplarının eşit oranda dağıldığı gözlemlenmiştir. Her ne kadar örneklemin homojen dağılım sergilemesine dikkat edilmiş olsa, kadınların (%65), orta ve üzeri ekonomik gelir düzeyi (%83) ve yüksek eğitim seviyesine (%73) sahip katılımcıların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Cinsiyet, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi bakımından mevcut örneklemin evreni eşit oranda temsil etmediği düşünülmektedir. İleriki çalışmalarda demografik değişkenler açısından eşit dağılım gösteren örneklem ile araştırmanın gerçekleştirilmesi, araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bir diğer sınırlılık olarak, mevcut çalışmada katılımcılardan herhangi bir psikiyatrik veya nörolojik tanıya sahip olup olmadıklarına yönelik bilgi alınmıştır. Tanı alan veya almayan katılımcılar arasında yaşam doyumu açısından farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analizler yapılmış ancak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Bu noktada halihazırda tanısı olduğunu belirten katılımcı sayısının 30'un altında olmasının, çalışmanın istatistiksel gücünü etkileyebilecek bir faktör olduğu düşünülmektedir. İleriki çalışmalarda klinik örneklem ile hali hazırda tanısı olmayan örneklem grubunun karşılaştırılmasının, araştırmanın sonuçlarının genellenebilirliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın kesitsel yapısı sebebiyle çıkarımlar nedenselliğe

dayanmamaktadır. Savunma mekanizmalarının narsisistik örgütlenme veya patolojik narsisizme neden olup olmadığı ve patolojinin yaşam doyumuyla yönelik nedensel çıkarımlarını doğrulamak ve genişletmek konusunda gelecekte yapılacak deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Son olarak araştırmanın veri toplama aşamasında, 6 şubatta Kahramanmaraş depremi yaşanmıştır. Doğal afet gibi stresli yaşam olayları kişilerin psikolojik durumlarına etki edebilmektedir. Doğal afet gibi belirsiz yaşam olayları ile karşılaşmak aynı zamanda kişilerin iç ve dış dünyaları arasında denge kurmak amacıyla kullandıkları savunma mekanizmalarında artış ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda da yaşamlarının bütününe yönelik değerlendirme olarak tanımlanana yaşam doyumu da maruz kalının travmatik olay sonucunda etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir. Birbirlerinden bağımsız olarak bu değişkenlerin stresli yaşam olaylarından etkilenebileceği gibi, değişkenler arasındaki ilişkileri de etkileyebileceği değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. Gelecekte yapılacak boylamsal çalışmalar dönemin zamansal etkisini azaltmaya yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Örneklem üzerinde yapılacak tekrarlı ölçümler, olası stresli yaşam olaylarının etkilerini ve uzun vadeli değişikliklerini anlamlandırmada güçlü bir araç olabileceği düşünülmektedir.

- 4) Kuramsal kısımda belirtilen benlik saygısını korumaya ve benlik saygısı istikrarsızlığını azaltmaya yönelik kullanılan savunma mekanizmalarının işlevselliğe etkisini değerlendirebilmek için kişilerin benlik saygısı düzeylerine dair bilgi sahibi olunmasının önemli olabileceği

düşünülmektedir. İşlevsellik düzeyi ile yaşam doyumu ilişkisinde ileride yapılacak çalışmalarda örneklemin kullandıkları savunma mekanizmalarının yanı sıra benlik saygısı düzeylerinin de incelenmesinin alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

- 5) Mevcut çalışmada öznel iyi oluşun bilişsel bileşeni olan yaşam doyumuna odaklanılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda öznel iyi oluş kavramının daha kapsamlı bir şekilde ele alınabilmesi adına yaşam doyumuna ek olarak duygusal bileşen olan mutluluk kavramının incelenmesinin alanyazına katkılı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ak, B. (2008). Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi. Kalaycı, Şeref (Yayına Hazırlayan) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* içinde (ss. 3-47). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Akhtar, S. (1989). Narcissistic personality disorder. *The Disorders* içinde (pp. 271-275). Academic Press.
- Akhtar, S., ve Thomson, J. A. (1982). Overview: Narcissistic personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 139(1), 12-20. <https://doi.org/10.1176/ajp.139.1.12>
- Akıncı, İ. (2015). *The relationship between the types of narcissism and psychological well-being: The roles of emotions and difficulties in emotion regulation* (Master's thesis), Middle East Technical University.
- Akvardar, Y., Çalak, E., Etaner, U., Hürol, C., Sunat, H., Tükel, R., Üçok, A., ve Yücel, B. (2006). *Psikanalitik kurama giriş*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık..
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014) Ruhsal Bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı (Beşinci Baskı). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru elkitabı* (Çev.: E Köroğlu) Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Andrews, G., Singh, M., ve Bond, M. (1993). The defense style questionnaire. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 181(4), 246-256. <https://doi.org/10.1097/00005053-199304000-00006>
- Anlı, İ. (2005). *Narsisistik kişilik bozukluğu ve sınır kişilik bozukluğu tanısı alanların narsisistik gelişim hattındaki konumlandırılmalarının kendilik psikolojisi*

kuramına göre karşılaştırılmaları (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ardalı, C., ve Erten, Y. (1999). *Psikanalizden dinamik psikoterapilere*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Ashby, H. U., Lee, R. R., ve Duke, E. H. (1979, September). A narcissistic personality disorder MMPI scale. *87th annual convention of the American psychological association* içinde. New York, NY.

Banai, E., Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2005). "Selfobject" needs in kohut's self psychology: Links with attachment, self-cohesion, affect regulation, and adjustment. *Psychoanalytic Psychology*, 22(2), 224-260. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0736-9735.22.2.224>

Barnett, M. D., ve Powell, H. A. (2016). Self-esteem mediates narcissism and aggression among women, but not men: A comparison of two theoretical models of narcissism among college students. *Personality and Individual Differences*, 89, 100-104. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2015.09.042>

Barry, C. T., Grafeman, S. J., Adler, K. K., ve Pickard, J. D. (2007). The relations among narcissism, self-esteem, and delinquency in a sample of at-risk adolescents. *Journal of Adolescence*, 30(6), 933-942.

Basch, M. F. (1988). *Understanding psychotherapy*. Basic Books, Inc., Publishers.

Baumeister, R. F. (1989). The optimal margin of illusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 8(2), 176-189.

Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., ve Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or

healthier lifestyles?. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
<https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431>

Bennett, C. S. (2006). Attachment theory and research applied to the conceptualization and treatment of pathological narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 34, 45-60.

Black, M. J., ve Mitchell, S. A. (2012). *Freud ve sonrası: Modern psikanalitik düşüncenin tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Blaya, C., Dornelles, M., Blaya, R., Kipper, L., Heldt, E., Isolan, L., Bond, M., ve Manfro, G. G. (2006). Do defense mechanisms vary according to the psychiatric disorder?. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 28, 179-183.
<https://doi.org/10.1590/s1516-44462006000300007>

Bond, M. (2004). Empirical studies of defense style: Relationships with psychopathology and change. *Harvard Review of Psychiatry*, 12(5), 263-278.
<https://doi.org/10.1080/10673220490886167>

Bond, M., ve Perry, J. C. (2004). Long-term changes in defense styles with psychodynamic psychotherapy for depressive, anxiety, and personality disorders. *American Journal of Psychiatry*, 161(9), 1665-1671.
<https://doi.org/10.1176/appi.ajp.161.9.1665>

Bora, A. (2019). *Çocukluk çağı örselenmelerindeki savunma mekanizmaları ve duygu düzenleme güçlüğünün borderline ve narsisistik kişilik örgütlenmeleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Bowins, B. (2010). Personality disorders: A dimensional defense mechanism approach. *American Journal of Psychotherapy*, 64(2). Canada:.

- Bozkuş, O., ve Araz, A. (2015). Narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6), 29-54. <http://dx.doi.org/10.7816/nesne-03-06-02>
- Bradburn, N. M., ve Caplovitz, D. (1965). *Reports on happiness: A pilot study of behavior related to mental health*. Chicago: Aldine Publishing Company
- Bromberg, P. M. (1986). *The mirrors of the self: Narcissism, self-cohension, and the capacity for self-reflection*. *Contemporary Pschoanalysis*, 22(3), 419-436
- Bulmer, M. G. (1979). *Principles of statistics*. Courier Corporation.
- Cain, N. M., Pincus, A. L., ve Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, 28(4), 638-656.
- Calati, R., Oasi, O., De Ronchi, D., ve Serretti, A. (2010). The use of the defence style questionnaire in major depressive and panic disorders: A comprehensive meta-analysis. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83(1), 1-13.
- Caligor, E., ve Stern, B. L. (2020). Diagnosis, classification, and assessment of narcissistic personality disorder within the framework of object relations theory. *Journal of Personality Disorders*, 34(Supplement), 104-121. <https://doi.org/10.1521/pedi.2020.34.supp.104>
- Campbell, A. (1981). *The sense of well-being in America: Recent patterns and trends*. New York: McGraw-Hill

- Campbell, J. D. (1990). Self-esteem and clarity of the self-concept. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(3), 538. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.3.538>
- Campbell, W. K., Reeder, G. D., Sedikides, C., ve Elliot, A. J. (2000). Narcissism and comparative self-enhancement strategies. *Journal of Research in Personality*, 34(3), 329-347.
- Can, A. (2022). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Carvalho, A. F., Hyphantis, T. N., Taunay, T. C., Macêdo, D. S., Floros, G. D., Ottoni, G. L., Fountoulakis, K. N., ve Lara, D. R. (2013). The relationship between affective temperaments, defensive styles and depressive symptoms in a large sample. *Journal of Affective Disorders*, 146(1), 58-65.
- Consolini, G. (1999). Kernberg versus Kohut: A (case) study in contrasts. *Clinical Social Work Journal*, 27(1), 71-86.
- Cooper, A. M., ve Ronningstam, E. (1992). *Narcissistic personality disorder*. American Psychiatric Press Review of Psychiatry.
- Cramer, P. (1987). The development of defense mechanisms. *Journal of Personality*, 55(4). Duke University Press
- Cramer, P. (1999). Personality, personality disorders, and defense mechanism. *Journal of Personality*, 67(3). USA: Blackwell Publishers.
- Cramer, P. (2000). Defense mechanisms in psychology today: Further processes for adaptation. *American Psychologist*, 55(6), 637. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.6.637>

- Cramer, P. (2008). Seven pillars of defense mechanism theory. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(5), 1963-1981. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00135.x>
- Cramer, P. (2009). The development of defense mechanisms from pre-adolescence to early adulthood: Do IQ and social class matter? A longitudinal study. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 464-471.
- Cummins, R. A., ve Nistico, H. (2001). Maintaining life satisfaction: The role of positive cognitive bias. *Journal of Happiness Studies*, 3, 37-69.
- Dağlı, A., ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59). <https://doi.org/10.17755/esosder.263229>
- Davidson, K., ve MacGregor, M. W. (1998). A critical appraisal of self-report defense mechanism measures. *Journal of Personality*, 66(6), 965-992. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00039>
- Derogatis, L. R., ve Melisaratos, N. (1983). The Brief Symptom Inventory: An introductory report. *Psychological Medicine*, 13(3), 595-605. <https://doi.org/10.1017/S0033291700048017>
- Derogatis, L. R., Rickels, K., ve Rock, A. F. (1976). The SCL-90 and the MMPI: A step in the validation of a new self-report scale. *The British Journal of Psychiatry*, 128(280), 280-289. <https://doi.org/10.1192/bjp.128.3.280>
- Dhawan, N., Kunik, M. E., Oldham, J., ve Coverdale, J. (2010). Prevalence and treatment of narcissistic personality disorder in the community: A systematic review. *Comprehensive Psychiatry*, 51(4), 333-339. <http://dx.doi.org/10.1016/j.comppsy.2009.09.003>

- Di Giuseppe, M., Perry, J. C., Conversano, C., Gelo, O. C. G., ve Gennaro, A. (2020). Defense mechanisms, gender, and adaptiveness in emerging personality disorders in adolescent outpatients. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 208(12), 933-941.
- Di Pierro, R., Di Sarno, M., ve Madeddu, F. (2017). Investigating the relationship between narcissism and emotion regulation difficulties: the role of grandiose and vulnerable traits. *Clinical Neuropsychiatry*, 14(3).
- Dickinson, K. A., ve Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207. <https://doi.org/10.1521/pedi.17.3.188.22146>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E., ve Seligman, M. E. (2002). Very happy people. *Psychological science*, 13(1), 81-84.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., Oishi, S., ve Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 403-425.

- Diener, E., Sandvik, E., ve Pavot, W. (2009). Happiness is the frequency, not the intensity, of positive versus negative affect. *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* içinde (pp. 213-231). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyum ve yaşam doyum ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(03).
- Doğan, U., ve Çolak, T. S. (2020). Narsistik Kişilik Envanteri-13 (NKE-13)'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(26), 4166-4184. <https://doi.org/10.26466/opus.635725>
- Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 132-143.
- Durak, M., Senol-Durak, E., ve Gencoz, T. (2010). Psychometric properties of the satisfaction with life scale among Turkish university students, correctional officers, and elderly adults. *Social Indicators Research*, 99, 413-429. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9589-4>
- Eğridere, B. (2022). *Kırılgan ve büyülenmeci barsisizm türlerinin nesne ilişkileri, aile öngörülemezliği ve savunma mekanizmaları çerçevesinde incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, İstanbul.
- Ekemen, N. (2006). *15-49 yaş dönemindeki kadınlarda kısa semptom envanteri ile ruhsal durumun belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Ellis, H. (1898). Auto-eroticism: A psychological study. *Alienist and Neurologist*, 19, 260-299.
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 11-17. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.11>
- Enkvist, Å., Ekström, H., ve Elmståhl, S. (2012). What factors affect life satisfaction (LS) among the oldest-old?. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 54(1), 140-145.
- Erdoğan, B., ve Şahin, M. (2020). Yetişkin bireylerde narsisizm, yakın ilişkiler ve cinsellik. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(27), 266-287. <https://doi.org/10.26466/opus.671715>
- Ersevimi, İ. (1997). *Freud ve psikanalizin ilkeleri*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Erten, Y. (2015, 12 Kasım). Tek kişilik balo: Narsisizm üzerine kuramsal ve klinik notlar. *Yansıtma Dergisi*, 24, 11-32. <https://icgoru.com/tek-kisilik-balo/>
- Estin, C. ve Laporte, H. (2002). *Yunan ve Roma mitolojisi* (M. Eran, Çev.). Ankara: Tübitak.
- Fegerström, C., Lindwall, M., Anne, R., ve Rennemark, M. (2012). *The role of psychological well-being in the associations between social participation and health in older adults*. *Journal of Aging Research*, 2012.
- Fergusson, D. M., McLeod, G. F. H., Horwood, L. J., Swain, N. R., Chapple, S., ve Poulton, R. (2015). Life satisfaction and mental health problems (18 to 35 years). *Psychological Medicine*, 45(11), 2427-2436. <https://doi.org/10.1017/s0033291715000422>

- Foster, J. D., ve Campbell, W. K. (2007). Are there such things as "Narcissists" in social psychology? A taxometric analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1321-1332. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2007.04.003>
- Foster, J. D., ve Trimm IV, R. F. (2008). On being eager and uninhibited: Narcissism and approach-avoidance motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(7), 1004-1017. <https://doi.org/10.1177/0146167208316688>
- Foster, J. D., Campbell, W. K., ve Twenge, J. M. (2003). Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the world. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 469-486. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00026-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00026-6)
- Freud, A. (1937/2011). *Ben ve savunma mekanizmaları* (Y. Erim, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (1913/1998). *Totem ve tabu* (1. Baskı) (Berkes, N. Çev). İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Freud, S. (1894/1963). The neuro-psychoses of defence. *The standart edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* içinde (Strachey, J., Çev), Vol.3, London; Hogarth Press
- Freud, S. (1914/2012). *Narsizm üzerine ve schreber vakası* (4. baskı). (S. M. Tura, Çev.). Metis Yayınları
- Freud, S. (1923/2011). *Haz ilkesinin ötesinde, ego ve id* (Babaoğlu, A. Çev.). Metis Yayınları.
- Freud, S. (1926/1959). *Inhibitions, symptoms, and anxiety* (Strachey, J. Translated). London: TheHogarth Press

- Freud, S. (1937/1964). Moses and monotheism. An outline of psychoanalysis. *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* içinde (Strachey, J., Çev). London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1962). The neuro-psychoses of defence. J. Strachey (Ed., Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* içinde (Vol. 3, pp. 43-68). London: Hogarth Press. (Original work published 1894).
- Freud, S. (1981/2020). *Cinsellik üzerine* (23. Baskı) (Öneş, A.A., Çev). Say Yayınları
- Freud, S., ve Breuer, J. (1983/2001). *Histeri üzerine çalışmalar* (Kapkın, E., Çev). Payel Yayınları.
- Gabbard, G. O. (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53(6), 527-532.
- Gabbard, G. O. (2004). *Long-term psychodynamic psychotherapy: A basic text*. American Psychiatric Pub.
- Galinha, I. C., ve Pais-Ribeiro, J. L. (2011). Cognitive, affective and contextual predictors of subjective well-being. *International Journal of Wellbeing*, 2(1).
- Gentile, B., Miller, J. D., Hoffman, B. J., Reidy, D. E., Zeichner, A., ve Campbell, W. K. (2013). A test of two brief measures of grandiose narcissism: The Narcissistic Personality Inventory-13 and the Narcissistic Personality Inventory-16. *Psychological Assessment*, 25(4), 1120-1136. <https://doi.org/10.1037/a0033192>
- George, D., ve Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge
- Gore, W. L., ve Widiger, T. A. (2016). Fluctuation between grandiose and vulnerable narcissism. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(4), 363.

- Gori, A., Topino, E., ve Di Fabio, A. (2020). The protective role of life satisfaction, coping strategies and defense mechanisms on perceived stress due to COVID-19 emergency: A chained mediation model. *PLoS ONE*, 15(11), Article e0242402. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242402>
- Gündoğan, H. (2016). Nesne ilişkileri kuramı çerçevesinden borderline (sınır) kişilik örgütlenmesine bakış: Vaka örneği ile psikoterapi sürecinin yorumlanması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 1-16. <https://doi.org/10.31682/ayna.470674>
- Hamilton, E. (1983). *Mitologya* (4. Baskı). (Ü. Tamer, Çev.). Varlık Yayınları.
- Haybron, D. M. (2011). Taking the satisfaction (and the life) out of life satisfaction. *Philosophical Explorations*, 14(3), 249-262.
- Hendin, H. M., ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality*, 31(4), 588-599. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2204>
- Hickman, S. E., Watson, P. J., ve Morris, R. J. (1996). Optimism, pessimism, and the complexity of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 20(4), 521-525. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(95\)00223-5](https://doi.org/10.1016/0191-8869(95)00223-5)
- İmamoğlu, A. H. (2018). *Narsisizm: Algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları açısından bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İnce, İ. (2020). *Büyükleme ve kırılma narsisizminin ego savunma mekanizmaları ve psikolojik rahatsızlıklar ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

- Jovanovic, V. (2011). *Personality and subjective well-being: One neglected model of Personality and two forgotten aspects of subjective well-being*. *Personality and Individual Differences*, 50(5), 631-635.
- Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C., ve Kluger, A. N. (1998). Dispositional effects on job and life satisfaction: the role of core evaluations. *Journal of Applied Psychology*, 83(1), 17.
- Kampe, L., Bohn, J., Remmers, C., ve Hörz-Sagstetter, S. (2021). It's not that great anymore: The central role of defense mechanisms in grandiose and vulnerable narcissism. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 661948. <https://psycnet.apa.org/doi/10.3389/fpsy.2021.661948>
- Karaaziz, M., ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59. <https://doi.org/10.7816/nesne-01-02-03>
- Karakuş, Ç. (2017). *Lise öğrencilerinde psikolojik savunmalar açısından narsisizm ve benlik saygısının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Kaufman, S. B., Weiss, B., Miller, J. D., ve Campbell, W. K. (2020). Clinical correlates of vulnerable and grandiose narcissism: A personality perspective. *Journal of Personality Disorders*, 34(1), 107-130. <https://doi.org/10.1521/pedi.2018.32.384>
- Kealy, D., ve Ogrodniczuk, J. S. (2011). Narcissistic interpersonal problems in clinical practice. *Harvard Review of Psychiatry*, 19(6), 290-301. <https://doi.org/10.3109/10673229.2011.632604>

- Kealy, D., Sandhu, S., ve Ogrodniczuk, J. S. (2017). Looking ahead through a fragile lens: Vulnerable narcissism and the future self. *Personality and Mental Health*, 11(4), 290-298. <https://doi.org/10.1002/pmh.1384>
- Kernberg, O. (1980). *internal world and external reality: Object relations theory applied*. New York:
- Kernberg, O. F. (1970). Factors in the psychoanalytic treatment of narcissistic personalities. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 18(1), 51-85.
- Kernberg, O. F. (1975). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.) (1999). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kernberg, O. F. (2007). The almost untreatable narcissistic patient. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 55(2), 503-539. <https://doi.org/10.1177/00030651070550020701>
- Kernberg, O. F. (2015). Narcissistic defenses in the distortion of free association and their underlying anxieties. *The Psychoanalytic Quarterly*, 84(3), 625-642.
- Keyes, C. L. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 207-222. <https://doi.org/10.2307/3090197>
- Keyes, C. L. M. Ve Lopez, S. J. (2002). Toward a science of mental health: Positive directions in diagnosis and interventions. In C. R. Snyder ve S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 45-59). Oxford University Press.
- Kızıltan, H. (2011). Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 14(56), 55-84.

- Kızıltan, H. (2016). *Narsisizm ve psikopatolojisi*. İstanbul Psikomitoloji Çalışma Grubu.
- Klein, M. (1975). Envy and gratitude. *Envy and gratitude and other Works 1946-1963*. New York: The Free Press, 176-235
- Koenigsberg, H. W., Harvey, P. D., Mitropoulou, V., Schmeidler, J., New, A. S., Goodman, M., Silverman, J. M., Serby, M., Schopick, F., ve Siever, L. J. (2002). Characterizing affective instability in borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 159(5), 784-788. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.159.5.784>
- Kohut, H (1968). The psychoanalytic treatment of narcissistic peronality disorders. *The Psychoanalytic Study of Child*, 23(1), 86-113.
- Kohut, H. (1966). Forms and transformations of narcissism. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 14(2), 243-272.
- Kohut, H. (1971/1998). *Kendiliğin çözümlenmesi* (Atbaşoğlu, C., Büyükkal, B., ve İşcan, C., Çev.) Metis Yayınları.
- Kohut, H. (1977/1998). *Kendiliğin yeniden yapılanması* (1. Baskı) (Cebeci, O. Çev.). Metis Yayınları.
- Kohut, H., ve Tolpin, M. (1980). The disorders of the self: The psychopathology of the first years of life. S. I. Greenspan ve G. H. Pollock (Eds.), *The course of life içiroe* (425-442).
- Kopelman, R. E., ve Mullins, L. S. (1992). Is narcissism inversely related to satisfaction? An examination of data from two U.S. samples. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 126(2), 121-130. <https://doi.org/10.1080/00223980.1992.10543346>

- Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2010). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Krusemark, E. A., Lee, C., ve Newman, J. P. (2015). Narcissism dimensions differentially moderate selective attention to evaluative stimuli in incarcerated offenders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 6(1), 12.
- Laplanche, J., ve Pontalis, J. B. (1988). *The language of psycho-analysis*. London: Karnac Books.
- Larsen, A., Bøggild, H., Mortensen, J. T., Foldager, L., Hansen, J., Christensen, A., Arendt, M., Rosenberg, N. ve Munk-Jorgensen, P. (2010). Psychopathology, defence mechanisms, and the psychosocial work environment. *International Journal of Social Psychiatry*, 56(6).
- Lasch, C. (1979). The culture of narcissism. *American social character* içinde. New York: W. W. Norton ve Company.
- Leary, M. R., ve Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. *Advances in experimental social psychology* içinde (Vol. 32, pp. 1-62). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(00\)80003-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(00)80003-9)
- Lee, C. W., Lee, J., Jun, J. Y., Lee, S. H., Yu, S. Y., Park, J., ve Kim, S. J. (2021). Associations between defense mechanisms and life satisfaction among North Korean refugees. *Annals of General Psychiatry*, 20(1), 18. <https://doi.org/10.1186/s12991-021-00339-1>
- Lelord, F.ve Andre, C. (2015). *Zor kişiliklerle yaşamak* (24. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Levy, K. N. (2012). Subtypes, dimensions, levels, and mental states in narcissism and narcissistic personality disorder. *Journal of Clinical Psychology*, 68(8), 886-897.
- Levy, K. N., Ellison, W. D., ve Reynoso, J. S. (2011). A historical review of narcissism and narcissistic personality. W. K. Campbell and J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (pp. 3-13). John Wiley and Sons, Inc..
- Lingiardi, V. (1999). Savunma mekanizmaları ve kişilik bozuklukları. *Sinir ve Ruhsal Hastalık Dergisi*, 187(4), 224-228.
- Locke, J. (1976). *An essay concerning human understanding*. (P. H. Nidditch, Ed.). Oxford University Press.
- Loeffler, L. A., Huebben, A. K., Radke, S., Habel, U., ve Derntl, B. (2020). The association between vulnerable/grandiose narcissism and emotion regulation. *Frontiers in Psychology*, 11, 519330. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.519330>
- Loewenstein, R. M. (1967). Defensive organization and autonomous ego functions. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(4), 795-809.
- Lyke, J. (2016). Defense style predicts subjective well-being in a non-clinical sample. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 4(1), 62-71. <https://doi.org/10.1111/jopy.12903>
- Marx, K. (1844). Human requirements and division of labour under the rule of private property. *Collected Works*, 3, 306-321.

- Masi, F. (2004). The psychodynamic of panic attacks: a useful integration of psychoanalysis and neuroscience. *The International Journal of Psychoanalysis*, 85(2), 311-336.
- Masterson, J. F. (1993). *The emerging self: A developmental, self, and object relations approach to the treatment of the closet narcissistic disorder of the self*. Psychology Press.
- Masterson, J. F. (2000). *The personality disorders: A new look at the developmental self and object relations approach: Theory, diagnosis, treatment*. Zeig Tucker and Theisen Publishers.
- Masterson, J.F.(1990). *The search for the real self*. New York: The Free Press.
- Mazzola, K., Putnam, M., Freer, B. D., Pievsky, M., Abuelhiga, L., ve Tiersky, L. (2015). The relationship between defense style and self-esteem in a sample of cognitive complainers. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 63(4), NP10-NP14. <https://doi.org/10.1177/0003065115602451>
- McWilliams, N. (2011/2020). *Psikanalitik tanı klinik süreç içinde kişinin yapısını anlamak* (E. Kalem, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mielimaka, M., Ogrodniczuk, J. S., Kealy, D., Cheek, J., ve Joyce, A. S. (2018). Narcissism and interpersonal problems among psychiatric outpatients: What is the role of defensive style?. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 206(9), 711-715. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000000871>
- Miller, J. D., ve Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social□personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76(3), 449-476. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00492.x>

- Miller, J. D., ve Campbell, W. K. (2010). The case for using research on trait narcissism as a building block for understanding narcissistic personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 1*, 180-191.
- Miller, J. D., Gaughan, E. T., Pryor, L. R., Kamen, C., ve Campbell, W. K. (2009). Is research using the narcissistic personality inventory relevant for understanding narcissistic personality disorder? *Journal of Research in Personality, 43*(3), 482-488. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.jrp.2009.02.001>
- Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S., ve Campbell, W. K. (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology, 13*, 291-315. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032816-045244>
- Miller, J. D., Price, J., ve Campbell, W. K. (2012). Is the Narcissistic Personality Inventory still relevant? A test of independent grandiosity and entitlement scales in the assessment of narcissism. *Assessment, 19*(1), 8-13. <https://doi.org/10.1177/1073191111429390>
- Miranda, B., ve Louzã, M. R. (2015). The physician's quality of life: Relationship with ego defense mechanisms and object relations. *Comprehensive Psychiatry, 63*, 22-29. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2015.07.01207.012>
- Morf, C. C., ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry, 12*(4), 177-196. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1204_1
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press
- Myers, D. G., ve Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science, 6*(1), 10-19.

- Näcke, P. (1899). Die sexuellen perversitäten in der irrenanstalt. *Psychiatrie en Neurologische Bladen*, 3, 122-149.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., ve Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16(2), 134-143, <https://doi.org/10.1093/geronj/16.2.134>
- Ng, H. K., Cheung, R. Y. H., ve Tam, K. P. (2014). Unraveling the link between narcissism and psychological health: New evidence from coping flexibility. *Personality and Individual Differences*, 70, 7-10.
- Özdevecioğlu, M. (2003). İş tatmini ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi* (s. 696-710). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Özmen, E. (2006). *Kendini tanıma rehberi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, Kıssadan Hisseler Dizisi.
- Paulhus, D. L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement: A mixed blessing?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1197.
- Pavot, W., ve Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale. *Psychological Assessment*, 5(2), 164.
- Pavot, W., Diener, E. D., Colvin, C. R., ve Sandvik, E. (1991). Further validation of the Satisfaction with Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149-161.
- Perry, J. C. (2014). Anomalies and specific functions in the clinical identification of defense mechanisms. *Journal of Clinical Psychology*, 70(5), 406-418.

- Perry, J. C., ve Bond, M. (2012). Change in defense mechanisms during long-term dynamic psychotherapy and five-year outcome. *American Journal of Psychiatry*, 169(9), 916-925. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2012.11091403>
- Perry, J. C., Presniak, M. D., ve Olson, T. R. (2013). Defense mechanisms in schizotypal, borderline, antisocial, and narcissistic personality disorders. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 76(1), 32-52. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1521/psyc.2013.76.1.32>
- Perry, J. D., ve Perry, J. C. (2004). Conflicts, defenses and the stability of narcissistic personality features. *Psychiatry*, 67(4), 310-330.
- Pincus, A. L., ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215>
- Prunas, A., Di Pierro, R., Huemer, J., ve Tagini, A. (2019). Defense mechanisms, remembered parental caregiving, and adult attachment style. *Psychoanalytic Psychology*, 36(1), 64-72. <https://doi.org/10.1037/pap0000158>.
- Pulver, S. E. (1970). Narcissism: The term and the concept. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 18(2), 319-341. <https://doi.org/10.1177/000306517001800204>
- Rank, O. (1911). A contribution to narcissism. *Jahrbuch für Psychoanalytische und Psychopathologische Forschungen*, 3, 401-426.
- Raskin, R., ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.5.890>

- Rathvon, N., ve Holmstrom, R. W. (1996). An MMPI-2 portrait of narcissism. *Journal of Personality Assessment*, 66(1), 1-19.
- Reich, A. (1954). Early identifications as archaic elements in the superego. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 2(2), 218-238.
- Rhodewalt, F., ve Morf, C. C. (1998). On self-aggrandizement and anger: A temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(3), 672.
- Rhodewalt, F., Madrian, J. C., ve Cheney, S. (1998). Narcissism, self-knowledge organization, and emotional reactivity: The effect of daily experiences on self-esteem and affect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(1), 75-87.
- Rivas, L. A. (2001). Controversial issues in the diagnosis of narcissistic personality disorder: A review of the literature. *Journal of Mental Health Counseling*, 23(1), 22.
- Robbins, S. B., ve Dupont, P. (1992). Narcissistic needs of the self and perceptions of interpersonal behavior. *Journal of Counseling Psychology*, 39(4), 462.
- Robins, R. W., Tracy, J. L., ve Shaver, P. R. (2001). Shamed into self-love: Dynamics, roots, and functions of narcissism. *Psychological Inquiry*, 12(4), 230-236.
- Roche, M. J., Pincus, A. L., Lukowitsky, M. R., Ménard, K. S., ve Conroy, D. E. (2013). An integrative approach to the assessment of narcissism. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 237-248. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/00223891.2013.770400>
- Rohmann, E., Hanke, S., Bierhoff, H-W. (2019). Grandiose and vulnerable narcissism in relation to life satisfaction, self-esteem, and self-construal. *J Individ Differ*, <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000292>

- Rohmann, A., Neumann, E., Herner, M. J. Ve Bierhoff, H. W. (2012). *Grandiose and vulnerable narcissism: Self-construal, attachment, and love in romantic relationships*. *European Psychologist*, 17(4), 279-290.
- Ronningstam, E. (2005a). *Identifying and understanding the narcissistic personality*. Oxford University Press.
- Ronningstam, E. (2009). Narcissistic personality disorder: Facing DSM-V. *Psychiatric Annals*, 39(3), 111-121. <https://doi.org/10.3928/00485713-20090301-09>
- Ronningstam, E., (2005b). Narcissistic personality disorder: A review of data on DSM-III-R descriptions. *Journal of Personality Disorders*, 278-347.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(3), 379-392. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00162-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00162-3)
- Rosenfeld, H. (2003). *Impasse and interpretation: Therapeutic and anti-therapeutic factors in the psychoanalytic treatment of psychotic, borderline, and neurotic patients*. Routledge.
- Rozenblatt, S. (2002). *In defence of self: The relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior long*. (Doctoral Thesis). Island University, Psychology, USA.
- Russ, E., Shedler, J., Bradley, R., ve Westen, D. (2008). Refining the construct of narcissistic personality disorder: Diagnostic criteria and subtypes. *American Journal of Psychiatry*, 165(11), 1473-1481.
- Russell, G. A. (1985). Narcissism and the narcissistic personality disorder: A comparison of the theories of Kernberg and Kohut. *British Journal of Medical*

Psychology, 58(2), 137-148. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.2044-8341.1985.tb02626.x>

Ruutu, T., Pelkonen, M., Holi, M., Karlsson, L., Kiviruusu, O., Heilä, H., ... ve Marttunen, M. (2006). Psychometric properties of the Defense Style Questionnaire (DSQ-40) in adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 194(2), 98-105.

Sadger, J. (1908). Psychiatrische-neurologisches In psychoanalytischer beleuchtung. *Zentralblatt für das Gesamtgebiet der Medizin und ihrer Hilfswissenschaften*, 7-8.

Sahin, N. H., ve Durak, A. (1994). Kisa semptom envanteri (brief symptom inventory-bis): Turk gencleri icin uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.

Sandler, J., ve Joffe, W. G. (1966). On skill and sublimation. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 14(2), 335-355.

Saygın, Y., Akdeniz, S., ve Deniz, M. E. (2015). Loneliness and interpersonal problem solving as predictors of subjective well-being. *International Journal of Information and Education Technology*, 5(1), 32. <https://doi.org/10.7763/IJiet.2015.V5.471>

Schimmack, U., Schupp, J., ve Wagner, G. G. (2008). The influence of environment and personality on the affective and cognitive component of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 89, 41-60.

Schmidt, A. (2019). Kernberg ve Kohut'un narsisistik kişilik bozukluğu kuramlarının karşılaştırması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 137-141.

- Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M., ve Rusbult, C. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy?: Self-esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(3), 400-415
- Seligman, M. E. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Simon and Schuster.
- Sengul, B. Z., Unal, E., Akca, S., Canbolat, F., Denizci, M., ve Bastug, G. (2015). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS). *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 28(3), 231-241. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2015280306>
- Shin, D. C., ve Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Siomopoulos, V. (1988). Narcissistic personality disorder: Clinical features. *American Journal of Psychotherapy*, 42(2), 240-253. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.1988.42.2.240>
- Son, A. (2006). Relationality in Kohut's psychology of the Self. *Pastoral Psychology*, 55(1), 81-92. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s11089-006-0033-2>
- Steel, P., Schmidt, J., ve Shultz, J. (2008). Refining the relationship between Personality and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 134(1), 138-161.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth ed.). U.S.: Pearson Education Limited.
- Tamborski, M., ve Brown, R. P. (2011). The measurement of trait narcissism in social-personality research. W. K. Campbell and J. D. Miller (Eds.), *Handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches*,

- empirical findings, and treatment* içinde (pp. 133-140). New York, NY: Guilford.
- Tankut, Ü., ve Bilge, Y. (2021). Kişilik özellikleri ve narsisizm arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik ve savunma mekanizmalarının aracı rolü. *Nesne Dergisi*, 9(22), 818-837.
- Tarlow, E. M., ve Haaga, D. A. (1996). Negative self-concept: Specificity to depressive symptoms and relation to positive and negative affectivity. *Journal of Research in Personality*, 30(1), 120-127. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1996.0008>
- Tennen, H., ve Herzberger, S. (1987). Depression, self-esteem, and the absence of self-protective attributional biases. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 72. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.72>
- Tura, S. M. (1988). Kendilik psikolojisinin psikanaliz tarihindeki yeri. *Kendiliğin çözümlenmesi*. İstanbul: Metis Yayınları
- Tura, S. M. (2000). *Günümüzde psikoterapi* (2. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Turan, K. (2022). Narsisistik kişilik bozukluğu ve psikodinamik alt tipleri. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 5(9), 114-129.
- Twenge, J. M., ve Campbell, W. K. (2009). *The narcissism epidemic: Living in the age of entitlement*. New York: Simon and Schuster.
- Ülbe, S. (2016). *Self-concept discrepancy and psychological well-being: Perceived parental relationship, defense mechanism, and self-conscious emotions*. (Master's thesis). Middle East Technical University.
- Üzümcü, E. (2016). *Büyükleme ve kırılma narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Vaillant, G. E. (1971). Theoretical hierarchy of adaptive ego mechanisms: A 30-year follow-up of 30 men selected for psychological health. *Archives of General Psychiatry*, 24(2), 107-118. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1971.01750080011003>
- Vaillant, G. E. (1977). *Adaptation to life*. Boston: Little Brown.
- Vaillant, G. E. (1992). The beginning of wisdom is never calling a patient a borderline; or, the clinical management of immature defenses in the treatment of individuals with personality disorders. *The Journal of Psychotherapy Practice and Research*, 1(2), 117.
- Vaillant, G. E. (1994). Ego mechanisms of defense and personality psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(1), 44. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-843X.103.1.44>
- Vaillant, G. E. (2000). Adaptive mental mechanisms: Their role in a positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 89.
- Vaillant, G. E., Bond, M., ve Vaillant, C. O. (1986). An empirically validated hierarchy of defense mechanisms. *Archives of General Psychiatry*, 43(8), 786-794. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1986.01800080072010>
- Van Wijk-Herbrink, M., Andrea, H., ve Verheul, R. (2011). Cognitive coping and defense styles in patients with personality disorders. *Journal of personality Disorders*, 25(5), 634-644.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumu ve genel yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

- Vaske, J. J. (2008). Survey research and analysis: *Applications in parks, recreation and human dimensions*. State College, Pennsylvania: Venture Publishing Inc.
- Veenhoven, R. (1996). The study of life-satisfaction. Chapter 1 in: Saris, W.E., Veenhoven, R., Scherpenzeel, A.C. ve Bunting B. (eds). *A comparative study of satisfaction with life in Europe* içinde (pp: 11-48). Eötvös University Press.
- Volkan, V. (1997). *Psikanaliz yazıları*. (B. Ceyhun ve A. Çevik, Çev.). Ankara.
- Wallace, H. M. (2011). Narcissistic self-enhancement. *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*, 309-318.
- Wallis, C. (2005). The New science of happiness. *Time Special Mind and Body Issue*, 39-46.
- Watson, D. C. (2002). Predicting psychiatric symptomatology with the Defense Style Questionnaire-40. *International Journal of Stress Management*, 9, 275-287.
- Watson, P. J., Little, T., Sawrie, S. M., ve Biderman, M. D. (1992). Measures of the narcissistic personality: Complexity of relationships with self-esteem and empathy. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 434-449.
- West, A. E. (2018). *Yetişkin bağlanma stillerinin savunma mekanizmaları ve yaşam doyumuyla ilişkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- White, M. T. (1986). *Self relations, object relations, and pathological narcissism*. Essential Papers on Narcissism, U.S.A., New York University, s. 144-165.
- Wilson, W. R. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin*, 67(4), 294.

- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.4.590>
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yıldırım, N. K., ve Kansu, A. F. (2022). Bir Narsisizm İncelemesi: Gelişimi, Türleri, Etiyolojisi, Tanısı ve Tedavisi. *Academic Social Resources Journal*, 7(40), 909-916. <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.64033>
- Yılmaz, N., Gençöz, T., ve AK, M. (2007). Savunma biçimleri testi'nin psikometrik özellikleri: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 244-253.
- Young, J. E., Klosko, J. S., Weishaar, M. (2003). *Schema Therapy: A practitioner's guide*. New York (NY): Guilford Publications.
- Zeigler-Hill, V., ve Besser, A. (2013). A glimpse behind the mask: Facets of narcissism and feelings of self-worth. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 249-260.
- Zeigler-Hill, V., ve Showers, C. J. (2007). Self-structure and self-esteem stability: The hidden vulnerability of compartmentalization. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(2), 143-159. <https://doi.org/10.1177/0146167206294872>
- Zeigler-Hill, V., Chadha, S., ve Osterman, L. (2007). Psychological defense and self-esteem instability: Is defense style associated with unstable self-esteem?. *Journal of Research in Personality*, 42(2), 348-364. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.06.002>
- Zeigler-Hill, V., Clark, C. B., ve Pickard, J. D. (2008). Narcissistic subtypes and contingent self-esteem: Do all narcissists base their self-esteem on the same

domains?. *Journal of Personality*, 76(4), 753-774. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00503.x>

Żemojtel-Piotrowska, M., Clinton, A., ve Piotrowski, J. (2014). Agentic and communal narcissism and subjective well-being: Are narcissistic individuals unhappy? A research report. *Current Issues in Personality Psychology*, 2(1), 10-16.

EKLER

Ek A. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Ek B. Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
Kadın ☐ Erkek ☐ Diğer ☐
3. Eğitim Düzeyiniz:
İlkokul Mezunu ☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise Mezunu ☐ Üniversite Mezunu ☐
Doktora Mezunu ☐ Lisansüstü Mezunu ☐ Üniversite Öğrencisi ☐ Lisansüstü
Öğrencisi ☐ Doktora Öğrencisi ☐ Doktora Öğrencisi ☐
4. Mesleğiniz:
5. Aktif olarak çalışıyor musunuz?
Evet ☐ Hayır ☐
6. Gelir düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?
Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐
7. Haneye giren toplam gelir düzeyiniz (Cevaplamak istemezseniz boş bırakınız):

1000 TL'nin altı ☐ 1001 TL - 2999 TL arası ☐ 3000-4999 TL arası ☐ 5000 TL - 7999 TL arası ☐ 8000 TL-9.999 TL arası ☐ 10.000 TL-19.000 TL arası ☐ 20.0000 TL-29.000 Tl arası ☐ 30.000 TL-49.000 TL arası ☐ 50.000 Tl ve üzeri ☐

8. Medeni Haliniz:

Bekar ☐ Birlikte yaşıyor ☐ Evli ☐ Boşanmış ☐ Dul ☐

9. Şu anda kimlerle yaşıyorsunuz?

Aile ☐ Yalnız ☐ Eş ☐ Ev Arkadaşı ☐ Partner ☐ Yurt ☐

10. . Düzenli olarak fiziksel aktivite (spor) yapar mısınız?

Evet ☐ Hayır ☐

11. Hobiniz/Hobileriniz var mı?

Evet ☐ Hayır ☐

Ek B. Demografik Bilgi Formu (devam)

12. Halihazırda romantik bir ilişkiniz var mı?

Evet ☐ Hayır ☐

13. Geçmişte psikiyatrik bir tanı aldınız mı? (Depresyon, panik atak, obsesif kompulsif bozukluk vb.)

Evet ☐ Hayır ☐

Evetse lütfen tanıyı belirtiniz:

14. Geçmişte psikolojik veya psikiyatrik yardım aldınız mı?

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen yardım aldığınız süreyi belirtiniz:

15. Geçmişte psikolojik sorun veya psikiyatrik tanı sebebiyle ilaç kullandınız mı?

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen ilaçları belirtiniz:

16. Halihazırda herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı? (Depresyon, panik atak, obsesif kompulsif bozukluk vb.)

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen tanıyı belirtiniz:

17. Halihazırda psikolojik veya psikiyatrik yardım alıyor musunuz?

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen yardım aldığınız süreyi belirtiniz:

18. Geçmişte nörolojik bir rahatsızlık geçirdiniz mi? (Epilepsi, demans, MS, Parkinson vb.) Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen tanıyı belirtiniz: Evetse lütfen tedavi görüp görmediğinizi belirtiniz.....

19. Geçmişte nörolojik rahatsızlık sebebiyle ilaç kullandınız mı?

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen ilaçları belirtiniz:

20. Halihazırda nörolojik bir rahatsızlığınız var mı? (Epilepsi, demans, MS, Parkinson vb.) Evet ☐ Hayır ☐

Evetse lütfen tanıyı belirtiniz:

Evetse lütfen tedavi görüp görmediğinizi belirtiniz.....

Ek B. Demografik Bilgi Formu (devam)

21. Halihazırda nörolojik rahatsızlık sebebiyle ilaç kullanıyor musunuz?

Evet ☐ Hayır ☐ Evetse lütfen ilaçları belirtiniz:

22. Kronik herhangi bir hastalığınız var mı? (Kalp ve damar rahatsızlıkları, şeker hastalıkları, tansiyon, deri rahatsızlıkları vb.) Evet ☐ Hayır ☐

Evetse lütfen belirtiniz:

Evetse lütfen tedavi görüp görmediğinizi belirtiniz.....

23. Son 6 ay içerisinde herhangi bir yakınınızı kaybettiniz mi?

Evet ☐ Hayır ☐

Ek C. Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (ADNÖ)

Lütfen aşağıdaki soruları, her bir maddenin sizin duygu ve davranışlarınızı ne dereceye kadar tanımladığına karar vererek cevaplandırınız. Alta yazılı derecelendirme ölçeğinden bir rakam seçerek her bir maddenin yanındaki boşluğu doldurunuz.

1 = Hiç tanımlamıyor / Doğru değil / Kesinlikle katılmıyorum

2 = Yansıtmıyor

3 = Ne tanımlıyor ne tanımlamıyor / Kararsızım

4 = Yansıtıyor

5 = Oldukça tanımlıyor /Doğru/ Kesinlikle katılıyorum

___ 1. Duygularım, başkalarının alayları veya aşağılayıcı sözleriyle kolayca incinir.

___ 2. Bir mekâna girdiğimde sıklıkla kendimin farkında olur ve başkalarının gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissedirim.

Ek D. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin sizi bugün dahil, son bir haftadır ne kadar rahatsız ettiğini yandaki kutulardan uygun olanın içini ☒ işaretleyerek gösterin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızın üstünü karalayın.

	Hiç	Biraz	Orta Derecede	Epey	Çok Fazla
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	☐	☐	☐	☐	☐
2. Baygınlık, baş dönmesi	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek E. Savunma Biçimleri Testi-40 (SBT-40)

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, bunların size uygunluğunu yan tarafında 1 den 9 a kadar derecelendirilmiş skala üzerinde seçtiğiniz dereceyi çarpı şeklinde (X) işaretlemek suretiyle gösteriniz. (İçinde bulunduğunuz durum tam soruda belirtilen şekilde olmadığı durumda, olsaydı nasıl tepkide bulunurdunuz bunu düşünerek soruyu yanıtlayınız).

Örnek:

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 ~~5~~ 6 7 8 9 Bana çok uygun

1. Başkalarına yardım etmek hoşuma gider, yardım etmem engellenirse üzülürüm.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

2. Bir sorunum olduğunda, onunla uğraşacak vaktim olana kadar o sorunu düşünmemeyi becerebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

Ek F. Narsisistik Kişilik Envanteri-13 (NKE-13)

Lütfen Aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz

**Tamamen
Katılmıyorum**
①

**Tamamen
Katılıyorum**
⑤

1. Diğer insanların üzerinde yetkim olmasından hoşlanırım.

① ② ③ ④ ⑤

2. Kuvvetli bir güç isteğim vardır.

① ② ③ ④ ⑤

Ek G. Etik Kurul Onayı

